

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 27.

Ο ΓΑΜΟΣ

ΠΑΡΑ

ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΤΕ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 26.)

ΗΛΗ θέλομεν ἀπαριθμήσει τοὺς διαφόρους τύπους, οἵτινες προηγοῦντο ἢ συνώδεον τὸν γάμον κατὰ τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἡ σπουδαιότερα τῶν πρὸ τοῦ γάμου τελετῶν ἦτο ἡ τῶν μνήστρων ἢ τοῦ ἀρραβῶνος. Ἐν ταύτῃ προεξήρχε πάντοτε ὁ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ νόμον κηδεμῶν τῆς νεονύμφου, ἑκατέρων δὲ τῶν συμβαλλομένων μερῶν οἱ συγγενεῖς παρευρίσκοντο ὡς μάρτυρες. Ἡ πλήρωσις τῆς διατυπώσεως ταύτης ἔδιδε τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κύρος εἰς τὸν γάμον, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν νομιμότητα εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ μέλλοντα νὰ γεννηθῶσι τέκνα. Τὰ πάντα δὲ πείθουσιν ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι οἱ γεννώμενοι ἐκεῖνοι παῖδες ἐκ τῆς τυχὸν ἐκτελέσεως γάμου χωρὶς τῆς προηγουμένης ἐκεῖνης ἀναποφεύκτου τελετῆς τοῦ ἀρραβῶνος ἔστεροῦντο τῶν κληρονομικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀρραβῶνος ὄριζεν ὁ ἀνὴρ τὰ ἀντίφερα τῆς γυναικός.

Ἐτεροι τελεταὶ ἐτελοῦντο κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ἢ ἀμέσως πρὸ αὐτῆς. Ἡ πρώτη πασῶν, προτέλεια γάμων ἢ προγάμεια καλουμένη, συνίστατο εἰς θυσίας καὶ προσφορὰς πρὸς τοὺς προστάτας τοῦ γάμου Θεοὺς. Κοινῶς πιστεύεται ὅτι αἱ θυσίαι αὗται ἐτελοῦντο τὴν παραμονὴν τῶν γάμων, ἀλλὰ χωρὶον τι τοῦ Εὐριπίδου φαίνεται ὑποδεικνύον ὅτι οὐχὶ πάντοτε συνέβαινε οὕτως. Εἰς τὰς γενομένας ταύτας θυσίας προίστατο ὁ πατὴρ τῆς νέμψης, προσεφέροντο δὲ αὗται, κατὰ τὸν Πολυδεύκην, τῇ Ἥρᾳ, τῇ Ἀρτέμιδι καὶ τῇ Εἰμαρμένῃ, πρὸς τὰς ὁποίας οἱ μεμνηστευμένοι ἀφέρουν τὰς ἀπαρχὰς τῆς κόμης των. Κατὰ τὸν Σικελιώτην Διόδωρον προσεφέροντο τῷ Διῷ, τῇ δὲ Ἥρᾳ τὰ καλούμενα τέλεια ἢ προγάμεια, ἀλλ' ἀναμφιλέκτως οἱ θεοὶ τοὺς ὁποίους ἐπεκαλοῦντο τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου διέφερον κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους ἦσαν δ' οὗτοι ἐνίοτε θεοὶ ἐγχώριοι. Ἐτέρα τις τελετὴ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τηρουμένη ἦτον ὅτι τὰ εἰς γάμον συναπτόμενα μέλη ἐλούοντο εἰς ὕδωρ, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ ἀντληθῇ ἀπὸ εἰδικῆς τινος πηγῆς. Τούτων λοιπὸν προτελεσθέντων ἡ νέμψη ἐφέρετο περὶ δυσμᾶς ἡλίου ἀπὸ τῆς πατρικῆς οἰκίας εἰς τὴν τοῦ συζύγου. Ἐφέρετο δὲ ἐφ' ἀμάξης ὑπὸ ἡμιόνων ἢ βοῶν συρομένης ἔδρα τις ἐν εἰδει κλίνης. Ἐκατέρωθεν αὐτῆς παρεκάθηντο ὁ σύζυγος καὶ τις

των πλησιεστέρων αὐτοῦ συγγενῶν ἢ ἐπιστηθίων φίλων, παρανόμιος ἢ νυμφευτῆς καλούμενος, (garçon d'honneur).

Ἡ ἀκολουθία συνέκειτο, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἐκ πολυαριθμῶν προσώπων, τῶν ὁποίων τινὲς ἔφερον τὰς νυμφικὰς δᾶδας. Ἐν τισὶ τόποις, οἷον ἐν Βοιωτίᾳ, ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ καίωσι τὸν ἄξονα τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ νυμφίου εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ νύμφη ἀπαξ εἰσελθοῦσα εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ ἐξέλθῃ. Ἐὰν ὁ συζύγου εἶχεν ἤδη νυμφευθῆ καὶ πρότερον, ἡ νύμφη τότε δὲν συνοδεύετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ὑπὸ τινος τῶν φίλων του, ὅστις διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο νυμφαγωγός. Ἦτε νύμφη, ἢ ἡ κεφαλὴ ἐκαλύπτετο ὑπὸ πέπλου, καὶ ὁ νυμφίος ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὰ λαμπρότερα αὐτῶν ἐνδύματα καὶ ἐστεμμένοι ὑπ' ἀνθέων, αἱ δὲ θύραι τῆς οἰκίας αὐτῶν ἐκοσμοῦντο ὑπὸ στεφάνων. Προβαίνουσης καθ' ὁδὸν τῆς συνοδείας τὸ ἄσμα τοῦ Ἰμεναίου ἀντήχει εἰς τὸν ἀέρα, συνοδευόμενον ὑπὸ τῶν αὐλῶν, οἱ δὲ νεόνυμφοι ἐδέχοντο τοὺς ἀσπασμοὺς καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἀπαντῶντων, καὶ τέλος εἰσῆρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου, ὅπου ἡ νύμφη ὠδηγεῖτο πιθανῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς φερούσης δᾶδα ἀνημμένην, ἐπὶ δὲ τῶν εἰσερχομένων ἔχεον ἀρώματα εἰς σημεῖον εὐτυχίας.

Μετὰ ταῦτα ἐδίδετο τὸ νυμφικὸν συμπόσιον, ὑπερ συνήθως ἐγίνετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ νυμφίου ἢ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Τὸ συμπόσιον τοῦτο δὲν ἦτο ἀπλῶς μόνον τερπνὴ συναναστροφή, ἀλλ' εἶχε καὶ τινὰ ὑψηλοτέραν σημασίαν. Ἐπειδὴ δηλονότι ὁ γάμος ἐν Ἑλλάδι εἰς οὐδεμίαν σχεδὸν δημοσίαν διατύπωσιν, εἴτε πολιτικὴν εἴτε θρησκευτικὴν, ὑπεβάλλετο, καὶ ἐπομένως δι' οὐδεμιᾶς αὐθεντικῆς πράξεως ἐπεμαρτυρεῖτο, τὸ γαμικὸν ἐκεῖνο συμπόσιον ἀνεπλήρου τὴν ἔλλειψιν ταύτην. Οἱ συνδαιτημόνες ἐδύνατο νὰ μαρτυρήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ὅτι ὁ γάμος ἦτο τετελεσμένος. Ἐν τῷ δεῖπνῳ τούτῳ ἐγίνετο παράβασις τῆς κοινῆς συνήθειας τοῦ ἀποκλείειν τὰς γυναῖκας τῶν συμποσίων· συμμετείχον λοιπὸν αὐταὶ τούτου, πλὴν παρεκλήθησαν εἰς χωριστὴν ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τράπεζαν μετὰ τῆς νεόνυμφου, φερούσης πάντοτε τὴν καλύπτραν. Μετὰ τὸ δεῖπνον παρελαμβάνετο ἡ νύμφη ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ ὠδηγεῖτο εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον. Κατὰ τινὰ δὲ νόμον τοῦ Σόλωνος εἰσερχόμενοι ἐκεῖ οἱ νεόνυμφοι ἔτρωγον ὁμοῦ ἐν κυδώνιον εἰς σημεῖον τῆς γλυκείας καὶ

τερπνῆς αὐτῶν συμβιώσεως. Οἱ δὲ λοιποὶ τότε ἔψαλλον πρὸ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου τὸν γαμικὸν ὕμνον ἢ ἐπιθαλάμιον, ὅπως ἀναφέρει αὐτὸν ὁ Θεόκριτος ἐν τῷ δεκάτῳ ἐγδῶφ εἰδυλλίῳ, ὅπου ἐξυμνεῖ τὸν γάμον τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Μενελάου. Ὁ σχολιαστὴς μάλιστα αὐτοῦ παρατηρεῖ ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι ἦσαν ἐν χρήσει δύο ἐπιθαλάμιοι, ὧν ὁ μὲν ψαλλόμενος τὸ ἔσπερας ἐκαλεῖτο κατακοιμητικὸς, ὁ δὲ τὴν πρωῶν διεγερτικὸς.

Ἡ ἐπιούσα τῶν γάμων, ἡ πρώτη δηλονότι ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ νύμφη μετέβαιεν εἰς τὴν νέαν αὐτῆς κατοικίαν ἐκαλεῖτο ἐπαύλια. Τὴν ἡμέραν ταύτην οἱ νεόνυμφοι ἐδέχοντο παρὰ τῶν φίλων τῶν τὰ συνήθη δῶρα. Ἐτέραν δὲ τινὰ ἡμέραν καλουμένην ἀπαύλια, πιθανῶς ἡ τρίτη μετὰ τοὺς γάμους, ὁ νυμφίος κατέλειπε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ μετέβαιεν εἰς τὴν τοῦ πενθεροῦ, ὅπου ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐνεφανίζετο διὰ τινος ἐνδύματος ἀπαυλιστηρία καλουμένου. Μεταξὺ δὲ τῶν προσφερομένων δῶρων τῇ νύμφῃ ὑπῆρχον καὶ τινὰ ἀνακαλυπτήρια καλούμενα, διότι προσεφέροντο αὐτῇ τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν ἐνεφανίζετο ἀποκαλυμμένη.

Ἐτέρα τις τελετὴ σηνήθης μετὰ τὸν γάμον συνίστατο εἰς θυσίαν τινὰ, τὴν ὁποίαν προσέφερεν ὁ ἀνὴρ καθ' ἣν ἡμέραν ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀνεγράφετο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς φυλῆς εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀνήκεν.

Αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ περὶ τοῦ γάμου δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐν ἰσχύει ὑπάρχουσαι πάντοτε καὶ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις· αὐταὶ ἀποβλέπουσι πρὸ πάντων τὰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους.

Ἐν Σπάρτῃ ἐπίσης ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ τελετὴ τοῦ ἀρράθωνος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀναπόσπαστος ἀπὸ τοῦ γάμου, ἀλλ' ὑπῆρχε καὶ ἰδιαιτέρα τις συνήθεια παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις, ἡ ἀρπαγὴ τῆς μνηστῆς ὑπὸ τοῦ μελλονόμενου, ἀρπαγὴ ἄλλως γινόμενη τῇ συγκαταθέσει τῶν συγγενῶν ἢ κηδαιμόνων αὐτῆς. Ἡ νύμφη δὲν μετέβαιεν ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐβλεπον λάθρα ἀλλήλους, μέχρις οὗ ἤρπαζεν αὐτὴν ὁ νυμφίος ἄγων εἰς τὸν οἶκόν του. Ἡ αὐτὴ συνήθεια φαίνεται ἰσχύουσα καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ.

Αἱ γυναῖκες καθόλου παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐλαχίστης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἤξιουντο. Ὁ τε Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων ὠρίζον δι' αὐτὰς θέσιν καὶ ἀξίαν παρὰ τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς λίαν δευτε-

ρεύουσιν. Ὁ τελευταῖος τούτων ἀπαριθμῶν τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἀποδίδει εἰς αὐτοὺς τὴν φροντίδα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας (ταμεία), τὴν ἐπαγρῶπνησιν ἐπὶ τῶν οἰκείων δούλων ἢ ἐλευθέρων (θεραπεία) καὶ τὴν φυσικὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων (παιδοτροφία). Ἐς πρὸς τὸν τρόπον δὲ τοῦ ζῆν αὐταὶ διετέλουν ἀποκεχωρισμένοι εἰς τοὺς γυναικωνίτας, ὅπου ἐκράτει αὐτοὺς αἰχμαλώτους ζηλότυπός τις ἐπαγρῶπνησις. Οὐδέποτε ἐξήρχοντο χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ συζύγου, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς ἀπόντος ἐκείνου. Καὶ ἐδείπνον μὲν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, ἀλλὰ μόνον ὅτε δὲν παρευρίσκοντο ζῆνοι συνδαιτημόνες, οὐδέποτε δὲ συνώδευον αὐτὸν ἀπερχόμενον νὰ συμποσιάσῃ ἀλλαχοῦ. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἡ γυνὴ δὲν διητάτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Αἱ γυναῖκες ἀπῆλαυνον τότε μεγαλητέρας τιμῆς καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἡ ἔνωσις τῶν δύο φύλων εἶχε χαρακτηριστικὰ γενναίας ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, ἣν δὲν ἀπαντᾷ τις ὕστερον ἐν Ἀθήναις. Ἡ αὐτὴ παράτησις ἀρμόζει νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὰς δωρικὰς πολιτείας καὶ ἰδίως διὰ τὴν Σπάρτην. Ἡ ἐπιείκεια τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τὸ ἀσθενέστερον φύλον ἐχλευάζετο ὑπὸ τῶν Ἰώνων, καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν ἀποδιδόμενη εἰς τὰς γυναῖκας ἐλευθερία ἐπέσυρε κατ' αὐτῶν τὴν χειρίστην ὑπόληψιν.

Ἐν Ἑλλάδι καὶ πρὸ πάντων ἐν Ἀθήναις ἡ αὐστηροτέρα πίστις ἀπητεῖτο παρὰ τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀνδρας, ἐνῶ ἀπεριόριστος ἐλευθερία ἀφίνετο εἰς ἐκείνους. Ἐὰν ἡ γυνὴ περιέπιπτεν εἰς μοιχείαν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὤφειλε ν' ἀπολύσῃ αὐτὴν ἀτιμαζομένην τὸ διαζύγιον ἢ τὸ σύνθηες καὶ ἡ γυνὴ ἐδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀνδρα αὐτῆς, ὡς ὁ ἀνὴρ τἀνάπαλιν ἐκείνην. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἕτερον τῶν διαζευγνομένων μελῶν ἐγκαταλειπόμενον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου συνησθάνετο ὅτι δὲν εἶχε δώσει ἱκανὰς αἰτίας εἰς τοῦτο, ἐδύνατο νὰ ἐνάξῃ τὸ ἐγκαταλείπον μέλος, καὶ τότε τὸ δικαστήριον ἀπεφαίνετο περὶ τῆς ἀκυρώσεως ἢ ἐπικυρώσεως τοῦ διαζυγίου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν γένει παρὰ τοῖς Ἕλλησι γάμου, ἣδη δὲ θέλωμεν πραγματευσθῆ περὶ τοῦ γάμου παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις.

B.

Ὁ γάμος παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις.

Ἐν Ῥώμῃ ὁ νόμιμος γάμος ἐκαλεῖτο δικαίος γά-

μος (justum matrimonium) καὶ ἦτο διττός. Ὁ γάμος cum conventione uxoris in manum viri, τουτέστιν ὅποτε ἡ γυνὴ ἐδίδετο καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὸν ἀνδρα, καὶ ὁ ἦττον ἀπόλυτος, ὅστις ἀφίνων κατὰ μέρος τὴν διατύπωσιν ταύτην ἀπετέλει ἔνωσιν οὐχὶ τοσοῦτον πλήρη. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ τύποι εἰς τὰς αὐτὰς ὑπέκειντο συμφωνίας, ἔπρεπε δηλονότι νὰ ὑπάρχῃ ἔνωσις νόμιμος κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν ἐκατέρων τῶν μελῶν, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἦναι ὠριμα εἰς γάμον. Αἱ δὲ τοῦ νόμου συνέπειαι ὡς πρὸς τὴν αὐθεντίαν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῶν τέκνων ἦσαν ὡσαύτως αἱ αὐταὶ καὶ κατὰ τὰ δύο ταῦτα εἶδη τοῦ γάμου.

Ὁ παρὰ Ῥωμαίοις γάμος δύναται νὰ θεωρηθῇ α) ὡς πρὸς τὰς συμφωνίας καὶ τοὺς ὅρους εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβάλλετο, β) ὡς πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν τύπους καὶ γ) ὡς πρὸς τὰς τοῦ νόμου συνεπείας.

Τὰ προσόντα καὶ τὸ δίκαιον ὅπως συμφωνηθῇ νόμιμος τις ἔνωσις ἀπετέλει ὅτι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκαλεῖτο connubium, λέξις περιλαμβάνουσα πάσας τὰς συνθήκας τοῦ γάμου. Ἐν γένει δὲ δύναται νὰ ὀρισθῇ ὅτι τὸ connubium μόνον μεταξὺ Ῥωμαίων πολιτῶν ἴσχυεν. Ἐὰν δὲ ποτε ἔπετραπῆ ἢ μὴ ἐκπλήρωσις τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου ὅρου μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, τοῦτο ἦτο ἐξαιρέσις. Κατ' ἀρχὰς δὲν ὑπῆρχε connubium μεταξὺ πατρικίων καὶ δημοτῶν, ἀλλ' ὁ Κανυλίτιος νόμος ἐτροποποίησε τὸ τοιοῦτον καὶ οἱ νόμιμοι γάμοι ἐπετραπήσαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς τάξεις.

Περὶστάσεις τινὲς ἐκώλυον τὸν γάμον μεταξὺ προσώπων, ἅτινα ἄλλως ἐδύνατο νὰ συνάψωσι μετ' ἄλλων. Οὕτω π.χ. δὲν ἐγίνετο γάμος μεταξὺ συγγενῶν τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου βαθμοῦ. Ἡ τοῦ πατρὸς συγγένεια ἐκώλυε τὸν γάμον εἴτε τὸν κατὰ φύσιν εἴτε τὸν καθ' υἰοθέτησιν, καὶ δὲν ἐδύνατό τις νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα του οὐδ' ἐὰν ἐχειραφέτει αὐτήν· ἐπίσης δὲν συνήπτετο γάμος μεταξὺ ἀδελφῶν. Ἐδύνατό τις ὅμως νὰ νυμφευθῇ τὴν θετὴν ἀδελφὴν του χειραφετουμένην. Νόμιμον δὲ κατέστη μετὰ ταῦτα νὰ νυμφεῖται τις τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἔδωκε τοιοῦτον παράδειγμα ὁ Κλαύδιος, λαβὼν εἰς γυναῖκα τὴν Ἀγριππίναν· πλὴν ὁ νόμος οὗτος δὲν ἔλαβε κύρος εἰμὴ διὰ μόνου τοῦ παραδείγματος τούτου, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γαίου δὲν ἐπετρέπετο νὰ λαμβάνῃ τις εἰς γυναῖκα τὴν κόρην τῆς ἀδελφῆς του. Ἡ ἐξ ἀγχιστείας συγγένεια ἐπίσης ἀντέκειτο κατὰ τινὰς βαθμοὺς εἰς τὸν γάμον. Οὕτως

δεν ἐδύνατό τις νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν προγο-
νὴν, τὴν νόμφην, τὴν μητρικὴν αὐτοῦ κτλ.

Ἐνωσίς μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναίκος, ἥτις τυχὸν
ἤθελε μολυνθῆ διὰ τινος ἀνομήματος, δὲν ἦτο πλέον
γάμος· ὁ ἀνὴρ δὲν εἶχε νόμιμον γυναῖκα οὐδὲ τὰ
τέκνα νόμιμον πατέρα καὶ ἐπομένως ἡ πατρικὴ
ἐξουσία οὐδόλως ἔσχυεν ἐπ' αὐτά. Ἀλλ' ὅμως τὰ
περιοριστικὰ ταῦτα μέτρα δὲν ἐθεμελιούντο ἐπὶ
ἐγγράφων διατυπώσεων, ἀλλ' ἀνήκον εἰς τὴν με-
γάλην ἐκείνην μερίδα τῆς ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας,
τὴν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ κατ' ἔθος δικαίου (*jus
moribus constitutum*).

Ὁ οὐσιώδης ὅρος τοῦ γάμου ἦτο ἡ συναίνεσις.
« Ἡ συναίνεσις, λέγει ὁ Οὐλπιανὸς, τῶν συναπτο-
μένων καὶ τῶν ἀφ' ὧν ἐξαρτῶνται προσώπων ». « Ὁ
γάμος, προσθέτει, δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν σαρκικὴν
ἔνωσιν, ἀλλ' εἰς τὴν συναίνεσιν ». Ἐντεῦθεν ἐπι-
ταί ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἀνεξάρτητοι (*sui juris*) δὲν
εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συνάπτωσι γάμον. Τὸ δι-
καίωμα τοῦτο ὑπεβάλλετο εἰς τὸν ὄρον τῆς συναι-
νέσεως τῶν νομίμων αὐτῶν κηδεμόνων. Βέβαιον
δὲ εἶναι ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ὁ πα-
τήρ ἠδύνατο νὰ συνάψῃ εἰς γάμον τὸν ἀνήλικον
αὐτοῦ υἱὸν ἢ τὴν θυγατέρα του χωρὶς νὰ ζητήσῃ
πρότερον τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν.

Ἐν Ῥώμῃ ἦτο καθιερωμένη ἡ μονογαμία, ἐπο-
μένως ἀνομος ἐθεωρεῖτο ἡ μετὰ δευτέρας γυναίκος
ἔνωσις, ἐὰν μὴ πρότερον ἐλαμβάνετο τὸ διαζύγιον
κατὰ τοὺς ὀρισμένους τύπους.

Ὁ γάμος ὁ *cum conventione* λεγόμενος διέ-
φερε τοῦ *sine conventione* ὡς πρὸς τὰς ἀμοι-
βαίας σχέσεις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος. Ὁ πρῶ-
τος ὡς ἀπαραίτητον ὄρον εἶχε τὸ νὰ καταστήσῃ
τὴν γυναῖκα οἰκοδόποιον (*mater familias*). Κα-
τὰ τοῦτον ἡ γυνὴ μεταβαίνουσα εἰς τὴν οἰκογέν-
ειαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλάμβανε τὴν θέσιν καὶ
τὰ δίκαια θυγατρὸς τῆς οἰκίας· κατὰ δὲ τὸ ἕτε-
ρον εἶδος ἡ γυνὴ ἔμενε παρὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς οἰκο-
γένειαν, διατηροῦσα ἢ εἶχε καὶ πρότερον θέσιν,
καὶ ἀντὶ οἰκοδοποιότητος ἦτο ἀπλῆ σύζυγος. Τὸ εἶ-
δος δὲ τοῦτο τοῦ γάμου εἰς οὐδεμίαν διατύπωσιν
ὑπεβάλλετο· τὸ μόνον σημεῖον τῆς ὑπάρξεώς αὐ-
τοῦ ἦτο ἡ συνοίκησις, *matrimonii causa*. Ἡ συ-
νοίκησις αὕτη καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ὁ γάμος
ἠδύνατο νὰ μαρτυρηθῶσι διὰ διαφορῶν ἀποδείξεων.

Τὸ πρῶτον εἶδος τοῦ γάμου (*cum conventione*)
ἐτελεῖτο κατὰ τρεῖς διαφορῶν τρόπους α) ὅταν
γυνὴ τις ἔζη μετὰ τινος ὡς ἀνδρὸς αὐτῆς ἐπὶ ἐν
ἔτος ἐγένετο νόμιμος αὐτοῦ γυνὴ διὰ τῆς κατο-

χῆς ἢ χρήσεως (*usu*). Ἐὰν δὲ ἀμφότερα τὰ μέλη
ἔστεργον εἰς τὸ ἕτερον εἶδος τοῦ νομίμου γάμου,
ἡ νόμφη ὤφειλε νὰ ἀπουσιάζῃ τρεῖς νύκτας κατ'
ἔτος, ὥστε νὰ διακόπτηται οὕτως ἡ συνέχεια τῆς
ἀναγκαίας κατοχῆς· β) τελετὴ τις θρησκευτικὴ
ἐλάμβανε χώραν *farreum* ἢ *confarreatio* καλου-
μένη, καθ' ἣν προσεφέρετο τοῖς θεοῖς πλακοῦς ἐξ
ἀλεύρου (*far*), καὶ ἀπηγγέλλοντο ἐνώπιον δέκα
μαρτύρων λέξεις τινὲς ἐγκυρον καθιστῶσαι τὸν
γάμον· γ) εἰσήγετο τέλος ἡ γυνὴ εἰς τὴν οἰκογέν-
ειαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διὰ τινος πράξεως *coem-
ptio* καλουμένης. Ἡ πράξις αὕτη ἀπετέλει, ὡς ἐξ
αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος δείκνυται, εἰδός τι πωλήσεως
μεταβαίνουσης τῆς γυναίκος ἀπὸ τῆς πατρικῆς
ἐξουσίας εἰς τὴν τοῦ συζύγου.

Ὁ ἀρραβῶν θεωρούμενος ὡς προεσαγωγικὴ τε-
λετὴ τοῦ γάμου ἐτελεῖτο ἐνίοτε, ἀλλὰ δὲν ἐθεω-
ρεῖτο καὶ ἀναγκαῖος. Ἐγένετο δὲ ἀντὶ συμβολαίου
ἢ ὑποσχέσεως μεταξὺ τοῦ μέλλοντος συζύγου ἀφ'
ἐνὸς καὶ τοῦ διδόντος τὴν γυναῖκα πατὴρ ἢ κη-
δεμόνος ἀφ' ἑτέρου. Ἡ τελετὴ τοῦ ἀρραβῶνος ἐκα-
λεῖτο *sponsalia* οἱ δὲ μνηστευόμενοι *sponsus* καὶ
sponsa, τουτέστιν ἐγγεγνημένος καὶ ἐγγεγνημένη.
Τὸ συμβόλαιον τοῦτο παρεῖχεν ἴσα δικαιώματα εἰς
ἀμφότερα τὰ μέρη, καὶ ἐν περιπτώσει παραβιά-
σεως ἐπέβαλλε δικαστικὴν ἀγωγὴν καὶ ἀπαιτήσιν
ἀποζημιώσεως· ἐδύνατο δὲ νὰ διαλυθῇ ἐκ συμφῶ-
νου. Ὅστις δὴποτε δὲ συνῆπτε κατὰ τὸν αὐτὸν
χρόνον δύο τοιαῦτα συμβόλαια εἰς δύο διάφορα
μέρη ὑφίστατο ἀτίμως. Ἴνα δὲ ἀρραβωνισθῇ τις
ὤφειλε νὰ ὑπερβῇ τὸ ἑβδομοῦν-ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Αἱ κύριαι συνέπειαι τοῦ γάμου ἦσαν ἡ ἐξουσία
τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῶν τέκνων, τὰ ἀμοιβαία καθή-
κοντα τῶν συζύγων, οἵτινες τῶν αὐτῶν τιμωριῶν
ἐνοχοὶ καθίσταντο ἐν περιπτώσει παραβιάσεως τῶν
καθηκόντων τούτων, καὶ τὰ δίκαια ἀμφοτέρων
ὡς πρὸς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν περιουσίαν.

Ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο ὡς θεμελιῶν ἐπὶ μιᾷ μόνῃς
ἀτομικότητος τὴν ἀτομικότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ
τῆς γυναίκος. Ἡ τελεία αὕτη ἐξουσία *consor-
tium omnis vitae* καλουμένη ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς
ἀδικαλείπου συνοικήσεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας συ-
ναίνεσεως, διότι ἡ μονομερὴς θέλησις τῶν μερῶν
ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸν συζυγικὸν σύνδεσμον καὶ νὰ
ἐπιφέρῃ τὸ διαζύγιον.

Ὅσακις ὁ γάμος ἐτελεῖτο *cum conventione* ἡ
νόμφη, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, μετέβαινε εἰς τὴν
οἰκογένειαν τοῦ συζύγου· ἡ προσωπικότης αὐτῆς
ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἐκείνου, ὅστις ἦτο ὁ δίκαιος

αὐτῆς κληρονόμος, καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀ-
ποκτήσῃ νέαν περιουσίαν δι' ἑαυτὴν, οὐδὲ τὴν
σύζυγον αὐτῆς νὰ ἐγκαταλείπῃ, ἂν καὶ ἐκεῖνος ἠ-
δύνατο νὰ τὴν ἀποβάλῃ. Ὅσακις δὲ ἐτελεῖτο *sine
conventione*, ἡ γυνὴ ἐξακολουθοῦσα νὰ μένη
μέλος τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας οὐδεμίαν ἄλ-
λην πολιτικὴν σχέσιν εἶχε μετὰ τοῦ συζύγου, ἡ
ὅποια ὑπῆρχε μεταξὺ δύο πολιτῶν ῥωμαίων, ἐκ-
τός τοῦ ὅτι αὕτη ἡ φύσις ἐδίδεν εἰς αὐτὴν τὸ
δικαίωμα νὰ καταστῇ ἡ μήτηρ τῶν τέκνων τοῦ
ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῦ ὅτι ὤφειλε πίστιν εἰς αὐ-
τὸν, καθόσον ἡ ἀμοιβαία συναίνεσις διατήρει τὴν
συζυγικὴν συνοίκησιν. Ἀλλ' ἡ κατὰ νόμον ὑπαρξίς
αὐτῆς ἔμενε ἢ αὐτὴ ὡς καὶ πρότερον, διατήρει
τὴν ἀτομικότητα αὐτῆς καὶ ἡ περιουσία τῆς ἔμε-
νε κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς τῆς.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου τὰ διαχωριζό-
μενα μέλη ἐδύνατο νὰ συνέλθωσι καὶ πάλιν εἰς
γάμον, πλὴν ἡ δημοσία γνώμη ἐθεώρει ὡς μάλ-
λον ἀξιοπρεπὲς διὰ τὴν γυναῖκα τὸ νὰ μὴ συνάψῃ
ἕτερον γάμον.

Ἀπόκειται ἤδη νὰ περιγράψωμεν τὰς συνθηλαίς
καὶ τελετὰς τὰς τηρουμένας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν
τοῦ παρὰ τοῖς ῥωμαίοις γάμου. Ἀφοῦ πλέον ὁ γά-
μος συναφνεῖτο ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων μερῶν
συνεκροτεῖτο σύννοδος τις ἐκ τε τῶν συγγενῶν καὶ
φίλων ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειῶν ἐνίοτε ἐν τῇ
οἰκίᾳ τῆς νόμφης. Σκοπὸς δὲ ταύτης ἦτο ἡ διασά-
φησις τοῦ περὶ γάμου συμβολαίου γεγραμμένου
ὄντος ἐπὶ ἀθακίαν, καὶ ἐπικευρωμένου ὑπ' ἀμφο-
τέρων τῶν μερῶν. Κατὰ τὴν Ἰουβενάλην φαίνεται
ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦλάχιστον τῶν αὐτοκρα-
τόρων ὁ μνηστὴρ ἐφήρμοζε δακτύλιον εἰς τὸν δά-
κτυλον τῆς μνηστῆς του ὡς σημεῖον πίστεως.
Κατὰ τοὺς τελευταίους δὲ χρόνους τῆς δημοκρα-
τίας συνήθεια ἦτο νὰ ἀρραβωνίζωνται οἱ μελλό-
νυμφοι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας των.

Οἱ ῥωμαῖοι ἐθεώρουν τινὰς ἡμέρας ὡς ἀκαταλ-
λήλους εἰς τὴν τέλεσιν γάμων, εἴτε ἐνεκεν τοῦ
θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν τούτων τῶν ἡ-
μερῶν, εἴτε ἐνεκεν τῶν ἀμέσως ἐπομένων, διότι
ἡ νόμφη ὤφειλε νὰ τελέσῃ τὴν ἐπιούσαν τῶν γά-
μων αὐτῆς θρησκευτικὰς τινὰς τελετὰς, αἵτινες
δὲν ἠδύνατο νὰ γίνωσιν εἰς ἀποφράδας ἡμέρας.
Αἱ ἡμέραι καθ' ἃς δὲν ἐγένοντο γάμοι ἦσαν αἱ κα-
λένδαι, αἱ νόναι καὶ αἱ εἰδοὶ ἐκάστου μηνός, ὅ-
λαι αἱ ἀποφράδες ἡμέραι (*dies atri*), ὀλόκληροι
οἱ μῆνες Φεβρουάριος καὶ Μάιος καὶ μέγας ἀριθ-
μὸς ἑορτῶν. Αἱ δὲ χῆραι ἐδύνατο νὰ ὑπανδρευ-

ῶνται κατὰ τινὰς ἡμέρας, αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς
ἀκατάλληλοι εἰς τοὺς γάμους τῶν νέων.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων, τὴν ὁποίαν κα-
τὰ τοὺς πρώτους χρόνους οὐδέποτε ὄριζον ἐν
μὴ πρότερον ἐσυμβουλεύοντο τοὺς οἰωνοὺς, ἡ νόμ-
φη ἐνεδύετο μακρὸν τινα καὶ λευκὸν χιτῶνα, κε-
κοσμημένον ὑπὸ πορφυρῶν θυτάνων καὶ ταινιῶν.
Ὁ χιτῶν οὗτος ἐκαλεῖτο *tunica recta*, ἐκρατεῖτο
δὲ περὶ τὴν σφύρην αὐτῶν διὰ τινος ζώνης, τὴν ὁ-
ποίαν ὁ νυμφίος ἔπρεπε νὰ λύσῃ τὸ ἑσπέρας. Ἡ
νυμφικὴ αὐτῆς καλύπτρα *flammeum* καλουμένη
ἦτο χρώματος ἀνοικτοῦ κιτρίνου, ὡς ἐπίσης καὶ
τὰ ὑποδήματα αὐτῆς, ἡ δὲ κόμη τῆς ἐχωρίζετο
διὰ τῆς αἰχμῆς τινος δόρατος.

Ἐἰς ἴσομεν ἀνωτέρω τρεῖς ἤδη γάμων ἦσαν ἐν
χρήσει, ὧν τὰ δύο πολιτικαὶ πράξεις ἀπλῶς ὄν-
τα, ὑπ' οὐδεμιᾶς πιθανῶς θρησκευτικῆς τελετῆς
συνωδεύοντο. Τὸ μόνον εἶδος τοῦ γάμου, ὅπερ
συνωδεύετο ὑπὸ τοιαύτων τελετῶν ἦτο τὸ καλού-
μενον *confarreatio*. Κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γά-
μου τούτου ἐθυσίαζον πρόβατον, τοῦ ὁποῦ με-
τὰ ταῦτα ἡ δορὰ ἐξεστεινετο ἐπὶ δύο ἐδρῶν, ἐφ'
ἧν ἐκάθητο ὁ τε νυμφίος καὶ ἡ νόμφη, ἀμφοτέροι
κεκαλυμμένοι τὴν κεφαλὴν. Ὁ γάμος τότε ἐτε-
λεῖτο διὰ τῆς ἀπαγγελίας διατυπώσεως τινος
ἢ ἐπισήμου τινος εὐχῆς, καὶ μετὰ τοῦτο προσε-
φέρετο καὶ δευτέρα θυσιᾶ. Πλακοῦς ἐξ ἀλεύρου
ἐκ σίτου πεφρυγμένου καὶ μετὰ ἀλατος μεμιγμέ-
νου παρεσκευάζετο ὑπὸ τῶν ἐστιᾶδων καὶ ἐφέρε-
το πρὸ τῆς νόμφης ἀπαγομένης εἰς τὸν οἶκον τοῦ
ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἀγν εἶται δὲ ἂν ὁ πλακοῦς οὗτος
ἦτον ὁ αὐτὸς ὅστις *mustaceum* ἐκαλεῖτο καὶ διε-
νέμετο τὸ ἑσπέρας εἰς τοὺς προσκακλημένους εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου.

Ἡ νόμφη ἐφέρετο εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς
πρὸς τὸ ἑσπέρας· ἀνεχαιτίζετο δὲ κατὰ τινα φαι-
νομένην βίαν ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς αὐτῆς.
ἡ τοῦ ἀντικαθιστάντος αὐτὴν προσώπου. Καθ'
ὄδον συνωδεύετο ὑπὸ τριῶν νέων ἐνδεδυμένων τὴν
περιπόρφυρον τῆθενναν, καὶ τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς
ἔζων ἔτι. Εἰς τούτων ἔφερε πρὸ τῆς νόμφης δάδα,
οἱ δ' ἄλλοι δύο ἐβαινον ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὴν χει-
ρα ἄρῶντες. Ἡ νόμφη ἔφερεν ἄτρακτον καὶ ὕλα-
κάντην πλήρη λίνου. Ἐτερός τις παῖς *camillus* ὀ-
νομαζόμενος ἔφερεν ἐντὸς ἀγγείου κεκλεισμένου ἐρ-
γαλεῖά τινα καὶ παιγνίδια. Ἡ συνοδεία τέλος συν-
ἔκειτο ὑπὸ πολυαριθμῶν φίλων ἀμφοτέρων τῶν
μερῶν, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία κατὰ τὴν περι-
στασιν ταύτην ἐκαλεῖτο *officium*. Ὁ Πλούταρχος

χος λόγον ποιείται περί πέντε λαμπάδων ἐν συνθηαί οὐσῶν κατὰ τὸν γάμον, χωρὶς ὁμῶς νὰ ἀναφέρῃ ἐὰν αὐταὶ ἐφέροντο ὑπὸ τῆς συνοδείας ὅπως διαφωτισίωσι ταύτην, ἢ ἐὰν ἀνήπτοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νόμφης διαρκούσης τῆς τελετῆς τοῦ γάμου.

Ἄμα ἐφθάνον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου τῆς ὁποίας ἡ θύρα ἐκοσμεῖτο ὑπὸ στεφάνων ἐκ φύλων δένδρων καὶ ἀνθέων, ἡ νόμφη ἠρπάζετο καὶ ἐφέρετο ὑπεράνω τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας ὑπὸ φόβου, μήπως προσκρούσῃ τὸν πόδα καὶ οὕτω δώσῃ τόπον εἰς ἀπαίσιον τινὰ οἰωνόν. Πρώτερον ὁμῶς ἐνέδουν τοὺς σταθμούς τῆς θύρας ὑπὸ ἐρίου καὶ ἡλκίον αὐτοὺς μετὰ λίπους καὶ πιμελῆς λύκου. Ὁ νυμφίος ὑπεδέχετο ταύτην καὶ τῇ προσέφερεν ἄλευρον καὶ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὁποίων ὤφειλε νὰ γευθῇ. Ἦτο δὲ τοῦτο ἡ σύμβολον καθαρισμοῦ ἢ συμβολικὴ ἔκφρασις τοῦ ἀσπασμοῦ. Ἐχαιρέτα δὲ αὐτὸν ἡ νόμφη λέγουσα τὰς καθιερωμένας ταύτας λέξεις « ubi tu Caius ego Caia ». Ἀκολούθως αὕτη ἐκάθητο ἐπὶ τινος δέρματος ἀρνίου, ὅπου παρέδιδον εἰς αὐτὴν τὰς κλεις τῆς οἰκίας· δεῖπνον δὲ προσφερόμενον εἰς τε τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς τὴν συνοδείαν ἀποτελοῦντας ἐδίδεδε πέρας συνήθως εἰς τὴν τελετήν. Πολλοὶ συγγραφεῖς ποιοῦνται μνησίαν ἄσματος τινος δημοτικωτάτου Talasius ἢ Talasio καλουμένου καὶ ψαλλομένου κατὰ τὸν γάμον, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν πότε ἐψάλλετο, ἐὰν δηλαδὴ τελοῦμένου τοῦ δεῖπνου, ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου γινομένην πομπὴν, ὑπερ καὶ πιθανώτερον.

Εὐκόλον εἶναι νὰ φαντασθῇ ἕκαστος ὅτι τοιαύτη τις τελετὴ ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐκτελεῖται χωρὶς νὰ δίδῃ χώραν εἰς πολλοὺς χαιρετισμούς. Καὶ τῶνδ' οὖν ὁ Ὀβίδιος ὁμιλεῖ περὶ ἀσέμων τινῶν ἀσμάτων τὰ ὁποῖα ἤκουε τις ψαλλόμενα πρὸ τῆς θύρας τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἡ νόμφη ὠδηγεῖτο εἰς τὴν νυμφικὴν κλίνην ὑπὸ κυριῶν, αἵτινες εἰς πρώτον γάμον μόνον εἶχον ἔλθει. Ἡ κλίνη αὕτη τιθεμένη εἰς τὸν πρόδομον τῆς οἰκίας ἐκοσμεῖτο μεγαλοπρεπῶς, πληρουμένη ἀνθέων. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ νυμφίος προσέφερεν ἐνίοτε εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ ἕτερον συμπόσιον nepotia καλούμενον· ἡ δὲ νόμφη, ἡτις κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν τῆς οἰκίας, ἐτέλει θρησκευτικὰς τινὰς τελετὰς, αἵτινες πιθανῶς ἦσαν θυσίαι εἰς τοὺς ἐφεστῖους Θεοὺς.

Ὁ κοινωνικὸς βίος ὁ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τῶν Ῥωμαίων γυναικῶν κατ' οὐδὲν ὁμοιάζε πρὸς ἐκεῖνον τῶν Ἑλλήνων. Εἶχον εἰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν

τῆς οἰκίας, ἀνέτρεφον τὰ τέκνα, ἐπιγυρόντων πρὸς τιμὴν τῆς οἰκογενείας καὶ μετεῖχον τῆς αὐτῆς σχεδὸν τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς ἀποδιδόμενης καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας. Ἀντὶ δὲ τῆς ἀπομονώσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὸν ὅποιον ὑπεβάλλετο ἡ Ἑλληνικὴ γυνὴ, τοῦναντίον ἡ Ῥωμαία οἰκοδέσποινα κατὰ τὸν χρυσοῦν τοῦλάχιστον αἰῶνα τῆς δημοκρατίας κατεῖχε τὸν πρόδομον, τουτέστι τὸ ἐπισημότερον μέρος τῆς οἰκίας.

ΤΟ ΕΜΦΥΤΟΝ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ.

Ο Κ. Βερσέλ ἐπιτυχὸν θέσιν ὑπολαχαγοῦ εἰς τὸ τάγμα τοῦ ἵππικοῦ τὸ ὅποιον ἐστάθμευεν εἰς Μέτζ, ἦτο νέος πλούσιος, εὐειδῆς, πλήρης πνεύματος καὶ γενναιότητος. Ἄγων δὲ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, εὐρίσκατο εἰς τὴν εὐτυχῆ ἐκείνην ἐποχὴν τῆς ζωῆς, καθ' ἣν ὅλα αἰ ἐντυπώσεις τῆς φαντασίας γεννῶνται ἐκ τῆς καρδίας. Αἱ ἐπιμιδίες, τὸ ξίφος τὸ ὅποιον ἔλαμπεν εἰς τὸ πλευρόν του καὶ τὸ ὅποιον ἐθεώρει ὡς τὸ ὄργανον τῆς δόξης του, ἡ ὠραία του στολὴ ἡτις ἀνεδείκνυε περισσώτερον τὴν χάριν τοῦ ἀναστήματος καὶ τῆς μορφῆς του, ἐν γένει ὅλα τὰ ἐπακόλουθα τοῦ νέου σταδίου τὸ ὅποιον ἠσπάσθη τὸν ἐπλήρουν χαρὰς καὶ ἐλπίδος.

Ἄλλ' ἐπρεπε παρευθὺς ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Μέτζ διὰ νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸ τάγμα τοῦ ὁ πόλεμος ἐμελλε ν' ἀρχίσῃ καὶ ἴσως ὁ Βερσέλ ἐδίδεδε τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν εἰς τὴν φιλότατην του Ἐρνεστίνην, τὴν ὁποίαν ἠγάπα περισσώτερον τῆς δόξης καὶ τῆς ζωῆς, ὅσον σχεδὸν αὐτὴν τὴν τιμὴν του.

Ἡ Ἐρνεστίνη ἔζη ἀπὸ τινῶν μηνῶν εἰς Χαλὸν μετὰ τῆς Κυρίας δὲ Βαρβίλ, μητρὸς τῆς. Αἱ δύο αὐταὶ Κυρίαι, συμπαθητικαὶ διὰ τὰς ἀρετὰς των, ἦσαν ἐπίσης καὶ διὰ τὴν θέσιν των, ἡτις δὲν ἦτο εὐτυχῆς. Εἰς μόνον ὑπέρτης πολὺ γέρον ἐφρόντιζε διὰ τὴν μετρίαν θεραπείαν καὶ νομιζῶν ὅτι ἡ Ἐρνεστίνη ἐκέντα ἐν τῷ κρυπτῷ διὰ νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν μητέρα τῆς τινὰς τῶν ἀπολαύσεων ἐκεῖνων, αἵτινες μᾶς ἐδόθησαν μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς πολυτελείας, κατήτησαν ὁμῶς μετὰ ταῦτα τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης.

Ὁ Βερσέλ ἰδὼν τὴν Ἐρνεστίνην δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερνηκῆσθαι ἐρωτα, ὅστις τῷ ἐπαρουσιάζετο ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀξιεράστου καὶ θελκτικωτάτης ἀρετῆς, ἐπειδὴ δὲ ὑπολήπτετο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ πάντων,

ἡ Κυρία δὲ Βαρβίλ δὲν εἶχε λόγους νὰ τῷ ἀπαγορεύσῃ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς καὶ νὰ περιστεῖλῃ κλίσιν, ἡτις ἠδύνατο μίαν ἡμέραν νὰ ἐπικυρωθῇ, γινομένη νόμιμος. Ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ ἐνώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν Ἐρνεστίνην μετὰ τοῦ Βερσέλ ἐστηρίζετο πρὸς τούτους καὶ εἰς τὸ ὅτι ὁ νέος ἦτο ἀπόλυτος κύριος τῆς περιουσίας του καὶ τῶν θελήσεων του, καὶ ἐξεφράσθη διὰ τρόπον θετικοῦ περὶ τῶν σχεδίων του, τῶν ὁποίων ἡ Κυρία δὲ Βαρβίλ, καθὼ γυνὴ φρόνιμος καὶ ἀγαθὴ, ἐνόμισε καθήκον τῆς νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐκτέλεσιν.

Ἐν γινώριζετε ἀκόμη τὸν κόσμον, ἀγαπητέ μοι Βερσέλ, τῷ ἔλεγεν ἐκείνη, καὶ θέλετε ἀπὸ τῶρα νὰ δεθῆτε διὰ δεσμῶν, οἵτινες διαρκοῦν καθ' ὅλην τὴν ζωὴν! Ὁ ἔρωσ τὸν ὑποῖον ἢ θυγάτηρ μου σὰς ἐμπνέει μᾶς τιμῆ ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἂν καὶ πτωχῇ, ποτὲ δὲν θὰ καταχρασθῶ τοῦ πόθου ἐνὸς νέου διὰ ν' ἀσφαλίσω εἰς τὴν κόρην μου ὑπαρξίν λαμπράν, τὴν ὁποίαν ἴσως ποτὲ μετανοήσετε διότι τῇ ἐδώκατε. Ἰπρητήσατε τὴν πατρίδα καὶ τὸν βασιλέα σας· σπουδάσατε τὸν κόσμον ὁποῖος εἶναι, ἀποκτήσατε πείραν, καὶ ἀφοῦ σταθμίσητε ἐπιχαμένως τὰ αἰσθηματά σας, καὶ ταῦτα ἐγκριθῶσιν ὑπὸ τοῦ λογικοῦ σας, ποσῶς δὲν θὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦτον, τὸν ὅποιον σκέψις βαθεῖα θέλει ὠρμάσει. Στάδιον τιμῆς ἀνοίγεται ἐνώπιόν σας, πρέπει νὰ βადίσητε μὲ βῆμα στερεόν. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας σας θὰ σὰς ἐνθυμώμεθα καὶ συχνάκις θὰ ὀμιλῶμεν περὶ ὑμῶν· σὰς ἐπιτρέπω νὰ μᾶς γράψητε, καὶ ὅταν ἡ ἐκστρατεία τελειώσῃ, ἡ χεῖρ τῆς θυγατρὸς μου θὰ στεφανώσῃ τὴν σταθερότητά σας. Ὁ Βερσέλ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Κυρίας δὲ Βαρβίλ καὶ ὤμωσεν εἰς τὴν Ἐρνεστίνην ἐρωτα διαρκῆ ὅσον ἡ ζωὴ του.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν εἰς Μέτζ ἐνθυμούμενος πάντοτε τὴν φιλότατην του Ἐρνεστίνην· ἐκεῖ δὲ ἔτυχε φιλοφρονεστάτης ὑποδεξίσεως ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματός του· ἡ ὑποδεξίσις αὕτη, κολακεύουσα τὴν φιλαυτίαν του τῷ ἀπέδωκε συγχρόνως καὶ τὴν ζωηράν καὶ ἐλευθεράν ἐκείνην εὐθυμίαν, ἡτις ἂν καὶ τῷ ἦτο φυσικὴ, ἡ ἀπομάκρυνσις ὁμῶς ἐκ τῆς Ἐρνεστίνης τὸν εἶχε κάμει νὰ τὴν χάσῃ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ταξιδίου. Μόλις ἐφθασε καὶ ἀμέσως προσεκλήθη τὸ αὐτὸ ἑσπέρως εἰς γεῦμα στρατιωτικόν. Τὰ λαμπρὰ φαγητά, οἱ ἐκλεκτοὶ οἶνοι, ἡ ἐλευθερία ἐκείνη ἡτις προτίσταται πάντοτε εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν στρατιωτικῶν, συνειδημένων νὰ διατρέχωσι τοὺς αὐ-

τοὺς κινδύνους, ὅλα ταῦτα συνέτεινον εἰς τὸ νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὸν δεῖπνον ζωηροτάτην εὐθυμίαν. Κατὰ τὸ ἐπίδειπνον ἡ ἐλευθερία μετατράπη ὀλίγον εἰς ἀκολασίαν· ὁ νοῦς τῶν συμποτῶν ἐβράζεν ὡς οἱ οἶνοι οἵτινες ἀφθόνως ἐχύνοντο. Συνώμωσαν νὰ μεθύσωσι τὸν νεοελθόντα, ὅστις ἐνόμιζε καθήκον του νὰ παραδέχεται εὐχαρίστως ὅτι οἱ συνάδελφοί του ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ.

Ἀυστυχῶς ὁ Βερσέλ δὲν εἶχεν ἀκόμη συνειθίσει εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζωῆς· ταχέως ἔχασε μέρος τοῦ λογικοῦ του καὶ τοῦ ἔμεινε τόσον ὀλίγον ὥστε δὲν ἤξευρε τί ἔλεγεν ἢ τί ἔκαμνε, καὶ ἡ εὐθυμία του, ζωηρῶς διεγερθεῖσα ἐκ τῶν ἀτμῶν τοῦ καμπανίτου, καὶ τῶν ἀστεϊσμῶν τῶν νέων συντρόφων του, ὑπερεπήδησε τὰ ὄρια τὰ ὁποῖα ἡ κοσμιότης ἀπῆτει.

Ἰπῆρχεν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ ἀντικρῶ του γέρον τις ἀξιωματικὸς ὅστις ἂν καὶ ἐξηκοντούτης δὲν εἶχεν εἰσέτι ὑπερβῆ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ· οὗτος ἦτο ὁ ἵππότης δε Μοντλοῦκ, γενναῖος, πλήρης τιμιότητος καὶ ἀπλότητος, ἀλλ' ἴσως ὀλίγον παράξενος εἰς τὴν ἐνδυμασίαν του καὶ τοὺς τρόπους του. Ἠγαπᾶτο παρ' ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος εἰς τὸ ὅποιον πρὸ πενήκοντα ἐτῶν εἶχεν εἰσέλθει, καὶ ἐσέβετο ὑφ' ὅλων, ἂν καὶ ἡ μετριωτάτη τύχη τὸν εἶχε κρατήσῃ εἰς κατώτερον βαθμὸν. Ὁ ἵππότης δε Μοντλοῦκ ἐμείδια μετ' ἀνεξικακίας εἰς ὅλους τοὺς λόγους τῶν νέων καὶ ἀπεκρίνετο μετ' ἀγαθότητος εἰς τοὺς ἀστεϊσμούς των, καθ' ὅσον δὲν ὑπερέβαινον τὰ ὄρια τῆς εὐσηχημοσύνης. Ἡ ἀπλότης τῶν τρόπων του ἡτις ὁμοιάζεν ὀλίγον πρὸς βαρβαρότητα προσέβαλλε τὴν τεταραγμένην φαντασίαν τοῦ νέου Βερσέλ, καὶ ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ χλευάσῃ τὸν σεβάσμιον τοῦτον στρατιωτικόν, τοῦ ὁποίου ἐλησμόνησε τὰ ἔτη καὶ δὲν γνωρίζει εἰσέτι τὰς ἀρετὰς· ὁ ἵππότης δε Μοντλοῦκ βλέπων νέον ἀγνωστον νὰ φέρηται πρὸς αὐτὸν μὲ τὸ ἐλεύθερον ἐκεῖνο καὶ ἀπρεπὲς ὄφρος, καὶ ἐκπλαγείς, ἐζήτησε διὰ βλέμματος σοβαροῦ νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ εἰς τὸ σέβας τὸ ὅποιον τῷ ὤφειλετο, καὶ τὸ ὅποιον οὐδεὶς μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας εἶχε παραγνωρίσει. Ἀλλ' ὁ δυστυχῆς Βερσέλ δὲν ἦτο πλέον εἰς ἑαυτόν· ὁ τρόπος τοῦ γέροντος Μοντλοῦκ ἀντὶ νὰ τοῦ φανῇ σεμνοπρεπῆς, τοῦναντίον τῷ ἐφάνη γελοῖος, καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ ὅτι ὁ γενναῖος καμπανίτης τῷ ἐνέπνεε. Καὶ ἐξέφερε μὲν τὴν ὄραν ἐκείνην εὐτράπελον τινὰ φράσιν δι' ἣν ἐσεμνύετο, ἐμελλεν ὁμῶς νὰ τὴν πληρώσῃ πολὺ ἀκριβῶς τὴν ἐπαύριον.

Ἡ στιγμή τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐφθασε, μεσονύκτιον ἐσήμανε καὶ ἕκαστος ἀξιωματικὸς ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἴδια. Μόλις ὁ Βερσέλ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην καὶ ἐκοιμήθη διὰ τοῦ γλυκυτέρου καὶ βαθυτέρου ὕπνου ὡς ἄνθρωπος διανύσας εὐχαρίστως τὴν ἡμέραν.

Τὴν ἐπαύριον ἐξύπνησε πολλὸ ἔνωρις ἀλλὰ μὲ ἰδέας ὀλιγώτερον εὐχαρίστους παρά τὸ σῶνθεσις ἢ πρώτη σκέψις του ἦτο διὰ τὴν φιλότιμον του Ἐρνεστίνην μετενόησε πολλὸ διότι παρεδόθη μακρὰν αὐτῆς, ἔστω καὶ πρὸς στιγμήν, εἰς εὐθυμίαν προαίσθημα δὲ τι τῷ ἔλεγε ὅτι δὲν θὰ τὴν ἐπανιδῆ ἴσως πλέον. Ἀπαίσιαι ἀναμνήσεις, κρυφία παραχλῆ, ἀνησυχία ματαίαι, τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀντικείμενον, προσέβαλλον τὸ πνευμά του καὶ τὴν ψυχὴν του. Ὁ ὑπὸ ἡμέρας του εἰσέρχεται ἐν τούτοις εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ τοῦ ἐγγχειρίζει ἐπιστολὴν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁποίας ἐνόησεν ὁ Βερσέλ ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς κυρίας δὲ Βερβίλ. Μὲ ὁποῖαν ὀρμὴν ἤνοιξε τὴν ἐπιστολὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ τοῦ ἔγραφον περὶ τῆς Ἐρνεστίνης, ἴσως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια εἶχε προσθέσει ὀλίγας λέξεις εἰς τὴν ἐπιστολὴν τῆς μητρὸς τῆς! Ἡ καρδιά του εἶναι πλήρης χαρᾶς καὶ πᾶσα ἰδέα λύπης ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς φαντασίας του. Ἀνέγνωσε δὲ τὰ ἑξῆς:

» Συγχωρήσατέ μοι, ἀγαπητέ μοι Βερσέλ, δι' ὅτι μέχρι σήμερον διεφύλακτον μυστικὸν ἀπὸ σᾶς βεβαίως ἦσο ἄξιος ὀλοκλήρου τῆς ἐμπιστοσύνης μας, ἀλλ' ἡ θέσις μας μοὶ ἐπέβαλλεν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν ὁποῖαν ἡ καρδιά μου μετενοεῖ. Ἐπίστευσας βεβαίως ὅτι ἡμῶν χίρα ἀρχαίου στρατιωτικοῦ, ἀλλ' ἠπατήθη ὁ σύζυγός μου ζῆ ἀκόμη, εἶναι πλησίον σας, εἶναι εἰς τὸ τάγμα σας. Σὲ παρακαλῶ Βερσέλ περιποιηθῆτε τὸ κατὰ δύναμιν τὸν ἰππότην δὲ Μοντλοῦκ εἶναι λίαν ἀξιότιμος ἄνθρωπος, εἶναι πρωτότυπον τῆς εὐλακρείας καὶ χρηστότητος, εἶναι πᾶν ὅ,τι ἔχω ἀγαπητότερον εἰς τούτον τὸν κόσμον, καὶ ἐὰν ὅλ' αὐτὰ τὰ αἰτία δὲν σὲ πείθουν νὰ τὸν ἀγαπήσῃς καὶ νὰ τὸν σέβεσαι, εἶναι τέλος ὁ πατήρ τῆς Ἐρνεστίνης, τῆς φιλότιμης σου Ἐρνεστίνης.

» Ἡ ἐκμυστήρευσις αὐτῆς σ' ἐκπλήττει, καὶ ἀπορεῖς βεβαίως πῶς δὲν φέρω τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου μου. Τὸ ὄνομα ἐκεῖνο εἶναι ἔντιμον, καὶ ἀπέχομεν τοῦ νὰ τὸ φέρωμεν ἐνόσω ἢ σκληρὰ τύχη δὲν μᾶς τὸ συγχωρεῖ. ἀναρίθμητοι δυστυχία μ' ἔκαμαν νὰ χάσω τὴν ὀλίγην περιουσίαν, ἣν ὁ πατήρ μου μ' ἀφῆκεν. Ὁ ἰππότης δὲ Μοντλοῦκ εἶναι

ὁ ἔσχατος γόνος τῆς οἰκογενείας του καὶ δὲν κατέχει σχεδὸν τίποτε, ἀλλ' ἔχει τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ὑπερηφάνειαν, ἣτις ἀρμόζει εἰς τὴν καταγωγὴν του, πάσχει ἐκ τῆς δυστυχίας μου, ἀλλὰ δὲν θέλει καὶ νὰ ἐρυθριάσῃ εἰς τὸν μάταιον τούτον κόσμον, ὅπου ἡ πτωχία θεωρεῖται σχεδὸν ἀτιμία. Μετὰ τινὰ καιρὸν, ἴσως μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἢ σκληρὰ αὕτη κατάστασις ἐλλείψει, καὶ τότε θὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ ὄνομά μας καὶ τὰ δικαιώματά μας. Ἀλλ' ἔως τότε ἡ Ἐρνεστίνη καὶ ἐγὼ ὀφείλομεν νὰ ζήσωμεν εἰς τὴν ἀφάνειαν, ἣτις ἀρμόζει εἰς τὴν δυστυχίαν.

» Ἀγάπα λοιπὸν τὸν Κ. δὲ Μοντλοῦκ καὶ σεβάσθητι αὐτὸν ὡς πατέρα. Γέρον, ἔχει ἀνάγκην σεβασμοῦ πτωχὸς, ἴσως εἶναι ὀλίγον παράξενος. Πρόσεχε πρὸ πάντων μήπως ἐννοήσῃ ὅτι γινώσκεις τὸ μυστικόν του, διότι ποτὲ δὲν θὰ τὸ συγχωρήσῃ οὔτε εἰς τὴν κόρην του οὔτε εἰς ἐμέ. Δὲν ἤθελον ποτὲ τὸ ἐκμυστηρευθῆ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν σου δὲν ἠδυνήθη ν' ἀρνηθῶ εἰς τὴν Ἐρνεστίνην κλαίουσας, τὴν παρηγορίαν τοῦ νὰ ἐμπιστευθῶ τὸν πατέρα τῆς εἰς τὰς φροντίδας τοῦ καλλιτέρου μου φίλου.»

Κάτωθεν δὲ τῆς ἐπιστολῆς τῆς μητρὸς τῆς, ἡ Ἐρνεστίνη εἶχε γράψῃ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις:

» Ὅθ' πιστεύσω τὸν ἔρωτα τοῦ Βερσέλ εἰς τὸ σέβας τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη πρὸς τὸν πατέρα μου.» Εἶναι δύσκολον, νομίζω νὰ περιγράψω τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐπροξένησεν εἰς τὸν νέον Βερσέλ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. Ἡρυθρίασε, ἐταράχθη, ἐσυγκινήθη ὑπὸ ἐλέγχων συνειδήσεως τῶν ὁποίων ἡ αἰτία τοῦ ἦτο εἰσατὶ ἀγνωστος. Πῶς! ὁ γέρον αὐτὸς ἀξιωματικὸς τὸν ὁποῖον χθὲς ἐν τῇ ὑπερβολῇ τῆς μέθης του μετεχειρίσθη μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶναι λοιπὸν ὁ πατήρ τῆς Ἐρνεστίνης! Ἀνεπιστήτως ἡ μνήμη του ἐξεγείρεται, ἐνθυμήθη τέλος τοὺς ἀστεϊσμούς εἰς τοὺς ὁποίους ὑπέπεσε, καὶ ἠσθάνθη πόσον ἦσαν ἀπρεπεῖς ἐξερχόμενοι ἐκ στόματος νέου πρὸς γέροντα ἀξιόσεβαστον καὶ δυστυχῆ. Ἀνεγνώρισε τὰ σφάλματά του καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ τὰ ἐπανορθώσῃ, ὅτε αἴφνης ἐκτύπησεν ἡ θύρα καὶ ὁ ὑπὸ ἡμέρας του εἰσῆλθεν ἀναγγέλλων τὸν ἰππότην δὲ Μοντλοῦκ.

Εἰς τὸ ὄνομα τούτου, εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίσκεψιν ὁ Βερσέλ ἔμεινε πρὸς στιγμήν ἀπολιθωμένος ἐσκέπτετο νὰ ἐγερθῆ καὶ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸν ἰππότην δὲ Μοντλοῦκ, οὗτος ὅμως δὲν τοῦ ἔδωκε καιρὸν, ἀλλὰ καθίσας ἐλευθέρως, τὸν ἐθεώρει κατὰ πρόσωπον μὲ ὕφος σεμνοπρεπές

καὶ ὀφθαλμούς πλήρης σοβαρότητος. Μετὰ τινὰ δὲ στιγμήν ἐμφαντικῶς σιωπῶν, ὁ γέρον Μοντλοῦκ ἔλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπε μετὰ πολλῆς ἀταραξίας καὶ ἀξιοπρεπείας: » Κύριε δὲ Βερσέλ, πενήτηντα ἔτη εἶμαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐπολέμησα ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ βασιλέως μου, καὶ ἔλαβον πολλὰς ἐντίμους πληγὰς. Ἐὰν ἡ τύχη δὲν μὲ διέκρινε εἰς τὴν πληθὺν καὶ μ' ἀφίνει ν' ἀποθάνω εἰς ἀφανῆ βαθμὴν, ἡ τιμὴ ὅμως μὲ συνοδεύει μέχρι τῶν χειλέων τοῦ τάφου. Ἡ τιμὴ αὕτη, Κύριε δὲ Βερσέλ, ὑπῆρξε πάντοτε ὁδηγός μου εἰς τὸ μακρὸν καὶ ἐπίπονον στάδιόν μου, εἶναι τὸ μόνον ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον μοὶ μένει καὶ μὲ παρηγορεῖ διὰ τὰς ἀναριθμήτους στέρησεις τὰς ὁποίας ἡ τύχη μοὶ ἐπέφερεν. Ἐντούτοις Κύριε ἀντὶ τοῦ σεβασμοῦ τὸν ὁποῖον αἱ λευκαὶ μου τρίχες ἔπρεπε νὰ σᾶς ἐμπνεύσωσι, σεῖς ὁ εἰκοσαετής ἐξεφέρατε ἀστεϊσμούς ὑβριστικούς ἐναντίον ἀνθρώπου!.

— Ἄχ! Κύριε!.. — Μὴ μὲ διακόπτετε, σᾶς παρακαλῶ. Ἡ ὀμιλία αὕτη ἴσως σᾶς φαίνεται ἐκτεταμένη, ἰδοὺ λοιπὸν τὴν συντέμνω. Μὲ ὑβρίσατε, Κύριε δὲ Βερσέλ, καὶ ἐρχομαι νὰ σᾶς ζητήσω ἱκανοποιήσιν. — Σεῖς, ὦ Θεέ μου! — Μάλιστα ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρον ἀξιωματικὸς μὲ τὴν αὐτὴν ψυχρότητα ἐνομίσατε, Κύριε, ὅτι προσβάλλετε γέροντα ἀδύνατον καὶ ἄνευ ὑπερασπίσεως; ἠπατήθητε μεγάλως. Ἡ τιμὴ ποτὲ δὲν εἶναι ἀδύνατος, εὐρίσκει πάντοτε μέσον ν' ἀπωθῆ τὴν ὕβριν καὶ νὰ καθίσταται σεβαστὴ ἡξέυρει νὰ ἐκμηδενίσῃ ὅλα τὰ πλεονεκτήματα ἐφ' οἷς ἡ νεότης ἐπαίρεται. Δὲν σᾶς προτείνω ποσῶς νὰ κτυπηθῶμεν διὰ τοῦ ξίφους, διότι δὲν θὰ στέρξητε· δὲν θὰ θελήσετε βεβαίως ν' ἀγωνισθῆτε κατὰ τὴν βίωσιν καὶ τὴν ἐπιδειξιότητα μετὰ γέροντος τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χεὶρ δὲν εἶναι στερεὰ, ἡ δὲ ὄρασις εἶναι ἀδύνατος ἐκ τῆς προεβηκυίας ἡλικίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ὁ κύριος τῶν ὄρων καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὄπλου, θὰ εἴψωμεν τοὺς κύβους, κύριε Βερσέλ, θὰ πυροβολήσωμεν, καὶ ὁ εὐτυχέστερος θὰ διασκορπίσῃ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ ἄλλου. — Νὰ σᾶς διασκορπίσω τὸν ἐγκέφαλον! Ἐγὼ! ὦ μυριάκις προτιμότερον ν' ἀποθάνω, ἀνέκραξεν ὁ Βερσέλ ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ περιπατῶν εἰς τὴν αἴθουσαν μὲ ζωηρὰν συγκίνησιν. — Καμνετε κακὰ νὰ φεῖδεσθε τῆς ζωῆς μου, εἶπεν ὑπερηφάνως ὁ γέρον. Ἐγὼ, ἐὰν ἡ τύχη βοηθήσῃ, δὲν θὰ φεῖσθῶ ποσῶς τῆς ἰδικῆς σας. Χαίρετε Κύριε Βερσέλ, καλὴν ἀντάμωσιν, ἀπόψε εἰς τὰς ὀκτῶ εἰς τὸ προτείχιμα. Λάθετε καὶ ἓνα μάρτυρα.

Εἰπὼν ταῦτα ὁ ἰππότης δὲ Μοντλοῦκ ἐξῆλθε καὶ ἐκλείσεν ἀποτόμως τὴν θύραν, ἀφῆσας τὸν δυστυχῆ Βερσέλ εἰς οἰκτροτάτην κατάστασιν. Ὅποια ἀρχὴ! μὲ ποῖον μέλλει νὰ κτυπηθῇ; μετ' ἐκείνου τὸν ὁποῖον ὀφείλε νὰ σέβηται καὶ ν' ἀγαπᾷ, μεθ' ἐνὸς γέροντος, τέλος μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀγαπατετέρου του ὄντος εἰς τούτον τὸν κόσμον!

« Ὅχι, ὄχι, εἶπε, δὲν θὰ δεχθῶ ποτὲ τὴν μονομαχίαν ταύτην, δὲν δύναμαι, δὲν πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ τὴν δεχθῶ. . . Ὅμως τί θὰ ὑποθέσῃν περὶ ἐμοῦ; τί θὰ εἴπουν οἱ συναδελφοί μου; τί θὰ εἴπῃ ὁ Κ. δὲ Μοντλοῦκ, Θεέ μου! τί νὰ κάμω; » Ἡ ἀπειρία τοῦ Βερσέλ καθίσα ἔτι δυσκολωτέραν τὴν θέσιν του. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ νὰ εὐρη τὸν Κ. δὲ Μοντλοῦκ νὰ τῷ ὁμολογήσῃ παρρησίᾳ τὸ σφάλμα του, νὰ τοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν καὶ νὰ τῷ δώσῃ οἰανδήποτε ἄλλην ἱκανοποίησιν, ἐκτὸς τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης. . .

Ἀλλ' ὄχι, εἶναι πολλὸ ἀργά ὁ ἰππότης δὲ Μοντλοῦκ τὸν προσεκάλεσεν εἰς μονομαχίαν καθ' ἣν αἱ δυνάμεις εἶναι ἴσαι ἐκατέρωθεν, διότι ἡ ἔκβασις αὐτῆς ἐναπόκειται εἰς τὴν τύχην. Ἡ συγγνώμη θὰ φανῆ ὡς ὑπαγορευθεῖσα ὑπὸ τοῦ φόβου· ὁ δὲ Βερσέλ θὰ θεωρηθῆ ὡς ἄνανδρος ὑπὸ τῶν συναδελφῶν του, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη τὸν ἔκαμε ν' ἀνατριχιάζῃ.

« Καλὰ λοιπὸν! ἂς ἦναι, δέχομαι τὴν μονομαχίαν! μάλιστα τὴν δέχομαι μὲ ὅλους τοὺς ὄρους του. Ὁ Θεὸς ἂς μοὶ ἦναι μάρτυς ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου δὲν ἐπιβραβεύει ποσῶς τὰς σκληρὰς ἀβεβαιοτήτας ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐταράχθη, καὶ ὁμῶς. . . » Ἐκαμὲ δὲ ἐκείνην τὴν στιγμήν γενναίαν ἀπόφασιν ἣτις καθυσύχασε τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς του.

Ἀλλὰ νέαι σκέψεις τὸν βυθίζουσαν πάλιν παρευθῆς εἰς νέας στενοχωρίας. Τί θὰ εἴπῃ ἡ Ἐρνεστίνη ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ ἐραστής τῆς ἐφρονέθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς; πόσα δάκρυα θὰ χύσῃ! πόσον θὰ τῇ φανῶ ἔνοχος! θὰ μάθῃ ἴσως ποτὲ τί συμβαίνει εἰς τὴν καρδίαν μου; θὰ γνωρίσῃ τὴν ἀμετάβλητον ἀπόφασιν τὴν ὁποῖαν ἐσημάτισα; ἀντὶ νὰ ἔχω πρὸς τὸν Κ. δὲ Μοντλοῦκ τὰς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ὑπαγορευομένας μοι φροντίδας καὶ περιποιήσεις, εἶμαι ἐγὼ ὅστις ἔλαβα τὴν ἀναίδειαν νὰ τὸν ὑβρίσω δημοσίᾳ! Ἄχ! δυστυχῆ Βερσέλ! Ἐὰν ἀποθάνῃς ἢ καταφρονήσῃς καὶ τὸ μῖσος τῆς Ἐρνεστίνης θὰ σὲ παρακολουθήσω εἰς τὸν τάφον! δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὴν ἰδέαν αὐτήν. » Ἐσκέφθη νὰ γράψῃ ἀμέσως πρὸς τὴν Κυρίαν δὲ Μοντλοῦκ

και να την ειδοποιήση εκ προομιών περι όλων των λεπτομερειών τούτου του συμβεβηκότος. « Όταν δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον, ἔλεγε, θ' ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιστολήν μου εἰς τὴν Ἑρνεστίνην. Ἡ Ἑρνεστίνη θὰ μὲ κλάσῃ καὶ δὲν θὰ μὲ καταφρονήσῃ. . . Ἀλλὰ διατί νὰ τὰς ειδοποιήσω προηγουμένως περὶ δυστυχήματος τὸ ὁποῖον θὰ μάθουν πολὺ ἀργά; διατί νὰ φέρω τὴν ἀπελπισίαν προτύτερα εἰς καρδίαν τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ; »

Ἐν τούτοις ἐπλησίασεν εἰς τὸ γραφεῖόν του, καὶ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΑΥΤῷ ΕΣΧΑΤΩΣ ΑΝΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΔΥΟ ΑΓΓΛΙΑΜΑΤΑ.

Οἱ ἀπὸ τοῦ Παιρικῶς ἀνερχόμενοι εἰς Ἀθήνας τὸ πρῶτον ἀντικείμενον ἢ ἀπαντῶσι καθ' ὁδὸν εἶναι τὸ πρῶτον νεκρὸν εἰσοδὸν τῆς πόλεως ἀνασκαπτόμενον ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Ἡ πρώτη νύξιν τῆς ὑπάρξεως τάφων ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐδόθη πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν, ὅτε πρὸς διαχάραξιν τῆς νέας εισόδου καὶ πρὸς ἰσοπέδωσιν τῆς ὁδοῦ ἀνεσκάφη μέρος τοῦ γηλόφου τούτου. Οἱ ἐργαζόμενοι τότε ὁδοποιοὶ ἀνεκάλυψαν τυχερῶς δύο ἐπιτυμβίους λίθους εἰς τὸν ἕνα τῶν ὁποίων παρίστατο ἐν ἀναγλύφῳ ὀπίσθης μα-

Τοξότης

χόμενος, εἰς δὲ τὸν ἕτερον γυνὴ ἀποχαιρετῶσα τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς. Ἡ εἰκὼν τοῦ πρώτου ἐδημοσιεύθη πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι, ἀμφότεροι δὲ οἱ λίθοι οὗτοι κατετέθησαν ἐν τῇ πλατεῖᾳ τοῦ Θεσίου. Ἐκτοτε ἐφάνητο βεβαίως ἡ ὑπαρξίς καὶ ἄλλων τάφων, καὶ πᾶς τις ἠλπίζεν ὅτι ὁ γήλοφος ἐκεῖνος θὰ ἀνεσκάπτετο ὅσον τάχιον, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐφυτεύθησαν ἐπ' αὐτοῦ κυπάρισσοι καὶ ἄλλα δενδρόλια πρὸς λύπην μεγάλην τῶν φίλων τῆς τέχνης. Ἡ τύχη ὁμοῦς ἐφάνη μάλλον φιλόχαρις τῶν τότε διαπόντων τὰς ἀνασκαφάς, διότι αὕτη πρὸ δύο περίπου ἐτῶν ἔφερε τὴν δίκελαν τοῦ γεωργοῦ ἄνω τῆς

ἐκμε τὴν διαθήκην του διὰ τῆς ὁποίας ἄφηνεν ὅλην του τὴν περιουσίαν εἰς τὴν Κυρίαν δε Μοντλουκ καὶ τὴν Ἑρνεστίνην. Ἀφοῦ δὲ τὴν ὑπέγραψε καὶ τὴν ἐσφράγισεν ἐξῆλθε τοῦ δωματίου του διὰ νὰ διασκεδάσῃ ὀλίγον τὴν ἀπελπισίαν, ἧτις τὸν κατεῖχε· διέτρεξε λιγὸν τὰς ὁδοὺς τοῦ Μιτς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ πηγαίνει, τόσον μάλλον δυστυχῆς καθ' ὅσον δὲν εἶχεν οὐδένα φίλον εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἐκμυστηρευθῇ τὴν λύπην του.

(ἀκολουθεῖ).

ἀκάνθου τῆς ἐπικοσμύσης τὴν ὑψηλοτέραν στήλην τοῦ νεκροταφείου τούτου, καὶ ἐπομένως ἐξυπνίσθη τέως καὶ ἡ περιέργεια τῶν ἡμετέρων. Ἐν τῇ Χρυσάλλιδι ἐγένετο πολλὰκις λόγος περὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐνταῦθα τάφων, καὶ ἐν τινι τῶν

φυλλαδίων αὐτῆς ἐδημοσιεύσαμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου ἀναγλύφου τοῦ παριστώσαντος ἕνα τῶν ἐν Κορίνθῳ πέπτε ἱππέων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπὶ τῆς βάσεως ἀναγινωσκόμενη ἐπιγραφή. Ἦδη δὲ δημοσιεύομεν τὸ ἱκνογράφημα δύο τελευταίων ἀνακαλυφθέντων ἀγγλμάτων, ἐχόντων μέγεθος τὸ ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ, καὶ ὧν τὸ μὲν παριστᾷ Σειρήνα φέρου-

σαν ὑπὸ μάλης χελώνην, τὸ δὲ ἄνδρα ὀκλάζοντα εἰς τὸ γόνυ καὶ ὠσανεὶ σύροντα βέλος ἀπὸ τῆς φαρέτρας. Ἡ θέσις τοῦ σώματος τοῦ τελευταίου τούτου εἶναι, ὡς καὶ ἐν τῷ ἱκνογράφηματι φαίνεται, λίαν ἀνετος, τὰ καθέκαστα ὁμοῦς εἰσὶν ἀμελέστατα ἐξεργασμένα, καὶ καθόλου αἰ πτυχαὶ ἀτεχνῶς διεσκευασμένα. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ εἶναι λίαν περιεργὸς καὶ νομίζομεν ὅτι οὐδαμῶς ἀπαντᾷται ὁμοῖος τούτου. Ὁ τοξότης οὗτος, καὶ ἄς καλέσωμεν αὐτὸν τοξότην ἀπὸ τούτου διότι τοιαύτη εἶναι ἡ πιθανώτερα εἰκασία, φέρει ἀντὶ πάσης ἀναβολῆς σύντομον χιτώνιον, στενὰς ἔχον χειρὶδας, καὶ συγκρατούμε-

νον περὶ τὴν ὄσφυν διὰ στενῆς ταινίας ἢ ζώνης. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη δὲν εἶναι βεβαίως ἑλληνικὴ, ὁμοιάζει δὲ μάλλον πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων φερομένας, ὡς βλέπομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην γραφὴν τὴν παριστώσαν, κατὰ τὴν κοινοτέραν δόξαν, τὴν ἐν Ἰσσοῦ μάχην, καὶ σωζομένην ἐν τῷ Βορβωνικῷ Μουσεῖῳ. Ἐπίσης ἄξιον περιεργείας εἶναι ὅτι ἐν τῷ ἀγγλματίῳ τούτῳ διατηρεῖται καθάρωτα ὁ χρωματισμὸς τῆς ζώνης καὶ τῆς ὑποτιθεμένης φαρέτρας, ἅτινα εἰς ἰκνογράμματος ἐρυθροῦ φαίνονται δὲ καὶ ἐν τῇ παρυφῇ τοῦ χιτωνίου

τὰ ἱκνη μικρῶν τιῶν γραπτῶν κοσμημάτων πιθανῶς χρυσοῦν. Ἐν τῇ βραχεῖᾳ ταύτῃ εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον ἐκδρομῆ, δὲν ἔχομεν τὸ παράπαν σκοπὸν νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν λύσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ ἐπασχολούντος τοὺς ἀρχαιολόγους σπουδαιοτάτου ζητήματος περὶ τοῦ ἂν ἐχρωμάτιζον οἱ ἀρχαῖοι γλύπται τὰ μαρμάρινα ἀγγλματα τῶν ἢ ὄχι ὡς ἐν παρόδῳ ὁμοῦς λέγομεν, ὅτι λογικῶς συλλογιζόμενοι ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ καλῇ ἐποχῇ τῆς τέχνης ἄφηναν οἱ μεγάλοι ἐκείνοι καλλιτέχναι ἀμίαντον τὸ φυσικὸν κάλλος τοῦ Πεντελικοῦ εἴτε Παρίου λίθου, ἀλλὰ, δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ (καὶ ἐνταῦθα ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ τορευτικῆς) ὅτι ἐνίστε μετεχειρίζοντο τῆς γραφικῆς τὴν ἐπικουρίαν πιθανῶς οἱ καλλιτέχναι ἐκεῖνοι ὅσοι δὲν ἦσαν βέβαιοι περὶ τῆς ἰκανότητος τῆς γλυφίδος των. Δὲν ἔχουσι δὲ δίκαιον ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ χρῆσις τῶν χρωμάτων ἦτο γενικὴ διὰ τὸν λόγον ὅτι εὐρέθησαν ἱκνη χρωματισμοῦ εἰς τινὰ ἀγγλματα εἴτε εἰς ἄλλα τῆς γλυπτικῆς ἔργα. Τὸ καθ' ἡμᾶς πιστεύομεν ὅτι ὅπου ἐτίθεντο χρώματα ἐκεῖ καὶ διατηρήθησαν αὐτὰ ἢ τουλάχιστον

ἔμεινον τὰ ἱκνη τῶν μέχρις ἡμῶν, καὶ ἐπομένως λογικὸν εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν χρωματισμοῦ ὅπου εὐρίσκομεν αὐτὸν οὐχὶ δὲ καὶ ἐκεῖ ὅπου οὐδὲν ἱκνος χρωμάτων φαίνεται. Ὄθεν οὐτε ἐκ τοῦ ὅτι ἀπαντῶμεν ἐνιαχοῦ χρώματα εἶναι ὀρθὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι παντοῦ καὶ πάντοτε οἱ ἀρχαῖοι γλύπται ἐχρωμάτιζον τὰ ἔργα των, οὐτε πάλιν ἐν ᾧ εὐρίσκονται μέχρι σήμερον χρώματα εἰς πολλὰ τοιαῦτα ἔργα, δυνάμεθα, δι' ὅσον καὶ ἂν ἀντίκειται τούτο εἰς τὰς περὶ καλοῦ σημερινῆς ιδέας μας, ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι πραγματικῶς ἐ-

γένετο ἐνίστε ἐπαναλαμβάνομεν δὲ νὰ εἰπώμεν ὅτι πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ σήμερον ἔτι γίνεται, δηλαδή ὅτι ἀπειρόκαλοι τεχνίται ἐπρόσθετον καὶ τὸν χρωματισμὸν εἰς τὰ ἄτεχνα ἔργα των καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἐκ γῆς ὀπτῆς εἰδῶλια, ἐν οἷς ὁ χρωματισμὸς διετηρήθη ζωηρὸς καὶ μέχρις ἡμῶν, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν σωζόμενα. Οὐδέποτε πιστεύομεν ὅτι τὴν ἀπαστράπτουσαν λευκὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἀγγλμάτων τῆς Μηλίας Ἀφροδίτης ἢ τῆς τῶν Μεδίκων ἐκάλυπτε ποτὲ χρῶμα οἶ-

Σειρήν

ονδήποτε ἂν δὲ ποτε ἐγένετο τοιοῦτό τι εἰς τὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἔργα, ἐγένετο βεβαίως μετὰ καλλιτεχνικῆς φειδωλίας.

Τὸ ὠραιότερον ὁμοῦς πάντων τῶν ἀνευρεθέντων ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἀρχαίων γλυπτικῶν ἔργων εἶναι ἀναντιβῆτως ἢ ἐκ Πεντελησίου λίθου Σειρήν, ἧτις διετηρήθη κάλλιστα, καὶ μόνον ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτῆς οἱ πόδες καὶ ἡ μία χεὶρ, ὡς ἐν τῷ δημοσιευμένῳ ἱκνογράφηματι φαίνεται. Περιπαθῶς κλίνουσα πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, φέρει ὑπὸ μάλης τὴν χέλυν, ἐκ τοῦ ὀστράκου τῆς ὁποίας κατεσκευάζον οἱ ἀρχαῖοι τὰς λί-

ρας των (1) ἐπὶ δὲ τοῦ καλοῦ αὐτῆς προσώπου ἢ ἐπικαθημένη γλυκεῖα μελαγχολία ἀναγγέλλει τῷ διαβάτῃ ὅτι θρηνεῖ νεκρὸν τινα, πιθανῶς μουσικόν. Δύο ἕτεροι μικροὶ Σειρήνες εὐρισκόμεναι ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ εἶναι πολὺ κατώτεροι κατὰ τὴν τέχνην, οὐδὲ δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν Σειρῆνα ταύτην, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐν τῶν καλλιτέρων τῆς γλυπτικῆς ἔργων, ἅτινα διεσώθησαν ἐν Ἑλλάδι. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εὐρέθησαν καὶ δύο μικροὶ λέοντες μετρίως τέχνης, ὀλίγα μικρὰ πῆλινα ἀγγεῖα, ἢ μᾶλλον τεμάχια ἀγγείων, καὶ τινες φιάλαι ἐξ ὑέλου.

Ἄλλ' ἢ ἔγχωσις τοῦ νεκροταφείου τούτου εἶναι ζήτημα, οὐ ἡ λύσις εἶναι λίαν δυσχερής. Τὸ μόνον βέβαιον ὃ δύναται τις νὰ εἴπῃ εἶναι ὅτι τὸ ἐπικείμενον χῶμα εἶναι φορητόν· διατὶ δὲ συνσωρεύθη ἐνταῦθα, ἢ πότε καὶ ὑπὸ τίνος συνσωρεύθη δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ μαντεύσωμεν. Ὅτι δὲ κινεῖ τὴν περιέργειαν ἐκάστου εἶναι ἢ εἰς διάφορα ὑψη θεμελίωσις τῶν ἐπιτυμβίων τούτων στηλῶν, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ γήλοφος οὗτος δὲν ἐσχηματίσθη διὰ μιᾶς, καὶ ὅτι ἐνῶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑψούτο βαθμηδὸν διὰ νέου ἐπιχωμένου χῶματος, πολλοὶ νεκροὶ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ εὕρισκον ἐνταῦθα τάφην. Οἱ πλείστοι ὅμως καὶ περιφανέστεροι τῶν τάφων εὕρισκονται κατὰ σειρὰν, οἱ μὲν ἐπὶ μικροῦ λιθοκτίστου καὶ διὰ κονιάματος ἐπικεχρισμένου κρηπιδώματος, οἱ δὲ ἐπὶ ἐτέρου τειχίου ἐκ τετραγώνων λελαξευμένων λίθων συγκειμένου. Ἄν, ὡς οἱ πλείστοι εἰκάζουσιν, εὕρισκόμεθα ἐπὶ τῆς ἱερᾶς λεγομένης ὁδοῦ, καὶ ἂν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἴσταντο τάφοι, ἄρα οἱ ἀνακαλυφθέντες εἰσὶν οἱ τάφοι τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς ὁδοῦ, οἱ δὲ τῆς ἐτέρας θὰ ὑρίσκοντο ἀρκετικοδυστικῶς καὶ παραλλήλως τῶν μέχρι τοῦδε εὐρεθέντων, ἀλλ' εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὀλίγα χῶματα ὑπάρχουσι καὶ ἐπομένως μικρὰ ἐλπίς ὑπάρχει σπουδαίων ἀνακαλύψεων. Πιθανώτερον εἶναι νὰ εὐρεθῶσι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τάφοι, διότι ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τοῦ ἀνομοίου κρηπιδώματος προχωρεῖ μέχρι τίνος, εἴτα λήγει καὶ σχηματίζουσα ἀμβλείαν γωνίαν στρέφεται πρὸς μεσημβρίαν καὶ εἰσδύει μάλιστα ἐντὸς τοῦ ἀποκεκομμένου βράχου. Περιέργον δὲ εἶναι καὶ τὸ τῶν Θουρκίων μνημεῖον. Ἐν τῇ οὕτω πῶς σχηματισμένη τῷ γωνίᾳ ὑπάρχει βᾶσις λιθοκτίστου ἢ τὸ ἐμβαδὸν ἀποτελεῖ τέταρτον κύκλου· ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν, εἴτε τῶν ἀκτίνων ἴστανται δύο πλακωταὶ στηλαί, φέρουσαι τὰ ὀνόματα τῶν τεθαμμένων, ὅλων Θουρκίων, ἐπὶ δὲ τοῦ τόξου ἴστατο ἡ προμνημονευθεῖσα ἀνάγλυφος στηλὴ τοῦ Θουρκίου ἱππέως.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνασκαφῆς δὲν θέλει παραταθῆ ἐπὶ πολλῷ, καὶ ὅτι ἀφαιρουμένων ὅλων τῶν ξένων χωμάτων, θέλομεν εὐρεῖσθαι ἐνταῦθα καὶ ἄλλα καλλιτεχνήματα. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνασκαφῆς ὅμως δὲν πρέπει ν' ἀφεθῆ τὸ χωρίον εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ ὕψιν. Ὀλίγα κυπᾶρισσοὶ φυτεύμενα εἰς τε ἄλλα δένδρῳλια σχηματίζοντα μικρὸν τι ἄλσος, θέλουσι ποιεῖ εὐφρόσυνον τὴν θέαν εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ηπειρωτῶς ἀνερχομένους, καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο νεκροταφεῖον, εἰς ὃ ἀνάγκη νὰ μεταφερθῶσι καὶ πᾶσαι αἱ προηγουμένως ἀνευρεθεῖσαι στηλαί, θέλει ἀποτελέσει εἰδὸς τι μουσεῖου ἐν ᾧ θὰ εὕρισκῃ τις συναγμένα ἔργα διαφόρων ἐποχῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ ΜΟΥ.

Φίλε Κοσμᾶ — εἶναι πρῶτ', ἐξδόμη μόλις ὄρα.
Σ' τὰ μαλακὰ σου στρώματα σὺ βροχάζεις τῶρα,
Καὶ ἴσως ὄνειρεύεσαι περὶ Νυμφῶν καὶ Οὐρίδων,
Ἐνῶ ἐγὼ ἐργηγορῶν σὲ τώρα συλλογοῦμαι
Κ' ἐν ὄνειρον παράδοξον, ὅπερ ἀπόψε εἶδον,
Νὰ σοὶ ἐκθέσω προσπαθῶ, καθὼς τὸ ἐνθυμοῦμαι.
Πλὴν εἶμαι καὶ εὐκρινῆς πολὺ καὶ δὲν σοὶ κρύπτω,
Ὅτι δὲν εἶμαι βέβαιος κ' εἰσέτι ἀμφιβέβη,
Ἄν ἦμαι ἤδη ἐξυπνος, ἢ ὄνειρον ἂν βλέπω,
Κ' ἐνῶ ἐγὼ φαντάζομαι ὅτι σοὶ γράφω ὃ τάλας,

(1) Ὁ Λουκιανὸς εἰς τινὰ τῶν Θεῶν διάλογόν του μάς δίδει πλήρη τὴν περιγραφὴν τῆς ἀρχαίας λύρας. Ὁ Ἀπόλλων λαλῶν ἐν αὐτῷ περὶ τῆς ἐπιτηδεότητος τοῦ ἀρτιγεννήτου Ἑρμοῦ, λέγει καὶ τὰ ἀκόλουθα περὶ τῆς μουσικότητος του. « Χελώνην που νεκρὰν εὐρὸν ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπήξατο· πήχεις γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα κολλάτους ἐμπήξας καὶ μακάδα ὑποθείς καὶ ἐντεινάμενος ἑπτὰ χορδὰς ἐμελώδει πάνυ γλαφυρὸν... »

Παραλαλῶ κ' εὐρίσκομαι 'ς τοῦ ὕπνου τὰς ἀγκάλας.
'Ἄλλ' ὄχι, φίλε, πίστευσον — καλῶς τὸ ἐνθυμοῦμαι·
Εἴμ' ἐξυπνος σὲ βεβαῖω, τῷ ὄντι δὲν κοιμοῦμαι.
Ὅτ' προσπαθῆσω νὰ πειθῶ κ' ἐγὼ καὶ σὲ νὰ πείσω.
Κάθημαι μόνος· κάθημαι εἰς πράσινον σκαμνίον·
Πέριξ μου βλέπω ἐπιπλα κ' ἕνα σοῖρον βιβλίον·
Αἰσθάνομαι ψυχρὸς ἀπὸ τῆς ἐργασίας ἀπ' ὀπίσω.
Στρέφω καὶ βλέπω· ἀνοικτὴ εἶν' ὀπισθεν ἡ θύρα·
'Ηγέρθην καὶ τὴν ἐκλείσα με ὀργισμένην χεῖρα·
'Ἐμπρὸς μου τὸ παράθυρον καὶ φαίνεται ὃ κῆπος·
Βλέπω τὰ φύλλα πράσινα καὶ στοργυλὰ τὰ μῆλα,
Κ' ἡ ὄρανα 'ς τὸ παράθυρον, καὶ τῆς βροχῆς ὃ κτύπος·
'Ακούεται νὰ καταγῆ εἰς τὰ πυκνὰ τῆς φύλλα.
Ἔσαυτα αἰσθανόμενος εἴμ' ἐξυπνος νομίζω,
Καὶ δύναμαι νὰ στιχογραφῶ διὰ νὰ σὲ ζαλιζῶ.
Μὲ νοῦν λοιπὸν προσεκτικὸν καὶ τανυσμένα ὄντα
Τὸ ὄνειρόν μου ἀκούσον, βρομαντικῆ ἱππότα.

Εἶμεθα ἔριπποι ἡμοῦ, ἐπὶ ὠραίων ἱππῶν,
Κ' ἐτρέχομεν ταχύτατοι, ὡς ἀετοὶ, ὡς βέλη!
Εἴν' ὄνειρον· 'ς τὸν ὕπνον μου τὸ εἶδον, ὡς σὲ εἶπον·
'Ἄλλως, τὸ τόσον τρέξιμον θὰ μ' ἔκοπτε τὰ μέλη,
Καὶ θὰ σοὶ ἔκραζα συχνά, φθάνει, μὴ τρέχεις, στάσου!
Καθὼς συμβαίνει πάντοτε, ὅποτε ἱπποσίαν
'Ομοῦ διοργανίζομεν, — οὐχὶ εἰς ὀπτασίαν,
Οὐχὶ ἐγὼ 'ς τὸν ὕπνον μου καὶ σὺ 'ς τὰ νυκτικά σου.
'Ἄλλ' ἔστω· ἢ παρέκβασίς μ' εἶναι συγχωρημένη.
'Ἐνῶ λοιπὸν ἐτρέχομεν, ὡς ἂν δαιμονισμένοι,
Εἰς πεδιάδας ἀχανεῖς, εἰς ἀπεράτους τόπους,
Κι' ὀπίσω μας ἀφήναμεν καὶ ζῶα καὶ ἀνθρώπους
Καὶ δένδρα καὶ οἰκήματα κι' ἀγρούς, τὸν κόσμον ὅλον,
Κ' ἐμπρὸς ἐτρέχομεν, ἐμπρὸς, με βίαν τῶν ἀνέμων,
'Ἐξαίφνης κατεμάκρυνε τοῦ οὐρανοῦ τὸν θόλον
Μὲ νέφη μαῦρα κι' ἀγρία τῆς τρικυμίας Δαίμων.
Αἱ ἀστραπαὶ διέτχιζον με λάμψιν ἀπκισίαν
Τοῦ ζοφεροῦ ὀρίζοντος τὴν τρομερὰν σκοτίαν·
Καὶ μετὰ πᾶσαν ἀστραπήν, τοῦ κερανοῦ τὸν βρόντον
'Ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ ἠκούσαμεν 'ς τὸν δρόμον·
Οἱ ἵπποι ἀρηνίσαν, ὠρῶθησαν με τρώμεν
Καὶ ἔδωκαν τοὺς χάλινους μετὰ λευκῶν ὀδόντων.
Καὶ ἤρξαν τρομακτικοὶ τῶν κεραυνῶν οἱ κρότοι,
Καὶ ἡ βροχὴ κατέπιπτε, κ' ἡ χάλιζα με λύσαν.
'Ἐσύριξε, κ' οἱ ἀνεμοὶ λυμένοι πάντες ἦσαν.
Περὶ ἐμὲ δὲ βαθμηδὸν ἐπήκταινον τὰ σκότη
Καὶ ἔστενετο γύρω μου ὃ μελανὸς ὀρίζων·
'Ὡς τε ποσὶς δὲν ἔδωκα τοὺς ὀφθαλμοῦς γυρίζων,
Δὲν ἔδωκα καὶ σ' ἔχασα, μηδ' ἤξευρα πῶς ἦσο,
Μηδ' ἤξευρα τὸν ἵππον μου πῶς νὰ τὸν ὀδηγήσω.
'Ἐκραύνασα, « Κοσμᾶ, Κοσμᾶ, τί ἔγινες, πῶς εἶσαι; »
Δὲν ἀπεκρίθης οὐδὲ γρῦ, καὶ φοβούμην μήπως
Εἰς βράχθρα σ' ἐκρήμισεν ὃ ἐντρομὸς σου ἵππος,
'Ἡ μήπως κεραυνόπληκτος ὑπὸ τοῦ ἵππου κείσαι.
Ταῦτα ἐνῶ με ταραχὴν καὶ δέος ἐσκεπτόμην,
'Ἡσθάνθην αἴφνης κάτω μου τὸ ἔδαφος ἐκλείπον
Καὶ με ὄρην ἐντὸς τῆς γῆς, Κοσμᾶ, ἐβυθίζομην,
Μόλις τὸ σῶμά μου κρατῶν ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον.

Κ' ἐβυθίζομην με ὄρην, στενωὶς ἐναγκαλιζῶν
Τὸν τράχηλον τοῦ ἵππου μου, καὶ σφίγγων τὰ πλευρά του
Μὲ τὰς τρεμούσας κνήμας μου· ὃ δ' ἵππος χρεμετίζων
Δὲν ἦτον ὀλιγώτερον δειλὸς τοῦ ἀναβάτου·
'Ἐπαράσασον τὰ μέλη του, καὶ διὰ λακτισμάτων
Οἱ πόδες του τ' ἀπωλεσθὲν ἐζήτουν στηρίγμ' αὐτῶν.
Καὶ ἔτρεμον μὴ κρημισθῶ ἀπὸ τὸν πήγασόν μου,
Καὶ τελειώσω τὴν φρικτὴν αὐτὴν ὀδοπορίαν
Μὲ κοῦτροσάλαν φοδερὰν, μακρὰν, ὑποχθονίαν,
Καὶ πέσω τέλος ἀσχημα καὶ σπᾶσω τὸν λαϊμόν μου!
'Ὅσα ὑπέστην βᾶσινα δὲν τὰ ἐκφράζει στίχος.
Κοιμώμενος ἀνάσκελα ποτ' ἐπὶ τῆς στρωμνῆς σου,
Καὶ σὺ ἂν ἐπεσας ποτὲ εἰς ἀχνοῦς ἄδύσου
Πελάγη, ὅπου οὐδὲ φῶς, οὐδὲ ἀπὸ, οὐδ' ἦχος,
Καὶ ἔπου ἀπελπίζεσαι τὸ βάθος του νὰ εὕρης...
'Ἄν τοῦτο ἔπαθες ποτὲ, τί ἔπαθα ἠξέυρεις.

'Ἐκεῖ, ἐξαίφνης τ' ἄλογον μοὶ ἔφυγ' ἀπ' τὰ σκέλη,
Κ' εὐρέθην, δὲν ἠξέυρω πῶς καὶ πῶς, ἐξαπλωμένος
Εἰς ἕνα μαλθακώτατον σοφᾶν, ὅπου ἀσμένως
'Ἐκάθισα κ' ἐτάνυσα τὰ κεκμηχότα μέλη.
'Ἐπειτα πέριξ ἔστρεψα τὸ βλέμμα ζαλισμένος,
Κ' εἶδον ὅτι εὕρισκομαι ἐντὸς λαμπροῦ κοιτωνός,
Μὲ κάτοπτρα καὶ μ' ἐπιπλα ποικίλα στολισμένου,
'Ἄλλ' ἀμυδρὸς μ' ἐν μόνον φῶς κηρίου φωτισμένου.
Συγχρόνως παρετήρησα ὅτι δὲν ἦμην μόνος·
'Ἐκεῖ, 'ς τὴν ἄκραν τοῦ σοφᾶ, 'ς τοὺς πόδας μου πλησίον,
Μία μορφή ἐσάλευε, πλὴν δὲν μετεκινεῖτο
Τὴν ἔδωκα περίτρομος· δὲν ἤξευρα τί ἦτο·
Βρυκόλακας ἢ ἀνθρωπος, ὄνεον ἢ θηρίον.
Παρατηρῶ με προσοχὴν καὶ βλέπω δύο φῶτα
Νὰ λάμπωσι 'ς τὴν κορυφὴν τοῦ παραδόξου ὄντος.
'Ἦγος με ἐκυρίευσε καὶ ἔτρεμον ἀκόντως,
Κ' εἰς τὸ διπλοῦν ἐκείνο φῶς ἐγύρισα τὰ νῦτα.
Χωρὶς νὰ βλέπω τίποτε· τότε ἠσθάνθην ὅμως
'Ὅτ' ἡ μορφή ἀνέβαινε κατὰ τὴν κεφαλὴν μου,
Μετὰ ὀλίγας δὲ στιγμὰς ὃ δεξιὸς μου ὤμος
'Ἡσθάνθη θώπευμα χειρός. Ἐκράτουν τὴν πνοήν μου
Καὶ ἐφοβούμην μήπως κἂν τὴν βίνα μου κινήσω
Μήπως ἀνοίξω τ' ὄμμα μου καὶ βίψω κανὲν βλέμμα
Κ' ἐνὸς θηρίου τρομεροῦ τὰ ὄμματ' ἀντικρύσω,
'Ἡ φάσμα μαρμαλόκειον ζητοῦν νὰ πῆ ἀίμα.
Πλὴν πῶς ἀνετριχίασα με φρίκην καὶ με τρώμον,
'Ὅτε ἠσθάνθην ἔξαφνα ἐκείνους τοὺς δακτύλους
Νὰ προχωρῶσι βαθμηδὸν κι' ἀφίοντες τὸν ὤμον,
Νὰ φθάσωσι 'ς τὸ γένειο, κι' ἔως τοῦ κάτω χεῖλους!

Θάρρος ὃ ἄκρος κίνδυνος εἰς τὰς ψυχὰς ἐμβάλλει,
Καὶ ὄντως ἀνθρωπος κοινός, 'ς τὴν ὄραν τοῦ ἀγνώστου
'Ἄτρομος ἦρος γίνεταί. Ἄλλ' ὅμως τόσοι ἄλλοι
Εἶπον αὐτὰ, μουστοτραφεῖς μύσται τοῦ Ἑλικῶνος,
'Ὡς· εἶναι πάντῃ περιττὸν ἐγὼ νὰ σ' ἐξηγήσω
Τὴν μεταφυσικὴν τροπὴν, τὰς μουσικὰς αἰτίας,
Αἵτινες θάρρος ἐμφυσῶν εἰς τὰς δειλὰς καρδίαις,
Τὴν ἱστορίαν μου λοιπὸν ἄς ἐξακολουθήσω.

'Ἀλλὰ ἠξέυρεις; τ' ὄνειρον αὐτὸ μοὶ φέρεται ζάλην!
'Εγὼ, ὃ ὑπνοβατικὴν μὴ ἔχων φαντασίαν,

Καί μ' ἤσυχον πάντοτε κοιμώμενος μεγάλην,
 Νά παραχθῶ ἀπ' ὄνειρον! ἢ μάλλον ὄπτασιαν! . . .
 Ἡ μάλλον ἀποκάλυψιν!!! . . . Πλὴν σὺ, ὁ φαρμακόνος,
 Οὐδ' ὄπτασις δέχεται. οὐδὲ ἀποκαλύψεις,
 Καί ἴσως ἐπαιρόμενος 'ς τὰ φῶτα τοῦ αἵωνος,
 Τὸ κῦρος τοῦ ὄνειρου μου τολμήσης ν' ἀπορρίψης.
 Κ' ἐν τούτοις εἰς τὰς θαυμαστάς ποιήσεις τοῦ Ὁμήρου,
 Ὅποτε μνεῖα γίνονται ποτὲ περὶ ὄνειρου
 Σοὶ λέγει, ὅτι ἔρχεται τ' ὄναρ ἀπὸ τὸν Δία,
 Καί δι' αὐτὸν τὰ ἄνερα εἴν' ἱερά καὶ θεῖα.
 Ἐπίσης 'ς τὰ θεόπνευστα βιβλία τῶν ἑβραίων
 Καθὼς εἰσέτι ἐν αὐτῇ τῇ Νέα Διαθήκῃ
 Εἰς τὴν ὁποίαν, ὦ Κοσμά, πίστις τυφλῇ ἀνάκει,
 Ὅποτε πρὸς τὸν Βαλαάμ, ἢ πρὸς τὸν Ζεβεδαῖον,
 Εἴτε εἰς ἄλλου ἐκλεκτοῦ τοῦ ἄγιον κεφάλι
 Ἐν ὄνειρον προσέρχεται εἰς πέρισμα ἀγγέλων,
 Ἡ ἐξηγοῦν τὸ παρελθόν, ἢ ἐρευνῶν τὸ μέλλον,
 Περὶ τῆς θείας του πηγῆς τίς τότε ἀμφιβάλλει;
 Ἄλλαι ἡμέραι! Ἐν αὐτῷ τῷ μακρῷ αἰῶνι,
 Ἄν ὄνειρον τὸν ὕπνον σου ποτὲ διαταράξῃ,
 Θά σ' εἶπῃ ὁ ἰατρός, ἀφοῦ τὴν γλῶσσάν σου κυττάξῃ,
 Ὅτι εἶνον ἔπιες πολὺν ἢ ἐφαγῆς πεπὸν!
 Τὴν σήμερον οἱ ἄνθρωποι λατρεύουσι τὴν ὕλην,
 Καί σ' ἐξηγοῦν μὲ γράμματα καὶ μὲ τὴν ἐπιστήμην
 Πράγματα μὴ μόνον εἰς τοῦ θνητοῦ τὴν μνήμην,
 Μόλις χωροῦντα 'ς τοῦ στενοῦ κρανίου του τὴν πύλην!
 Πλὴν σὺ δὲν νοστιμεύεσαι πολλὴν φιλοσοφίαν,
 Κι' ἄνευ σχολίων περισῶν ἄς εἶπω τὸ τί εἶδα.
 Τὴν τόσην μου συγχώρησον, φίλε, πολυλογίαν.
 Εἰς μίαν μόνον δὲν χωρεῖ τὸ ὄνειρον σελίδα.

Ὅτε λοιπὸν προσήγγισεν ἡ χεὶρ τοῦ χειλοῦς ἕως,
 Ἐγὼ τὸ στόμα ἤνοιξα κ' ἐδάγκασα γενναίως
 Τὸν δάκτυλον τὸν ἐχθρικόν. Μία φωνὴ ὄξεϊα
 Ἠκούσθη αἴφνης κράζουσα. «Μὲ σφάζουν! προδοσία!»
 Φωνὴ ὄξεϊα γυναικός· ἀμέσως ἐνοήσας
 Τὸ γένος τῆς, ἐγύρισα τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδα
 Ἐν πρόσωπον κατὰμαυρον, βαθύτερον τῆς πίσσης,
 Κ' ἐν ζεύγος οφθαλμῶν λαμπρῶν μεγάλων ὡς ὄσφραϊδα,
 Κι' ὀδόντας . . . Πλὴν περιγράφας δὲν ἀγαπῶ, διότι
 Δὲν μ' ἀγρυπνᾷ τὸ τράπαιον τοῦ ψάλτου Παναγιώτη,
 Καὶ τρέμω μὴ μὲ μυρισθῇ καὶ σείσῃ τὴν οὐρανὸν του
 Ὁ δηκτικὸς ἐπικριτὴς τοῦ ἀτυχοῦς ἀπάντου!
 Μεταχειρίσθητι λοιπὸν τὰς ἰδικὰς σου γνώσεις
 Ἄν ταύτην τὴν περιγραφὴν ποθὴς νὰ συμπληρώσῃς.

Ἄμα τὸ μέλαν πρόσωπον εἶδον, καιρὸν δὲν χάνω,
 Τὴν σφίγγω ἀπὸ τὸν λαίμον μ' ὅλα τὰ δυνατὰ μου,
 Τὸ γόνάτων μου δὲ πατῶν 'ς τὸ στήθος τῆς ἐπάνω,
 Κράζω μ' ὀργῆν. «Τίς εἶσαι σὺ; καὶ τί ζητεῖς κοντά μου;»
 Ἄλλὰ ἐκεῖνη σιωπᾷ, κ' ἀσθμαίνει πνιγομένη.
 Τὴν χεῖρα ἐχαλάρωσα ἄλιγον τι. «Ὅμιλει
 Τίς εἶσαι; τί ζητεῖς ἐδῶ; ποῦ εἶμαι; τί συμβαίνει;
 Κ' ἐκεῖνη λέγει. «Διὰ σὲ ἠνέωξεν ἡ πύλη
 Τοῦ Ἄδου, κ' εἶσαι σήμερον ὁ ξένος τοῦ πατρός μου.
 Καὶ εἶναι ὁ Διάβολος πατὴρ μου, ὅστις θέλω
 Ἀσφαλισμένον νὰ ἰδῇ τῆς κόρης του τὸ μέλλον,
 Σ' ἐξέλεξεν, ὡς ἄξιον νὰ γείνης σύζυγός μου.

Εἶμαι λοιπὸν πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ Διαβόλου,
 Καὶ ἦδη σὲ φιλοξενῶ, ποθοῦσα νὰ σ' ἀρέσω.
 Πλὴν σὺ δὲν εἶς εὐχάριστος μὴτ' εὐγενὴς διόλου.
 Ἀ! μὴ μοῦ σφίγγῃς τὸν λαίμον. ὦ! ὦ! οἰκτιρῶμεν ἕσα!»
 Μὲ ἔκαμψε τὸ γροῦρον τῶν πνιγηρῶν κραυγῶν τῆς,
 Καὶ ἤγειρα τὸ γόνάτων ἀπὸ τὰ μαῦρα στήθη,
 Καὶ ἄφησα ἐλεύθερον τὸν μέλαινα λαίμον τῆς.
 Κ' ἐκεῖνη 'ς τὴν ἀγκάλην μου περιπαθῶς ἐχύθη,
 Κ' ἠσθάνθη εἰς τὰ χεῖλη μου τὰ φλογερά τῆς χεῖλη,
 Καὶ σύζυγόν τῆς μ' ἔκραξε, καὶ τρυφερῶς μ' ἐφιλει-
 Φαντάσου τὴν ὀδύνην μου, φαντάσου τὸν θυμὸν μου!
 Σεμνὸν ἐρύθημα αἰδοῦς μ' ἦλθ' ἐπὶ τοῦ προσώπου,
 Τὴν Σατανοῦν ἀπέσπρωξα μετὰ βαρβάρου τρόπου,
 Κι' ὡς ἀντιφάρμακον καλὸν ἔκαμα τὸν σταυρόν μου.
 Ἐκεῖνη ἄμα ὁ σταυρὸς ἐγένετο ὁ θεῖος,
 Τὴν δυνάμιν τῆς ἔλασε καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ
 Ἐγὼ δὲ λόγον τρωμερὸν εἶπον αὐτοσχεδῶς.
 Ἐγύριζεν ἡ γλῶσσά μου ὡς μῦλος, ὡς ἀνέμη.
 ὦ καθαῖσμα, ἐκραύασα, ὦ ξάνον, ὦ τέρας!
 Ἐνόμισας θὰ συζευχθῶ Σατανικήν γυναῖκα,
 Ἐνῶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, τῆς Εὐας κόρας δέκα
 Ἐρχῶ ἀν θέλω, ἀπὸ σὲ πολὺ ὠραιότερας!
 Πῶς! ἄτρωτος διέμενα 'ς τὴν γῆν τοσοῦτον χρόνον,
 Διὰ νὰ γείνω, μιὰρὰ, 'ς τὴν κόλασιν βορά σου!
 Τόσας παρθένους ἄφησα λευκάς, μόνον καὶ μόνον
 Διὰ νὰ μὲ νικήσωσι τὰ μαῦρα θέληγτρά σου!
 Ἄφες νὰ φύγω ἀπ' ἐδῶ, ἀλλέως θὰ σοὶ δεῖξω
 Ὅτι δυνάμεις ἀπὸ σὲ ἔχω περισσοτέρας.
 Τρόπον νὰ φύγω δεῖξον μοι, ἀλλέως θὰ σὲ πνίξω,
 ὦ Σατανοῦ, ὦ ξάνον, ὦ καθαῖσμα, ὦ τέρας!
 Καὶ τὸν σταυρόν μου ἔκαμα ἐν εἶδει ἐπιλόγου,
 Καὶ ἔβλεπα ἂν φαίνεται ὁ ἵππος μου διόλου,
 Ἄλλ' οὔτε ἵππον ἔβλεπα οὔτε οὐρανὸν ἀλόγου,
 Καὶ μ' εἶχεν ὑποχείριον ἡ κόρη τοῦ Διαβόλου.
 Ἄλλ' ὅμως τὴν ἐφόβισαν τὰ πτερωτὰ μου ἔπη,
 Ἡ ἴσως τὴν ἐδάμασε τὸ τοῦ σταυροῦ σημείον.
 Οὕτως ἢ ἄλλως, ἔμεινε σιωπηλὴ πλησίον
 Καὶ μ' ὄμματα ἐρωτικά καὶ τρυφερὰ μὲ βλέπει.
 «Ἄφου, μοὶ λέγει, ἡ στοργὴ κ' ὁ ἔνθερος μου ἔρω.
 Δὲν σὲ ἐλύουσι σκληρῆ, καὶ θέλεις νὰ μ' ἀφήσῃς,
 Φύγε! Μ' ἀναίσθητον ψυχῆν σ' ἐπροίκισεν ἡ φύσις.
 Μακρὰν μου φύγε, ὑπάγε εἰς ἔτι θέλεις μέρος.
 Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων,
 Κ' ἐδῶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τοὺς ἰδικούς σας νόμους.
 Καὶ οὐδ' ἔχομεν τηλεγραφοῦν, οὔτε σιδηροδρόμους.
 Διὰ νὰ φύγῃς ἕτερον θέλω σοὶ δεῖξαι τρόπον.»
 Μοὶ λέγει, καὶ λαμβάνουσα μικρὸν τι καλαμάρι
 Ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκεῖ, μοὶ λέγει μειδιῶσα.
 «Κάθισ' ἐδῶ, πρὶν ἑκατὸν μετρήσῃς τὴν ἡμέραν γλῶσσα,
 Ἡ ἄμαξά μου εἰς τὴν γῆν ἐπάνω θὰ σ' ἐπάρῃ.»
 Ὁργισθῆν καὶ ἀνέκραξα. «Εἶσαι γυνὴ καὶ ἄνου!
 Μήπως κωδωνοστάσιον χωρεῖ ποτὲ εἰς ἄμπαρι
 Μήπως φυτεύουσι ποτὲ εἰς γάστραν τοὺς πλατάνους!
 Πῶς νὰ καθίσω γίνεται ἐγὼ, εἰς καλαμάρι!»
 Δὲν ἀπεκρίθη τίποτε, πλὴν μὲ τὴν μαύρην χεῖρα
 Μὲ ἐδείκνυε προστακτικῶς τὸ μελανοδοχεῖον.
 Μὴ ἔχων καὶ καλῆτερα, ἀπόφασιν τὸ πῆρα,
 Κ' ἐκάθησα μὲ προσοχὴν εἰς τὸ μικρὸν ἀγγεῖον.

Ἄλλ' αἴφνης, ὦ τοῦ θαύματος! Σατανικὴ μαγεία!
 Τὰ μέλη μου συστέλλονται, ἀπὸ λαίμον εἰς χεῖρα,
 Ἀπὸ τὰ ὄτα 'ς τὰ νεφρά, ἀπ' ὠμὸν ἕως κνήμην,
 Εἰς τὸν ὄρειον ὄρετα εἶνε μὴ μικρὸς, ὡς κνήμη.
 Τὸ τί συνέβη ἔπειτα δὲν μ' ἐμείνε 'ς τὴν μνήμην.
 Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἄλλο τι, πλὴν ὅτι μ' ἦλθε ζάλη,
 Κ' ἐγύριζεν ὁ οὐρανὸς τριγύρω ὡς σπονδύλη,
 Καὶ τὸ ἀγγεῖον 'ς τὸ κενὸν φρικτῶς ἐκατρακύλει
 Καὶ ὑψηλὰ μ' ἀνήγειρε δυνάμεις τις μεγάλη.
 Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίποτε, σοὶ λέγω, ἐκτός ὅτι
 ἤκουσα κρότον τρωμερὸν εἰς τὸν ταχὺν μου δρόμον.
 ὦς κρότος ἦτο κερανοῦ! Ἐβύπνησα μὲ τρέμον
 Πέριξ μου βλέπον' εἶν' αὐτὴ ἡ κλίνη μου ἡ πρώτη,
 Καὶ οὗτος εἶναι ὁ κοιτῶν καὶ τοῦτο τὸ λουτρόν μου,
 Τοῦτο εἶναι τὸ στήθος μου, τοῦτο τὸ πρόσωπόν μου,
 Καὶ εἶμαι καθὼς ἤμην πρὶν, οὐχὶ μικρὸς ὡς μίαν!
 Κι' ὁ κρότος ὅστις ἔκοψε τὸ νῆμα τοῦ ὄνειρου,
 ἦτον ὁ ὑπηρέτης μου, ὅστις πᾶσαν προΐταν,
 Τὴν θύραν κρούων, ἀπ' ἐμὲ διώκει τὸν Μορφέα.

Ἄν ἦσαι ὄνειρομαντὴς, ἂν ἦσαι ὄνειροκρίτης
 Ἐξήγησον μοι τὸ ὄνειρον. Τί προσημαίνει ἡ θέα
 Τῆς μαύρης; τί ὁ ἔρωσ τῆς κ' οἱ ἐναγκαλισμοὶ τῆς

ΦΙΛΩΝ.

ΤΟ ΡΟΔΟΝ.

Μὲ τὰς γελώσας καλλονὰς τοῦ Λυκαυγοῦς γεννᾶται
 Τὸ ῥόδον ὅτ' ὁ οὐρανὸς τὴν γῆν μὲ δρόσον βραίνει,
 Εἰς τὰ εὐώδη φύλλα του ὁ ζέφυρος πλανᾶται
 Κ' ἡ αὐρὰ του ἠδύπνοος εἰς τὸν λειμῶνα στένει.

Μίαν προΐταν ἦνοιγε δειλὸν τὸν κάλυκά του
 Ἐν ῥόδον καὶ ὑπὸ αἰδοῦς ὡς κόρη ἠρυθρία,
 Ἡ ἀηδὼν ἐφίλησε τὸ θάλλον φύλλωμά του
 Καὶ εἰς τὰ πέταλα αὐτοῦ ἐχύθη ἁρμονία.

Ὡς βασιλεὺς ἐφαίνετο πρὸ τῶν λοιπῶν ἀνθέων
 Ὅσα τοῦ κήπου ἔσπερον τὸ μυρισμένον χῶμα,
 Τὰ θέληγτρά του ἔψαλλεν ὁ ῥύαξ σιγορρέων
 Κ' εἰς ἑαυτὸ ἐπέσυρε τοῦ Λυκαυγοῦς τὸ ὄμμα.

Χαρίεσσα ἀλλὰ δειλὴ ἐμβαίνει εἰς τὸν ἀνθῶνα
 Παρθένος καὶ τὸ βλέμμα τῆς ἐπὶ τοῦ ῥόδου ῥίπτει,
 Τὴν χεῖρά τῆς τὴν ἀπλήν ἀπλόνει εἰς τὸν κλῶνα
 Κόπτει τὸ ῥόδον ἀλλ' αὐτὸ ὠχρόν ἐμπρός τῆς πιπτει.

Ἐν δάκρυ τότε ἔρρευεν ἀπὸ τ' ἀγνόν τῆς ὄμμα
 Ὄμμα ποῦ δὲν ἐμάρανεν εἰσέτ' ἡ δυστυχία
 Ἡρέμα ἐψιθύρισε τὸ ῥοδιὸν τῆς στόμα
 Κ' ἡ αὐρὰ τῶν χειλέων τῆς τσράττει τὰ κλωνία.

Ζωογονεῖ τὸ δάκρυ τῆς τὰ μαραμμένα φύλλα
 Καὶ πάλλουσα ἀπὸ τὴν γῆν τὸ ῥόδον ἀναρπάζει,
 Τὴν βλέπει καὶ κρυφογελά ἡ ψάλτρα φιλομήλα
 Τὰ δύο τέκνα τῆς αὐγῆς περιχαρῆς ἐτάζει.

ὦ! οὕτως ὅταν συμφορῶν μᾶς κατατήκουν πλήθη
 Καὶ ἡ νεότης μας ὠχρὰ ὡς ἄνθος φυλορρέει,
 Ἐν βλέμμα, καὶ τὸ παρελθὸν ἐπισκιάζ' ἡ λήθη
 Εἶς λόγος, καὶ οἱ πόθοι μας ἀναγεννῶντ' ἀκμαῖοι.

ΝΕΟΚΑΗΣ Γ. ΚΑΖΑΖΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ, ὑπὲρ ὁ Κ. Μαρτίνος
 Βρετὸς ἐξέδωκε πρὸ τινος ἐν Παρισίοις, ὑπάρχει
 πρὸς τὴ πλουσιωτάτη ἄλλως καὶ ποιικιλωτάτη
 ὕλη, καὶ κατάλογος τῶν ἀπὸ τέλους τῆς 18^{ης} ἑκα-
 τονταετηρίδος μέχρι τοῦ 1832 ἀναφανέντων λο-
 γίων Ἑλλήνων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ὧν ὁ ἀ-
 ριθμὸς ὀρίζεται εἰς 446 ὡς ἐξῆς.

Ἐξ Ἀθηνῶν 18, ἐξ Ἄνδρου 2, ἐκ Δακίας 8, ἐξ
 Ἐφέσου 1, ἐκ Ζακύνθου 18, ἐξ Ἡπείρου 59, ἐκ
 Θεσσαλίας 53, ἐκ Κερκύρας 27, ἐκ Κεφαλληνίας
 21, ἐκ Κρήτης 69, ἐκ Κυθήρων 5, ἐκ Κύπρου 19,
 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως 38, ἐκ Λευκάδος 7, ἐκ
 Μυσίας 1, ἐκ Μιτυλήνης 2, ἐκ Νάξου 4, ἐκ Πά-
 ρου 1, ἐκ Πελοποννήσου 39, ἐκ Σμύρνης 5, ἐκ
 Σκιάθου 1, ἐκ Σκοπέλου 1, ἐκ Τραπεζούντος 4,
 ἐκ Φιλιππουπόλεως 6, ἐκ Χίου 37.

Ἐπαινοῦντες τὸν ἄνδρα δι' ἡν κατέβαλε πρὸς
 ἐκδοσιν τοῦ ἐπωφελοῦς τούτου καὶ λίαν περιέργου
 ἡμερολογίου προσπάθειαν καὶ δαπάνην, συνάμα
 δὲ φρονούντες ὅτι, ἂν ἕκαστος τῶν παρ' ἡμῖν φι-
 λοτιμηθῇ νὰ προσθέσῃ εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον
 ὅσους λογίους ὁ ἐκδότης τοῦ ἡμερολογίου, ἐξ ἀ-
 γνοίας ἢ λήθης παρέλειψε, μεγίστην εἰς τὴν ἐθνι-
 κὴν φιλολογίαν ὑπηρεσίαν θέλει προσφέρει, ἐρχό-
 μεθα ὅπως μνημονεύσωμεν λογίων τινῶν Ἑλλήνων
 μὴ συμπεριλαμβανομένων εἰς τὸν ἐξηθέντα κατά-
 λογον, εὐχόμενοι ὅπως καὶ ἄλλοι πράξωσι τὸ
 αὐτό. Ἄλλως τε ὁποῖον ἄρα πρέπει νὰ ᾖν εἰς
 πάντα Ἑλλήνα μᾶλλον περισπούδαστον μέλημα
 τοῦ εἰδέναι τὰ ὀνόματα τῶν αἰοιδίμων ἐκεί-
 νων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐν ὄρα δουλείας ἐπροσι-
 μίασαν διὰ τῶν φώτων καὶ τῶν συγγραφῶν αὐτῶν
 τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παλιγγενεσίαν;

Και πρώτον ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς ἰδιαιτέρας ἡμῶν πατρίδος Σάμου. Ἡ ἐξαιρετικὴ θέσις, εἰς ἣν ἡ νῆσος αὕτη εὐρέθη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνέπειά τῆς ὁποίας ἐπὶ ἕνα περίπου αἰῶνα καὶ αὕτη διετέλεσεν ἔρημος, δὲν επέτρεπε νὰ ἀναφανῶσι τέκνα αὐτῆς ἄνδρες παιδείας καὶ μαθήσεως, οἷους ἀνέδειξεν ἡ Χίος, Κύπρος, Κρήτη καὶ ἄλλαι ὑπὸ τοὺς Φράγκους ἐνομούμενως πῶς διατελοῦσαι νῆσοι τοῦ Ἀρχιπελάγους. Καὶ μετὰ τὸν κατὰ τὴν 15. ἑκατονταετηρίδα συνοικισμόν τῆς Σάμου, ἡ ἀπόκεντρος θέσις τῆς, αἱ πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ καὶ αἱ ἔκτοτε περιστάσεις δὲν ἦσαν φύσεως ὑπόδοχοὺς τὰ πρὸς παιδείαν ὀργῶντα πνεύματα. Ἐν τούτοις ἐφάνησαν πρὸ τοῦ 1832 καὶ τινες Σάμιοι λόγιοι, ἱκανὰ συγγράψαντες, ἀλλὰ μὴ δυνήθοντες ὡς ἐξ ἀνεχειρίας ἢ ἄλλων περιστάσεων νὰ δημοσιεύσωσι τὰ συγγράμματά των· καὶ ὁμοῦ Σάμιον οὐδένα ἀναφέρει λόγιον ὁ Κ. Βρετὸς.

Ἐπὶ τῆς ὑπὸ Μωάμεθ Β' πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέτριβεν ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη Σαμία τις ὀνόματι Εὐφροσύνη, ἥτις μεταβάσα εἰς Σάμον μετὰ τὴν ἄλωσιν, συνέγραψεν ἐκεῖ *Πεντηκονθήμερον*, σύγγραμμα ἐν ᾧ διηγεῖτο τὰ ἐπὶ πενήκοντα ἡμέρας τῆς πολιορκίας τῆς μεγάλης ἐκαίνης πόλεως διαδραματισθέντα, πρὸς δὲ καὶ ἕτερον *Τὰ Σαμίων*. Τὰ συγγράμματα ταῦτα ἡμεῖς δὲν ἐδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν, ἀλλ' ἐπληροφορήθημεν πρὸ ἀνθρώπων ἀξιόπιστων ὅτι σώζονται εἰς τινὰ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ ὄρους Ἄθωνος. Μετὰ τὴν γυναίκα ταύτην ἐδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν Ἰάκωβον Βασιλικόν, ὅστις περὶ τῷ 1560 ἐδημοσίευσεν εἰς Βυρτεμβέργην Λατινιστὶ Ἱστορικόν τι σύγγραμμα, εἰ μὴ ἠγεῖροντο περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀμφιβολίαι παρὰ τοῦ Χαμμήρου, ἰσχυριζομένου ὅτι ὁ Βασιλικὸς οὗτος ἦν Κρῆς καὶ οὐχὶ Σάμιος.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐφάνησαν τινες λόγιοι Σάμιοι, ὧν οἱ μὲν εἰσὶ γνωστοί, ἕτεροι δὲ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστοι. Πρῶτος δὲ τούτων καταριθμητέος ὁ ἐκ Βαθέως αἰδιδίμος ἀρχιερεὺς Λιτίτζης Πανάρετος, ἀνὴρ μεγίστης ἀρετῆς καὶ παιδείας, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν περισσοτέρων ἐπιανεκδότων ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ διδασκῶν. Μετ' αὐτὸν ἔπεται ὁ ἐκ Καρλοβασιῶν Γεώργιος Κλεάνθης, ἀνὴρ καλλιέργησας ἐπιτυχέστατα τὰς Μούσας, καὶ ψαλῶν μετὰ χάριτος ἀμιμήτου τὸν Ἄρην καὶ τὸν Ἔρωτα. Τούτου τῷ 1830 ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τίτλον « Συλλογὴ Ἡρωϊκῶν ποιημάτων ὑπὸ Γ. Κλεάνθους » διάφορα ποιήματα· τὸ δὲ σύνολον

αὐτῶν σώζεται παρὰ τῷ ἐπ' ἀδελφῷ γαμβρῷ αὐτοῦ Κ. Λεωνίδᾳ Σταμάτῃ καὶ δημοσιευθήσεται προσεχῶς — Σύγχρονος αὐτοῦ ἐγένετο ὁ ἐκ Λέκας Ἰωάννης Λεκάτης, ἀνὴρ εὐφυῆς καὶ ἐγκρατέστατος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, οὗ σώζεται ὑπόμνημά τι περὶ Σάμου, Σύνταγμα Γενικῆς Ἱστορίας καὶ διάφοροι λόγοι ἀνεκδοτοί. Πρὸς δὲ, ὁ Ἰωάννης Σφοδρῆς ἐκ Μαραθοκάμπου διδάξας τὴν Ἑλληνικὴν ἐν τῇ Πάτρῃ καὶ ἀλλαχόσε, δημοσιεύσας ἐπιτομὴν τινὰ ἠθικὴν καὶ ἔχων διάφορα ἄλλα ἀνεκδοτὰ συγγράμματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λογοθέτης Λυκουῦργος, σπουδαστὴς περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε ἀμαζούσῃ Πατριαρχικῇ Σχολῇ καὶ τὴν ἱατρικὴν πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἐπαγγειλάμενος, ὑπῆρχεν εἰς τῶν λογιωτέρων τῆς ἐποχῆς του, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῶν πολυαριθμῶν σωζομένων ἐπιστολῶν του. Ἐγένοντο δ' ἐν Σάμῳ καὶ διάφοροι δημῶδεις ποιηταί, ἐνὸς δ' αὐτοῦ, τοῦ ἱερομονάχου Νεκταρίου, ὁ *Arnoldus Passow* περιέλαβε ποιημάτων τινὰ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ῥωμικῶν αὐτοῦ τραγωδιῶν. Ἵστε ὁ Κ. Βρετὸς παραλείπει ἐξ λόγιους ἐκ Σάμου.

Παραδοξότερα ὁμοῦ φαίνεται ἡμῖν ἡ σιγὴ αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πάτμον, ἧς τὸ σχολεῖον ἐγένετο ἐν τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς του. Πατμίους λόγιους ἡμεῖς τοῦλάχιστον γνωρίζομεν τοὺς ἐξῆς ὀκτὼ, περὶ ὧν ἴδετω ὁ βουλούμενος Μελετίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τόμον Δ' καὶ τὴν ἐν τοῖς Η' καὶ ΙΑ' φυλλαδίοις τῆς Χρυσάλλιδος ἡμετέραν περιγραφὴν τῆς Πάτμου. Α'. Μακάριον τὸν ἱεροδιάκονον, ὃς ἦν ἀνὴρ εὐσεβεὶς καὶ ὁσιότητι βίου σεμνυόμενος, πολυμαθὴς καὶ εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἱεράν Θεολογίαν. Οὗτος ἀποθνήσκων τὴν βιωτικὴν μέριμναν, κατέγιεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Πάτμου ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ἀναγνώσει τῆς θείας Γραφῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἱερῶν πατέρων· ἐκεῖ δὲ καὶ σχολεῖον συγχροτήσας, ἀπέβίωσε τῷ 1737 πολλοὺς ἀναδείξας μαθητάς. Συνέγραψε ἱστορικὴν ἑλληνικὴν συμβάλλουσαν εἰς ἱεροκήρυκας, ἥτις καὶ ἐτυπώθη, ἐρμηνεῖαν περὶ συντάξεως Γραμματικῆς, διαφορῶν ἐρμηνείας καὶ σχόλια εἰς λόγους Πατέρων, καὶ λόγους εἰς ἀπλῆν φράσιν πολλοὺς, ἐν οἷς καὶ τυπωθεῖσαν ἱεράν Σάλπιγγα· τούτου χειρόγραφον περὶ ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἄλλης ὕλης σύγγραμμα σώζεται παρὰ τῷ ἐνταῦθα βιβλιοπώλῃ Κ. Ἐμμ. Γεωργίου. Β'. Δανιὴλ τὸν Κεραμέα, ἀνδρα λίαν εὐπαιδευτον, ὅστις συνέγραψεν « Ἐρμηνείαν εἰς τὸ τέταρτον τῆς τοῦ

Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ Γραμματικῆς, φιλοπονηθεῖσαν χάριν τῶν φιλομαθῶν καὶ ἐν Ἐνετίᾳ τῷ 1804 δημοσιευθεῖσαν, » καὶ ὅστις διεδέξατο εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Πάτμου τὸν Μακάριον. — Γ'. Μισαὴλ τὸν τῆς Πάτμου κλεινὸν διδάσκαλον — Δ'. Παῖσιον τὸν Καραπατᾶν, ὃν περὶ πολλοῦ καὶ οἱ εὐρωπαῖοι σοφοὶ ἐποιοῦντο — Ε'. Κύριλλον — ΣΤ'. Παῖσιον — Ζ'. Νικόδημον, ὅστις πάντες εὐδοκίμως εἰς Πάτμον ἐδίδαξαν — Η'. Ἱερεμίαν Γ'. τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἀνδρα εὐσεβεῖα καὶ τρόπων χρηστότητι σεμνυόμενον, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, περὶ οὗ ἴδὲ Προκόπιον παρὰ Φαβρικίῳ εἰς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης Τ. II. σελ. 538.

Μετὰ τοὺς Πατμίους τούτους λόγιους καταριθμητέον τὸν ἐκ Κουτάλεως Βασίλειον, ὅστις ἐδίδαξεν εἰς Πάτμον, καὶ συνέγραψε πολλὰ Ἑλληνιστὶ τε καὶ χυδαῖστὶ, ἀλλ' ἀνεκδοτὰ μείναντα (Μελέτ. Δ. 224).

Δὲν μνημονεύονται ἐπίσης ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Κ. Βρετοῦ δύο Σινωπεῖς, ὁ Δαμιανὸς Παρασκευᾶς, ἱατροφιλόσοφος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, Ἰταλικῆς καὶ Ῥωσικῆς, πεπαιδευμένος τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερᾷ Θεολογίᾳ, ὅστις συνέγραψε Λατινιστὶ ὑπὲρ τοῦ συστήματος τοῦ Οὐολφίου διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ ἱατρικὰ συγγράμματα, καὶ ὁ Παναγιώτης Σινωπεὺς, ὅστις τῇ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κακοδοξίᾳ τῶν Λατίνων συνταχθεὶς, συνέγραψε πρὸς ἀπολογίαὴν αὐτοῦ σύγγραμμά τι ὅπερ δὲν ἐξεδόθη. Σώζονται δ' αὐτοῦ μόνον ἐπιστολαὶ τινες Ἑλληνιστὶ γεγραμμέναι. Ἴδὲ Λάμιον Τόμ. 9. σελ. 144.

Εἰς τούτους προσθετέον τὸν ἐκ Λέρου Γεράσιμον, μητροπολίτην Ἡρακλείας, μεταφράσαντα καὶ ἐκδόντα εἰς κοινὴν διάλεκτον τὸν Ἀρμενόπουλον, καὶ τὸν ἐκ Μήλου Ἰωσήφ Γεωργερίνην ἀρχιεπίσκοπον Σάμου, περὶ οὗ ὁ Μελέτιος λέγει « Ἰωσήφ Γεωργερίνης ἀρχιεπίσκοπος Σάμου, ὅστις ἀποστατήσας ἔφυγεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἔλαθεν ἐκκλησίαν εἰς Λόνδρον καὶ ἱερουργούσε κατὰ τοὺς ἀνατολικούς. Συνέγραψε τὴν παρούσαν κατάστασιν Σάμου, Νάξου καὶ Πάρου. » Μέλλοντες ἐκτενέστερον νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ Β'. τόμῳ τῶν ἡμετέρων Σαμιακῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ κρύψωμεν τὴν ἀπορίαν ἡμῶν πόθεν ὁ Μελέτιος ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν αὐτοῦ ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἀπέστη τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, διὸ τὸν κατατάσσει μεταξὺ « τῶν περιφθῶν πεπαιδευμένων εὐρωπαϊῶν εἰς τὸν ΙΖ' αἰῶνα. » Τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἰωσήφ φέρει τίτλον « Περιγραφὴ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς Σάμου, Ἰκαρίας, Πάτμου καὶ ὄρους Ἄθωνος » ἀνατίθεται « τῷ Ἱψηλοπρεπεστάτῳ τε καὶ πορφυρογεννήτῳ ἀρχοντὶ κυρίῳ Ἰακώβῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς μεγαλοπόλεως Ἐβόρακου, » ἔτει 1678· εἰς χυδαῖκὴν γλῶσσαν γεγραμμένον, ὅπως τεκμαιρόμεθα καὶ ἐκ τοῦ *Vheler (voyage de Dalmatie, de Grèce et du Levant)* λέγοντος « pour ce qui est de Samos, de Nicarie, et de Patmos, je ne reperterai point ce que Joseph Georgirene, archevêque de Samos en a dit fort amplement dans son histoire, qui a été traduite en Anglais du Grec vulgaire par un sçavant theologien d'Angleterre, a qui je renvoye le lecteur. » Ἡ προτασομένη εἰς τὴν περιγραφὴν ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωσήφ, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γεγραμμένη, μαρτυρεῖ αἰσθήματα Ἑλληνικώτατα, ὅστε οὐδαμῶς ὑπάρχει ὑπόνοια ἀποστασίας· ἐπιμαρτυρεῖ δὲ τοῖς λόγοις ἡμῶν τούτοις καὶ ὁ *Le Quien* εἰς τὸ *Oriens Christianus*, λέγων « *Nostra aetate Joseph Georgirenes archiepiscopus Sami, in Angliam e patria a suis exagittatus venit, cui Londini ecclesia concessa est, in qua ritu suo Graeco ecclesiastica sacra precesque peragebat; vir vasrae indolis, qui interim Sami, Nicariae et Patmi insularum hodiernum statum Graeco vulgari idiomate descripsit.* »

Τέλος δεόν ν' ἀναφέρωμεν καὶ τοὺς ἐκ Ψαρῶν δύο λίαν πεπαιδευμένους ἀδελφοὺς Μώρους, ἀμφοτέρους τὸν τοῦ ἀρχιμανδρίτου βαθμὸν φέροντας. Ἐκ τούτων ὁ εἰς, Γρηγόριος καλούμενος, συνεστήσατο καὶ Ἑλληνικὸν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Σχολεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ πολλοὺς παῖδας ἐξεπαίδευσεν· ἤκμασαν δὲ οὗτοι περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Ἔτερος ἐκ Ψαρῶν λόγιος ὑπήρξε καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Καλημέρης, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος μεγίστην παρὰ τῶν κατοίκων ἀπολαμβάνων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ ὑπόληψιν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὡς ἐπιβεβαιῶσθαι ὁ Κ. ὑποναύαρχος Νικόδημος ἐν τοῖς Ἀπομνημονύμασιν αὐτοῦ, προεῖπε τῷ 1808 τὴν εἰς Ῥωσίαν κλιταστροφὴν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Ἴδὲ περὶ αὐτοῦ καὶ χρονολογίαν Κυριακοῦ Μελιόρτου.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τυπογραφίαις, ὡς ἀριθμῶν ὁ Κ. Βρετὸς παραλείπει νὰ προσθήσῃ τὴν τῆς Χίου, ἥτις συνέστη τῷ 1819 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐκ

Φρανκφόρτης **Behyoffer**, έχουσαν χαρακτήρας ἐκ Γαλλίας, τὴν τῶν Κυδωνίων, ἥτις συνέστη περὶ τὸ 1820 καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὴν τῆς Σάμου, ἣν συνεζήσαντο αὐτόσε τῷ 1834 ὁ I. Λεκάτης καὶ Γ. Κλεάνθης. Οὕτω δὲ προσθέσαντες εἰς τὸν κατάλογον τῶν λογίων Ἑλλήνων τοῦ Κ. Βρετοῦ ἐξ Σαμίου, ὀκτὼ Πατμίους, ἓνα Κουταλιανόν, δύο Σινωπεῖς, ἓνα Λέριον ἓνα Μήλιον καὶ τρεῖς Ψαριανούς, πρὸς δὲ ἀνακοινοῦντες καὶ τρεῖς τυπογραφίας, ἃς ἐκεῖνος παρέλειψε, καταπαύομεν τὴν σύντομον ταύτην βιβλιογραφίαν.

ΕΠΙΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ἐρασιθεῖσα μὲν ὑπὸ *A. Παπαρηγοπούλου*, ἐκδοθεῖσα δὲ ὑπὸ *N. B. Νάκη*, βιβλιοπώλου. Ἐν Ἀθήναις 1864. Τιμᾶται δρ. 1,25. Τὸ βιβλίον τοῦτο συνιστᾶται ὡς μεθοδικώτατον εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ λάβωσι γνῶσιν τῆς ἐξοχωτέρας περιόδου τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὸ ὅλον πόνημα διαιρεῖται εἰς τεσσαράκοντα δύο μαθήματα, ὧν τὰ ἑπτὰ πρῶτα πραγματεύονται ἐν συντόμῳ περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς τῶν ἀρματωλῶν, καὶ τῆς ἐν ἔτει 1769 ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

ΤΟΥ τηλεγράφου ἡ χρῆσις τόσον ἐγενικεύθη ἐν Εὐρώπῃ, ὥστε ἐν Λονδίῳ π. χ. ὑπάρχουσι ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ δύο τηλεγράφοι εὐκολύνοντες τὴν ἐντὸς τῆς πόλεως ἀνταπόκρισιν καὶ ὁ μὲν ἐξ αὐτῶν δι' ὀγδοήκοντα τηλεγραφείων μεταδίδει ἀγγελίας ἀπὸ καταστάματος εἰς κατάσταση καθ' ὅλας τῆς πόλεως τὰς διευθύνσεις ἀντὶ μετριοτάτης πληρωμῆς ὁ δ' ἕτερος εἶναι οἰκιακὸς οὕτως εἰπεῖν τηλεγράφος, ὑπηρετῶν μόνους συνδρομητὰς οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς μὴ τοιοῦτους. Ὁ ἔμπορος φέρ' εἰπεῖν ὁ κατοικῶν εἰς τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως, καὶ ἔχων τὸ ἐμπορικὸν γραφεῖόν του εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον, δύναται νὰ συγκοινωνῇ καθ' οἰανδήποτε ὥραν μετὰ τῆς οικογενείας του, δι' ἐπίτηδες ἠλεκτρικοῦ σύρματος χορηγομένου ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τῶν τηλεγράφων, ὥστε διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ

ἔμπορος ἐπιθέτων τὸν δάκτυλον ἐπὶ μικροῦ κομμοῦ δύναται ἀπὸ τοῦ γραφείου του, ἄνευ ἐπιβίσεως τρίτου προσώπου, νὰ κοινοποιῇ εἰς τὴν σύζυγον του ἀφόβως καὶ ἀσφαλῶς ὁ, τιδήποτε μυστήριον θέλῃ, καὶ τὰνάπαλιν. Ἐὰν δὲ τύχῃ νὰ φθάσῃ μία εἰδήσις καθ' ἣν ὦραν οὐδεὶς παρευρίσκειται εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου κεῖται ὁ μικρὸς τηλεγράφος, ἡ εἰδήσις ἐκεῖνη σημειοῦται μόνη τῆς ἐπὶ μικρᾶς λευκῆς ταινίας.

Μικρογράφους πιράκων διὰ τῆς φωτογραφίας. Ἄλλοτε ἵνα ἀναχθῇ εἰς μικροτέρην κλίμακα γεωγραφικὸς χάρτης ἢ ἄλλο ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον ἀπλητέιο καὶ χρόνος καὶ κόπος οὐκ ὀλίγος καὶ μαθηματικὰ ἐργαλεῖα καὶ πολλοὶ ὑπολογισμοί. Ἐσχάτως ὅμως διὰ τῆς φωτογραφίας ὅλα ταῦτα διευκολύνθησαν, ὥστε εἰς ἀπλοῦς φωτογράφος τῆ βοήθειᾳ τῆς μηχανῆς του ἐκτελεῖ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἐργασίαν, τὴν ὅποιαν εὐδόκιμος μηχανικὸς μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἤθελε φέρει εἰς πέρας καὶ ἐπὶ ἀδρᾶ, ἐννοεῖται, ἀντιμισθία.

Τελειοποίησις τῆς τυπογραφίας. Πρὸ ὀγδοῆ, κοντα ἐτῶν μόλις ἦν κατορθωτὸν νὰ ἐκτυπωθῶσι 700 φύλλα ἐφημερίδος ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ὥστε ἦτον ἀδύνατον ἐφημερὶς ἔχουσα χιλίους συνδρομητὰς νὰ ἐκδίδεται καθ' ἑκάστην, ἐνῶ σήμερον ἐν μηχανικὸν πισστήριον κινούμενον διὰ τοῦ αἰτμοῦ ἐκτυποῖ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ 150,000 φύλλα ἐφημερίδος, τρισεμγίστου μάλιστα σχήματος, ὡς εἶναι λόγου χάριν ὁ ἐν Λονδίῳ ἐκδιδόμενος *Χρόνος*, οὗτινος ἕκαστον φύλλον ἐμπεριέχει δεκάκις οἰανδήποτε μεγάλην Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα.

* * * Ἡ φύσις λέγει ὁ Βουφῶν, πλάττει ἐνίοτε ἀνθρώπους τεραστείως πολυσάρκους, καὶ τοιοῦτοι ἀπκντῶνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν ἔτει 1750 ἐξυγίσθη εἰς νέος ἔμπορος 20ετῆς καὶ εὐρέθη ὅτι εἶχε βάρους 609 Ἀγγλικᾶς λίτρας. Ἐννέα δὲ ἄνθρωποι μετρίου ἀναστήματος περιεκλείοντο ὅλοι ἐμοῦ ἐντὸς τοῦ ἐπενδύτου του κομβομένου. Τῷ 1775 ἀνήγγειλαν αἱ ἐφημερίδες ὅτι ἀπέθανεν ὁ παχύτερος Ἀγγλος οὗτος πάλιν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του εἶχε βάρους 689 λίτρας, μὴ δυνάμενος δὲ πρὸ τινῶν ἐτῶν νὰ περιπατῇ πεζῶς περιεφέρετο πάντοτε ἐφ' ἀμάξης, καὶ 14 ἄνθρωποι τὸν μετέφερον εἰς τὸν τάφον του.

Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως ὑπάρχουσι ἄνθρωποι πρᾶξ φύσιν πολυσάρκοι καὶ πολυφάγοι διηγούνται μάλιστα περὶ ἐνὸς ὅστις κατέφαγε πολλὰς ἑκατοστάς Κριτικῶν Γραμματίων καὶ ἐν τούτοις δὲν ἔπαθε δυσπεψίαν, καὶ περὶ ἑτέρου ὅστις κατε-

ἐρόχθιζε κατ' ἔτος ὀλοκλήρους κομπανίας Ἰταλῶν ἠθοποιῶν ἐν ἔτος μάλιστα παρ' ὀλίγον κατέπιπεν ὡς ἐπιδρόπιον καὶ αὐτὸ τὸ θέατρον! . . .

Καταβράκτις. Στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα περιπλανώμενον πρὸς κατόπτεισιν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Σνέκου, ἤκουσεν ὑπόκωφον καὶ παρατεταμένον πάταγον, ἐπειδὴ δὲ ὁ κρότος δὲν ἔπαυεν ἀλλ' ἐξηκολούθει ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους ἡμέρας, οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἀποσπάσματος, ὑπὸ περιεργείας κεντηθέντες, ἀπεφάσισαν ν' ἀνακαλύψωσι τὴν αἰτίαν. Ὀδηγούμενοι λοιπὸν ὑπὸ τοῦ κρότου ἐφθασαν μετὰ πολύμοχθον πορείαν εἰς θέσιν ἐνθα εἶδον ἐν μεγίστῃ ἐκπλήξει τὸν ποταμὸν Σνέκου καταπίπτοντα ὀλοκλήρον ὡς κρυσταλλῶδες πῶμα ἀπὸ ὕψους 198 ποδῶν εἰς ἀποκρήμους βράχους, ὅθεν πάλιν κατήρχετο παφλάζων 700 ἔτι πόδας δι' ἄλλεπαλλήλων καταβράκτων ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ μιλίων. Ὁ νέος οὗτος καταβράκτις κατὰ μὲν τὸν ὄγκον εἶναι ἴσος τῷ Νιαγάρα, ὑπερβαίνει δὲ αὐτὸν κατὰ τὸ ὕψος 38 πόδας!

Σιδηρόδρομος ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ. Τὴν 10 τρέχοντος Φεβρουαρίου ἤρχισαν τέλος πάντων αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι τοῦ πολυθρῦλλήτου ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ σιδηροδρόμου καὶ ἤρχισαν διὰ τῆς διατμήσεως τοῦ ἀντικρῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος λοφίσκου. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων δι' ἀτμαμαζῶν γιγνομένη θέλει ἀνοιχθῆ εὐρύτερον στάδιον εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

ΣΟΡΒΟΛΟΣ ΚΡΗΣ.

ΧΑΛΕΠΩΤΑΤΟΣ πόλεμος συνίστατο ἤδη τῷ 1439 ἀναμέσον τῆς Ἐνετικῆς Ἀριστοκρατίας καὶ τοῦ Δουκὸς τῶν Μεδιολάνων, εἰς τὸν ὅποιον καὶ ἕτεροι προσετέθησαν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ δυναστῶν καὶ τὰ πλήθη αὐτοῦ κατεῖχον τὴν λίμνην τὴν νῦν καλουμένην Γάρδαν (1) καὶ τὰς περιθεούσας ὄχθας,

(1) Βηνάκος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις «λίμνας δὲ εἶναι φησιν ἐν τοῖς ὄρεσιν (Ἀλπεσι) πλείους μὲν, τρεῖς δὲ μεγάλας. ὧν ἡ μὲν Βηνάκος ἔχει μῆκος πεντακοσίων σταδίων, ἡ πλάτος δὲ ἑκατὸν πενήκοντα, ἐκρεῖ δὲ ποταμὸς Μίγκιος». Στραβ. Β, δ' § 208. — Ὁ δὲ ἡμέτερος Εὐγένιος μεταφράζων τὸν 459 στίχον τοῦ Β' τῶν Γεωγραφικῶν *teque Eluctibus et fremitu assurgens Benace* ἔγραψε «Σεῖο τε Β η ν ἄ κ η, ἡ πόντιον οἶδμα ἐγείρεις». Καὶ ἐνταῦθα ἃς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰμὲν οὗτος ἀποτείνεται μετὰ τοῦ Λατίνου ποιητοῦ πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν ἀποτείνεται ὅμως καὶ πρὸς τὰ ὦτα ὡς ἐκεῖνος.

ὥστε καὶ αἱ ἀμφικείμεναι πόλεις Βρεξία (**Brescia**) καὶ Οὐήρων (**Verona**) ἔτρεχον τὸν ἔσχατον τῆς ἀλώσεως κίνδυνον. Ἐπειγόμενοι πανταχόθεν οἱ ἔνετοὶ στρατιῶται κατάρθρωσαν τελευταῖον, τέμνοντες ὄδον, νὰ διεξέλθωσι διὰ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους τῆς λίμνης, τὸ ὅποιον ὑπὲρ τὰ ἄλλα πλήθει μὲν ἔχει ἀγενοὺς χώρας, ἀλλὰ περιζώννεται ἐξ ἀπροσβάτων ὄρεων. Ἦτο δὲ παρὰ τὴν διεξοδὸν ταύτην λιμὴν ὀνομαζόμενος Τούρβολος, τὸν ὅποιον καταλαβὼν ὁ στρατηγὸς ἔγραψε πρὸς τὴν Ἀριστοκρατίαν ὅτι ἐτμήθη ἡ ὁδός, ὅθεν καὶ τὸν ἐχθρὸν ἠδύναντο νὰ ἐκδιώξωσι καὶ τὰς ἀπειλουμένας πόλεις εὐκόλως νὰ βοηθήσωσι. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ σκοποῦ ἦτο ἀναγκαῖος στόλος· ἀλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῇ τὸ τοιοῦτον ἔνεα οὔτε ὄρυμοι παρήσαν πρὸς ναυπηγίαν, οὔτε ποταμοὶ πρὸς διαγωγὴν πλοίων. Ἐν ᾧ δὲ πολλὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐσάλειον τάλαντεύομενοι τὴν γνώμην οἱ συγκλητικοὶ καὶ τὰ πράγματα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἦσαν μετέωρα, Ἑλλήν τις ὀνόματι Σάρβολος, Κρῆς τὴν πατρίδα, προσελθὼν εἰς τὴν Σύγκλητον ἐδήλωσεν ὅτι, ἐὰν ἐχορηγοῦντο εἰς αὐτὸν τὰ χρεῖώδη, θαρβύοντως ἀνεδέχετο τὴν μετακόμισιν τοῦ στόλου ἀπὸ τῆς Βενετίας εἰς τὴν λίμνην Γάρδαν. Τολμηρὸν ἐφάνη εἰς τὴν Σύγκλητον καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο δυσχερέστατον ἔργον ἡ μεταφορὰ στόλου πλέον ἢ ἐπὶ διακόσια μίλια μεταξὺ κρημῶν καὶ ζυγῶν ὄρεων· ὅθεν ὁ ἐπαγγελλόμενος ἐλογίσθη κατ' ἀρχὰς ὡς ληρώδης καὶ φρενὸληπτος *Γραικύλος*. Πολλῶν δὲ λεγόντων περὶ αὐτοῦ σεμνοῦς λόγους καὶ ἐπαινούτων τὴν εὐφυίαν, ἔτι δὲ καὶ αὐτοῦ ἰσχυρῶς καὶ ἀτρέπτως ἐπιμένοντος εἰς τὴν γνώμην, τελευταῖα ἡ Σύγκλητος ἀνεπίεσθη καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ πράξῃ κατὰ τὸ δοκοῦν. Ὁ δὲ προθύμως ἀπτόμενος τοῦ ἔργου, ταχέως ἀνείλκυεν ἀπὸ τοῦ ναυστάθμου δύο τριήρεις, τέσσαρας κέλητας καὶ εικοσιπέντε σκάφας, καὶ ἄνω διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀθέσιος (**Adige**) ἤγαγεν ἅπαντα εἰς Οὐηρώννα. Ἐκεῖθεν δὲ, βόας ὑποζεύξας ἀνὰ τέσσαρας, καὶ αὐτὸς αἰεὶ ὁ ἐπινοήσας τὸ ἔργον ἡγούμενος καὶ ἐπιστατῶν, αἰσιῶς διήνυσεν τὴν ὄδον ἅπασαν μέχρι τῆς κόμης Μαύρου. Ἐνταῦθα ὑποθέμενος ξυλίνοισιν κολύμβητρον εἰς τὰς τριήρεις ἵνα ἐπιτρέχωσιν ἀκωλύτως καὶ τὰ μικρότερα πλοῖα εἰς ἀμάξας ἐπιβιβάσας, ἤλαυνε διὰ πεδίων σχεδὸν ὀμακῶν ἐπὶ ἐξ μίλια, καὶ διὰ τῶν μεγίστων ἀγώνων τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων μετῆνεγκε τὸ φορτίον εἰς τὴν καλουμένην λίμνην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Ἐπίστανται δὲ εἰς αὐτὴν, ὡσπερ τείχος, ἄβρατοι καὶ

ἀποβρώγες πέτραι, πρὸς ἐξομάλιαν τῶν ὁποίων εἰργάσθησαν πολυάριθμοι χωρικοί, ἕως οὗ ἐπιλεήσαντες ὅπως οὖν τὴν τραχύτητα εὐκόλυναν τὴν διάβασιν εἰς τὰ πλοῖα, ἀτινα διαπεραιωθέντα τὴν λίμνην, ἀνείλκυσαν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ἀντικειμένου ὄρους.

Ἐπίπονος ἦτο ἡ ἀνάβασις διὰ τοὺς λίθακας καὶ τὰ λοφώδη τῆς γῆς ἐπαναστήματα, ἐξ ὧν καθίστατο σκολιὰ καὶ δύσβατος ἡ πορεία, καὶ μικρὸς βύαξ διὰ τῶν ἐκεῖ διασφάγων ἀγόμενος ἐχαράδρωσε καταβρέων τὸ ἀπόκλιμα τοῦ ὄρους, καὶ ἐκ τῆς πληθώρας αὐτοῦ εἰς τενάγη καὶ βράχεια δύσπορα προσέπιπτον οἱ ἀναβαίνοντες. Εὐμεγέθεις βῶλοι καὶ λίθοι καὶ κορμοὶ ἀποτετμημένων δένδρων ξιφθέντα ἐξ ἑκατέρως ὄχθης ἐγεφύρωσαν τὸν βύακα, καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μόχθου εἰς τὴν ὑπερτάτην βράχιν τοῦ ὄρους ἀνέσυραν τὰ πλοῖα. Πολλάκις ἴδον, λέγει ὁ Σαβελλικὸς ἐμβριθῆς ἱστοριογράφος, τὰ ὄρη ἐκεῖνα, καὶ τοσοῦτος πάντοτε μὲ κατέτχε θαυμασμός, ὥστε οὐδεὶς ἤθελε μὲ πείσει ποτὲ ὅτι ἐπίνοια ἢ δύναμις ἀνθρωπίνῃ ἴσχυσε νὰ σῶν τηλικούτον ὄγκον διὰ τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης τραχύτητος, ἐὰν ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ὄρους δὲν ἦσαν ἔτι καταφθνῆ τὰ σημεῖα καὶ εὐδιόκριτοι οἱ ὄλκοι καὶ αἱ παλαιὰ τῶν ἀμαξῶν τροχιαί, ἐξ ὧν ἐναργῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἀξιωμακρῆνον τοῦτο ἔργον ἐπράχθη ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Οὐδὲν ἤττον τῆς ἀναβάσεως ἦτο πολύμοχθος ἡ κατὰβασις· μάλιστα δὲ, προκειμένης ἤδη ὀλισθηρᾶς καὶ δυσπορεύτου κατωφερείας, εἰς πάντας ἐφαινετο ἀναπόδραστος ὁ κίνδυνος ὅτι φορτίον τόσον δυσῆγγον ἐμελλε, κατακρημνισθὲν εἰς τὰς ὑποκειμένης πέτρας, νὰ συντριβῆ διὰ τῆς προσρήξεως εἰς μυρία θρύμματα. Ἀλλὰ δὲν εἶχε περὶ τούτου τὴν αὐτὴν γνώμην ὁ Σόρβολος, ὅστις ἀπτόητος ἄμα καὶ ἐπίμονος, ἔκαρτον πλοῖον περιέζωσε διὰ στιβαρῶν σχοινίων, ὥστε ἡμέρα καὶ ἐπιτηδείως ἄπαντα κατεβίβασεν εἰς τὴν πεδιάδα. Ὄθεν κατὰ τὸν τρίτον μῆνα ἀφ' ἧς παρέλαβε τὰ πλοῖα ἀπὸ Βενετίας, καθείλκυσεν αὐτὰ εἰς τὸν λιμένα Σόρβολον, ὅπου ἀναληφθέντα ἀπὸ τῆς σφοδρᾶς ὄσσης ἐπαθον ἐκ τῆς παραδόξου χειροπορίας, εἰς ἀδόκητον βλάβην τῶν ἐχθρῶν ἐχρησίμευσαν κατ' ἐκείνον τὸν πόλεμον (1).

Δυνάμεθα λοιπὸν, καὶ ἐν πιστοτέρᾳ ἀληθείᾳ, νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ Σόρβολου ὅ,τι περὶ τοῦ Ἑρζου εἶπον οἱ εῤῥότοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ π. λεῦσαι διὰ

τῆς ἡπείρου. Καὶ εἰμὲν ὁ βασιλεὺς οὗτος, ὡς διορύξας ἐν τῇ ὑπῄρεια τοῦ Ἄθωνος ἱσθμὸν ὡς δώδεκα σταδίων, εἰς τόπον μάλιστα πεδινὸν καὶ ὄχι μεγάλους ἔχοντας γεωλόφους, ἱστορήθη ὡς κυριάρχης καὶ καταφρονητῆς τῆς φύσεως, καὶ τὸ ὄχι δυσχερὲς αὐτοῦ ἔργον ἐξεθείασαν μὲν οἱ Ἀκτινοί, πολλοὶ δὲ τῶν νεωτέρων ἐτόλμησαν νὰ λογισθῶσιν ὡς Ἑλληνικὸν μῦθον, πόσον ἄρα μεγαλύτερον θαυμασμὸν πρέπει νὰ διεγείρῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Κρητὸς ἐπινοηθὲν καὶ εὐτυχῶς διαπραχθὲν ἐπιχειρήμα; Ἔσυρε μὲν καὶ ὁ Μωάμεθ τὰς διήρεις καὶ τριήρεις διὰ ξηρᾶς καὶ καθείλκυσεν αὐτὰς εἰς τὸν λιμένα τῆς πολιορκουμένης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τολμηρὸν ἦτο βέβαια καὶ ταχὺ τὸ ἔργον. Ἀλλ' ἐξ περιπέου μιλίων ἦτο ἡ ὁδὸς ἐκείνη καὶ ὄχι διακοσίον, οὔτε ὑψηλὰ ὄρη καὶ ποταμοὶ διελάμβανον τὴν πορείαν. Καὶ ὅμως τῶν ἐκπεπληγμένων βυζαντινῶν ἱστοριογράφων ὁ μὲν ἀνάδοξος τίς ποτε ἠκούσεν ἢ ἴδε τοιοῦτον ἔργον; (1) ὁ δὲ εἰκάζει ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐμιμήθη τὸν Αὐγούστον καὶ Νικήταν τὸν Πατρίκιον, ὅτε διὰ τοῦ ἱσθμοῦ τῆς Κορίνθου σύραντες τὰ πλοῖα μετεκόμισαν αὐτὰ εἰς τὴν ἀντιπέραν θάλασσαν (2). Ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἱστορικοὶ, διὰ τὴν μεγάλην τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰταλῶν πρὸς ἀλλήλους συναλλαγὴν καὶ ἐπιμιξίαν δὲν ἠδύναντο ν' ἀγνωστοὶ τὰ κατὰ τὸν Σόρβολον, καὶ ὄφειλον ἴσως ὀρθότερον νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ὁ Ἕλληνας οὗτος, ὄφελήσας τοὺς ἀλλοεθνεῖς, ἔδωκεν ὄχι ἐκ προνοίας εἰς τὸν Μωάμεθ, τὸ παράδειγμα ἐπιχειρήματος, οὔτινος ἢ μίμησις ἀπέβη ὀλεθρῆ εἰς τὸ ἔθνος. Ἀλλὰ καὶ Ἐνετοὶ ἱστοριογράφοι ὀφειτέρας ἐποχῆς καλοῦντες ὄχι μόνον φοβερὸν, ἀλλὰ καὶ ἀνήκουστον καὶ μάλιστα ὑπεράνθρωπον τὸ κατόρθωμα τοῦ Μωάμεθ, δικαίως δύνανται νὰ κατακριθῶσιν ὡς ἐπιλήσμονες τῶν πατρίων αὐτῶν παραδόσεων (3) Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν δικαίως ν' ἀναγράφωμεν εἰς τὰ ἡμέτερα ὅ,τι ἐθνικὸν εἰς τῶν ἀλλογενῶν τὰ ἀπομνημονεύματα εὐρίσκομεν διεσπαρμένον, ἐν ᾧ ἐπαίνουμεν τὸ εὐφυὲς καὶ ἐργῶδες μηχανεῖμα ἀνδρὸς Ἑλλήνου, ἀσμένως ὑπενθυμιζόμεν ὅτι μετὰ τρεῖς καὶ ἡμισίαν ἑκατονταετηρίδας ἕτερος Ἕλληνας Μαρίνος Καρβούρης, διὰ τῆς εἰς Πετρούπολιν μετακομίσεως ὑπερόγκου τινὸς πέτρας, ἐπεχείρησε καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστον τῶν ἔργων ὅσα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐγένωσκον ἢ μηχανικῆ.

(1) Μιγ. Δουκ. ἱστορ. K, 38.

(2) Φραντζ. Χρον. Β, γ'. K, γ'.

(3) Sagredo, Mem. ist. de' Monarc. ottom. σ. 56.

ΕΜΠΡΟΣ! χρυσοὶ μου συνδρομηταί, ἐμπρός! . . .

Ἠλὴν μὴ ταράττεσθε εἰς τοῦ διαβόλου τὸ στρατηγικὸν αὐτὸ πρόσταγμα· διότι οὐδεὶς, νομίζω, εἶναι κίνδυνος, ὅταν καὶ αἱ δεμένοι ἀξιοματικοὶ ἐνὸς στρατοῦ ἔχουν τὴν δυνάμιν, ὥστε νὰ στέλλουν σήμερον εἰς κόρακας τοὺς δέσαντας αὐτοὺς χθὲς ἀκόμη τολμητίας. Ὄταν αἱ ὀχλαγωγίαι ἀναγωρίζωνται ἀπὸ σφοδρῶν ὑπουργῶν μάλιστα ὡς συνταγματικώτατα ἔθιμα, καὶ ἄς ἦναι ὑπὲρ αὐτῶν, διότι ἂν δὲν ἦναι, τὰς στέλλουν τότε εἰς τὸν Γκαρπουλά καὶ τὰς κλείουν εἰς τὸν Μενδρεσέ, νὰ συνταγματισθῶσιν αἱ ἀναρχικαί! . . .

Ἐμπρός, καλοὶ μου φίλοι, ἐμπρός! καὶ μὴν ἀνησυχῆτε, παρακαλῶ, εἰς τοῦ πειρασμοῦ σας τὴν ἀθῶαν αὐτὴν πρόσκλησιν· ἀκόμη, βεβαίως, δὲν σὰς λέγω πληρώσατε ἐμπρός· διότι ἔχω δείγματα καὶ παραδείγματα τῆς ἐλευθεριότητός σας, ὅλοι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, πληρώνετε ὅπως δύνασθε τὸν φόρον σας εἰς τὸν Σατανᾶ. Ἀλλ' ἐμπρός! ἐμπρός, εἶναι τὸ σύνθημα τῆς ἡμέρας, εἶναι τοῦ βαινόντος πολιτισμοῦ ἢ ἀπαίτησις, εἶναι μιᾶς μεγάλης Κυρίας — δηλαδὴ μιᾶς μεγάλης ιδέας — τὸ γνῶρισμα, τὴν ὁποίαν ὀνειροπολοῦμεν πάντοτε ἡμεῖς οἱ μικροί! . . .

Ἐμπρός! λοιπὸν πονηροὶ ἀναγνώσταί, ὅσοι μειδιᾶτε εὐφωδῶς πως, πρὶν ἀκόμη ἐμβλέψητε εἰς τῆς Χρυσάλλιδος τὰ τρυφερά φύλλα, ἐμπρός! ἐμπρός καὶ σεῖς ἀναγνώστριαι τοῦ διαβόλου, ἀκούραστοι, ὅλος ὁ κόσμος ἐμπρός! — Δηλαδὴ ἐγὼ ἐμπρός καὶ σεῖς ἀκολουθεῖτε μετ' ἐξηπλωμένους ἢ καθημένους ἐπὶ τοῦ ἐλαστικοῦ ἀνεκλίντρου σας σκοπὸν ἔχω νὰ σὰς κουράσω σήμερον περιηγουμένοι νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ καθ' ὑπνον ἀκόμη, τὰς Ἀθήνας, τὴν ἐξευγενισμένην πρωτεύουσάν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, τὰ ἱεροσόλυμα τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ Κέρκροπος τὴν ἐρωτότροπον, τὴν ἰοστέφανον πόλιν, ὡς τὴν ὠνόμασε ποτε ὁ πάππος μου Ἀριστοφάνης.

Ὡ, πόσα δὲν ἔχω νὰ σὰς εἴπω περιέργα καὶ πόσα δὲν ἔχετε νὰ μάθετε παρ' ἐμοῦ μυστήρια ἄπειρα! ὡς εἶναι ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' ἡμῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀέργων, τῶν πατριωτῶν ἐφημεριδογράφων, τῶν πικρῶν πολιτικῶν μας. Ἄπειρα

καφενεῖα — τῶν πέντε λεπτῶν ὁ καφῆς — ζαχαροπλαστεῖα οἰκονομικὰ καὶ περιποιητικὰ ἀκόμη πλήθος, ἐμπορικὰ καὶ παντοπωλεῖα πλησμονῆ, χαρτοπαιγνεῖα ἀναριθμητὰ καὶ αὐτὰ (εἰς τὰ ὁποῖα, ἐν παρενθέσει, συχνάζει καὶ τις φίλος μου παίζων, καὶ κερδαίνων τὸν διάβολον, ὄχι ἐμεῖς, ἀλλὰ τὸν ἐν

Τουρκίᾳ, τοῦλάχιστον ἂν ἐκέρδιζε τὴν Τουρκίαν, ὁ ἀντίμαχος του δὲν ἤθελε σκάζει ἀπὸ πείσμα διότι ἓνας πάππος του κάπως ἐκπαλίση καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς Τούρκους. Ἄπειρος ἡ διαφθορὰ εἰς τὸν πολιτισμὸν, ἡ πολιτέλεια ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἡ ἐρωτοτροπία εἰς τὰς ὥραιας, ἡ φιλοκαλία εἰς ταῖς ἄσωταις, ὡς εἶναι τέλος πάντων ἄπειρος, καθὼς μαντεύω, σημαί τῆς Χρυσάλλιδος σύντροφοι ἢ περιέργεια καὶ μεγίστη ἢ προθυμία σας νὰ ἀκολουθήσετε τὸ προσφιλὲς σας δαιμόνιον, τὸν εἰλικρινέστατον αὐτὸν φίλον τῶν ὀνειροπολήσεων, τῶν παρθεναίων βεμβασμών σας, διερχόμενοι μετ' αὐτοῦ, ἂν ἡ ἀνάγκη τὸ κλέση, καὶ διὰ τῆς μεγάλης καπνοδόχου τοῦ — gaz — ἀνευ κρινολίνου ὅμως, ἀρκεῖ νὰ ἦσθε βέβαιαι, ὅτι ἔχνη μυρόντα καὶ ἐκεῖ ὡς ἐν τῷ μέσῳ τῆς λεωφόρου τῶν καλῶν συναρτήσεων σκοροποῦσαι καὶ μέρος μόνον τῆς ἀθῶας λευκότητός σας ἀφίνουσαι, χωρὶς νὰ λάβητε ἐκ τῆς θαυματουργοῦ ἀσβόλης αὐτῆς εἰμὴ τόσον, ὅση μόλις ἐπαρκεῖ εἰς βαφὴν τῆς φθινοπωρινῆς κόμης σας, ἀρκεῖ λέγω νὰ ἦσθε βέβαιαι, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῆς σκοπεύω νὰ σὰς ἐξηγήσω, ὄχι βέβαια πῶς ἐκ βαναύσου ὕλης κατασκευάζεται τὸ λαμπρὸν αὐτὸ φῶς τὸ ὁποῖον φέγγει μυστηριωδῶς, ὅταν εἶναι σκότος, διότι τοῦτο τὸ εἰξεύρει καὶ ὁ Κύριος Δήμαρχος:

Ἀλλὰ νὰ σὰς δεῖξω ἐδῶ μὲν ἐκείνον, ὅστις ἐπὶ δέκα ἡδὴ ἡμέρας κρύπτεται εἰς τὸ στέγαγμα μιᾶς ἀρχοντικῆς οἰκίας, διὰ λόγους ὑψηλῆς πολιτικῆς, τρεφόμενος, ὁ πτωχὸς, ἀπὸ τὰ ἀθῶα πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἄφωνα ὀφάρια τῆς θαλάσσης, ὡς ὁσὶς τις πειραζόμενος — πλὴν ὄχι εἰς τὴν ἔρημον . . . χάριν τῆς ὥραιας — Πατρίδος —

Ἐκεῖ δὲ, πέραν μιᾶς πλατείας, τίς εἶναι ὁ ἐχέμυθος διαγγελεὺς ἐνὸς ἀριστοκράτου ἐρωτος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ εὐκρίστητος — Λαμκρτίνος, — ὁ εὐνοούμενος ποιητῆς, ἤθελε χύσει δάκρυ οἰκτερισμοῦ εἰς μίαν κλαυμυρᾶν τὸν στροφὴν ὁ παμπόνηρος — Paul de Koek — ἤθελεν ἀφεύκτως γελάσει καὶ ὁ ἀγαθότατος — Βερανζέ — δὲν ἤθελε γράψει, διότι ἔγραψεν ἤδη:

L'amour a peur des grand mamans.
Mais à prix d'or combien de vieilles
Où à leur gages des amants. . .

(1) Sabellico, dell'ist Venez. Deca III. L, III. μετρ. Ἰταλ. — Petri Justiniani, Rerum Venetiarum historia L. VIII.

καὶ τὸ ὁποῖον ἐπιτρέψατε νὰ μεταφράσω διότι ἀ-
τυχῶς δὲν ἐννοῶ γαλλικὰ — ὡς ἐξῆς:

· · · Ἀλήθεια πῶς ὁ ἔρωσ φοβᾶται ταῖς γρηαῖς.
Πλὴν μὲ χρυσάφι πόσαι, ὦ, πόσαι ἀπ' αὐτὰς
Δὲν ἔχουν στὸ πλευρὸ των ἀκμαίους ἐραστὰς; . . .

— Νὰ σὰς ἐξηγήσω, δὲ διατί ὁ μικρὸς Παπα-
γάλλος, τῆς χαριστάτης κόρης — Κοραλλίας —
ψιττακίζει πάντοτε:

» Ἄγγελέ μου, μὲ ἀγαπᾶς;

Ἐνῶ ἐκείνη ἐναντίον των θερμῶν πόθων τῆς
ψυχρᾶς καρδίας τῆς ἐπαναλαμβάνει τυπικώτατα:

» Μὲ ἀγαπᾶς; σὲ ἀγαπῶ.

Δὲν μὲ ἀγαπᾶς; δὲν σὲ ἀγαπῶ. »

καὶ καθὼς μαντεύετε, καὶ ἐγὼ δὲν σὰς ἀρνοῦμαι,
ἢ νέα δὲν τὸν ἀγαπᾶ.

— Νὰ μάθητε προστούτοις, διατί ὁ Κύριος
M. . . θυμῶν, ἀνατρέπει πᾶν τὸ προστυχόν, καὶ
μόνον τὸν πρόστυχον νυκτικόν του σκοῦφον ἀφί-
νει· προκαλεῖ σκηνᾶς, ὀλίγον τραγικὰς μὲν ἐνίοτε,
αἰτινες ὅμως ἀπολήγουν πάντοτε εἰς κωμωδιᾶν
μὲ μίαν καὶ μόνην, ἀλλ' ἀστείαν τῶ ὄντι πράξιν
— ὅταν ἀνακαλύπτῃ ἐντὸς τῆς ἐστίας του τεμά-
χια χάρτου κεκαυμένα, ἐνῶ εἶναι βέβαιος, βε-
βαιότατος μάλιστα, ὅτι δὲν εἶναι ἰδικὰ του.

— Καὶ διατί ἡ Κυρία Μαργαρώ — ὄνομα κοι-
νὸν — ἐπιβάλλει εἰς τὸν ταλαίπωρον σύζυγόν της
μὲ ταῖς κακίαις καὶ μὲ ταῖς φωναῖς, ὡς οἱ Ἄγ-
γλοι εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Οὐρανίου κράτους μὲ
τὸ κανόνι καὶ μὲ τὸ σπαθί, νὰ πίνη πάντοτε —
πλὴν ὄχι ὅπιον — ἀλλὰ τεί, ἐνῶ αὐτὴ, ἡ ἐγωῖ-
στρια, προτιμᾷ τὸν καφέ.

— Διατί τοῦτο, διατί ἐκεῖνο καὶ διατί τέλος
νὰ ὑπάρχωσι, διατί ὅλα ταῦτα τὰ διατί, τὰ ὁ-
ποῖα μὰ τὸν Θεόν! βλάπτουν καὶ τὴν υγείαν ἐνὸς
εὐαίσθητου ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ἀλήθεια ἀναγνώ-
στα; ἐνῶ ἡ καλὴ μας ἀστυνομία κοιμᾶται ὅπου
τύχη ἀμέριμος καὶ ἐξυπνᾷ ἡ ἀθεόφοβος κατὰ
τύχην μόνον τὴν τριακοστὴν ἐκάστου μηνὸς ἢ
τέλος πάντων, κατόπιν ὀχλαγωγίας.

Ἐμπρὸς λοιπὸν ἐὰν σὰς γαργαλίξῃ τὸ περιερ-
γον, τὸ μυστηριώδες αὐτὸ διατί· καὶ πρέπει νὰ
σὰς γαργαλίξῃ, καὶ πολὺ μάλιστα ἐκτὸς ἐὰν δὲν
ἦσθε ἀπόγονοι των εὐγενῶν πατέρων μας τῆς
Εὐσας καὶ καὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ ἐγὼ ὁ τότε ὑποβο-
λὸς Σατανᾶς σας, ὅστις θὰ σὰς δείξω καὶ πάλιν,
θὰ σὰς δείξω τὸ μυστήριον τοῦ γινώσκειν καλὸν
καὶ πονηρὸν, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναζητήσωμεν ὄχι πλέον
εἰς τὸν μυθῶδη παράδεισον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤθε-
λεν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μᾶς διώξουν καὶ πάλιν,

ἀλλ' ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ περὶ τὴν πόλιν των
Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν μόνον βασίλεις διώκον-
ται — ἐννοεῖται μέχρι τοῦ ἐπαράτου ἔτους 1862 —
καὶ ἡτις ἂν δὲν εἶναι τῶ ὄντι παράδεισος, περιέχει
ὅμως ὅ,τι καὶ ἐκεῖνος μὲ μόνην τὴν διαφορὰν τοῦ
συρμοῦ, ὅστις ὑπῆρχε μὲν καὶ εἰς τοὺς ἀγίους ἐκεῖ-
νους χρόνους πλὴν πολλὰ γυμνὸς καὶ μονότονος —
κατὰ τὰς γραφάς. —

Καὶ τίς δὲν βλέπει σήμερον νὰ πλανῶνται
ἐλευθεραὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος δορκάδες
καὶ τίγρεις ὄχι τετράποδες πλέον, διότι δὲν εἶναι
τοῦ συρμοῦ, ἀλλὰ δίποδες, πιθήκους καὶ ἀλώπε-
κας ἐνδεδυμένας ἀνθρωπίνως πως, πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ καὶ ἔρπετὰ τῆς γῆς, ζῶα μικρὰ μετὰ με-
γάλων, τὰ ὁποῖα οὔτε ὁ μακαρίτης Αἰσωπὸς ἂν
ἔξῃ, ἐδύνατο νὰ κάμῃ νὰ ὁμιλήσουν πλέον ὡς ἄν-
θρωποι καὶ τὰ ὁποῖα ὅμως ἀναγνωρίζεις ἀπὸ τὰ
πλούσια δέρματα, τὰς ποικιλοχρῶς πτέρυγας
καὶ τὰς οὐράς αὐτῶν τὰς παχειὰς, αἰτινες σα-
λεύουσι μὲ χεῖρας ἀλαβαστρίνους καὶ κεφαλάς
ἀγαλμάτων! . . .

Πλὴν τοὺς ἀγγέλους; ὦ, συγγνώμην παρ' ὀλί-
γον νὰ λησμονήσω τοὺς ἀγγέλους μὲ τὰ ταρτε-
λένια καὶ τὰ μεταξωτὰ αὐτῶν πτερά καὶ ἀντὶ
Παραδείσου, νὰ παρῶδῃ σω ἄλλην κιβωτὸν τοῦ
Νῶε σωζόμεντην οὐτ' ἐγὼ δὲν εἰξεύρω που, ἀπὸ
κατακλυσμὸν ἐμπορικῶν στάσεων καὶ χρεωκοπιῶν,
αἰτινες μᾶς ἀπειλοῦσιν χάρις εἰς τὴν νέαν τάξιν
των πραγμάτων· ἐνῶ ἡ ἀνοικονόμητος Εὐσὰ δὲν
οἰκονομεῖται πλέον μὲ τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ πτω-
χοῦ Ἀδάμ, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα
θέλει καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸ βαλάντιον πλῆρες,
ὅλα τὰ θέλει εἰς τὸν παράδεισόν της αὐτὸν, ὅπου
δὲν εἶναι, νομίζω, ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ
ἐνα πειρασμὸν, διότι ἂν δὲν εἶμαι ἐγὼ, ἀφεύκτως
εἶσθε σεις, ἀναγνώσα, διὰ νὰ μὴν εἶπω ὠραία μου
ἀναγνώστρια — καὶ τότε δὲν ὑπολείπεται πλέον
εἰμὴ ὁ ἀπηγορευμένος ἐκεῖνος καρπὸς, τὸν ὁποῖον
ὅμως ἀμφιβάλω ἂν θὰ εὐρωμεν σῶον καὶ ἀκέ-
ρριον, διότι καθὼς μαντεύω ἀπὸ τοὺς φλοιούς,
οὔτινες πίπτουν ἐκάστην πρώϊαν εἰς τὸ κοφινάκι
τοῦ καθαριστοῦ των ὀδῶν, πιστεύω ὅτι ἂν δὲν
ἐφαγῶθη, ἀναμφιβόλως ἐσάπη.

Ἐν τούτοις ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη καὶ μόνον
δὲν ἐτέθη, ἀλλ' ἀφῆρθη μάλιστα ἡ μεγάλη σφρα-
γὶς τοῦ Σολομῶντος· ὁ Σατανᾶς ἐββίφη εἰς τὴν
κοινωνίαν καὶ τὰ πάντα ἤδη ἐνώπιον ὑμῶν διὰ
τῆς σατανικῆς του δυνάμεως γεννήσονται ὀρατὰ.

Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀκολουθήσατε εἰς τὴν τερπνὴν

κῶτην περιήγησιν, ἡτις βεβαίως δὲν θὰ ἦναι ἐφά-
μιλλος τοῦ θαυμασίου ἐκείνου μυθιστορήματος
— *voyage autour de ma chambre* — οὔτε θὰ
ἐμοιαίξῃ τὸ καταπληκτικὸν ταξιδεῖδιον τοῦ Γκιού-
λεδερ, μολοντί ἔχω ἴσως νὰ σὰς δείξω καὶ ἐγὼ
πολλοὺς καὶ ὄχι ἐνα μόνον μικρομέγαν ἐπανα-
στάτην, οὐχ ἤττον θέλω προσπαθήσει νὰ χρω-
ματίσω θελατικὸν σκηνογράφημα ἢ τοῦλάχιστον
γελοιογραφικὸν τι πανόραμα καὶ προσέχετε εἰς
τὸν χρωματισμὸν, διότι θὰ προσθέσω:

Ἐρύθημα αἰδοῦς, ἐκεῖ ὅπου συνήθως συναντᾶται
ἡ ἀναίδεια, χωρὶς νὰ παρεξηγηθῶ ὅτι προσφέρω
ἐκδουλεύσεις εἰς τῆς ἐξουσίας τὰ ὄργανα καὶ
ἐκκληφθῶ ἀπὸ τινος ὡς συμπολιτευόμενος. — πλὴν
καὶ μὲ κᾶποιον λευκὸν θὰ ἀλείψω ἐκεῖ ὅπου δὲν
ὑπάρχει ποσὴς χρῶμα, χωρὶς νὰ θέλω, διαμαρ-
τύρομαι μάλιστα, ὅτι δι' αὐτοῦ προσβάλλω τῆς
Συνελεύσεως τοὺς καθαρὸς πολιτικούς καὶ θυ-
μώσουν μάζῃ μου· θὰ ρίψω μόνον ὀλίγον ἰόχρουν
φῶς, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει παχυλώτατον σκότος, καὶ
ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ὑπάρχει φόβος μὴ σκοτίσω τὰ
λαμπρὰ φῶτα τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ τῆς παιδείας
καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ ἀποτυφλωθῇ καὶ ὀλίγον πράτι-
νον ὅμως, γλυκεῖας ἐλπίδος, εἰσέτι εἶναι ἀναγκαιό-
τατον, πλὴν πολλὰ ἐλαφρὸν, διὰ νὰ μὴ ὑποθέσῃ
ὑπερβολικὸς τις ἐπαναστάτης, ὅτι ἐντελής ἀπελ-
πισία κυριεύει τὴν πολιτείαν, ἢ τὴν ἐπανάστασιν
καὶ αὐτοχειριασθῇ. — Ἐπὶ τέλους δὲ, θὰ χύσω πολὺ
καὶ βαθὺ κυκνοῦν, σταθερότητος χρῶμα, καὶ δὲν
μὲ μέλλει καθόλου ἂν οἱ εὐαίσθητοι τῆς πρωτευ-
ούσης θνητοὶ ὑποθέσουν, ὅτι τὸ χαρίζω εἰς τὸν
ἄστατον, τὸν πλάνον ἔρωτα, ὅστις κατοικεῖ τὰς
καρδίας των Ἀθηναϊκῶν προπάντων ἀγγέλων μας.

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ πάλιν καὶ πάντοτε! ἀρχί-
ζω ἀφ' ὅπου ἴσταμαι καὶ ἴσταμαι εἰς ἐν κέντρον
χωρὶς, σὰς ὁμῶν εἰς τὴν μορφήν μου, νὰ μὲ ἀρέ-
σουν ποτὲ των βρόδων, οὔτε τοῦ ἔρωτος τὰ κέν-
τρα. . . .

— Καὶ ὅμως τὸ καφενεῖον τῆς Ὠραίας Ἐλ-
λάδος ὡς κέντρον μοι εἶναι προσφιλες, ἔχει ὠ-
ραίαν, συγκινητικὴν καὶ διὰ τὸν διάβολον ἀκόμη
ἱστορίαν.

Ἰπῆρξε πάντοτε, εἶναι ἀληθὲς, καὶ ἐφαίνετο
κέντρον οἰκοκυραίων καὶ ἰδιοτρόπων, ὁ Σκολοῦδης
καὶ ὁ Νεβίλ, οἱ φίλοι μου, ἐκεῖ συνητῶντο· σταθ-
μὸς ἀέργων καὶ περιέργων, διότι πεπαυμένοι ὑ-
πάλληλοι καὶ ἐργολάβοι ἐκεῖ ἐδίδον συνήθως
— *rendez-vous* — ὀρηκτῆριον ἐνθουσιώδους νεό-
τητα, ἡτις εὐρίσκουσα πολλάκις ὅτι εἰξέυρε πλει-

ότερα γράμματα των διδασκάλων τῆς δὲν παρευ-
ρίσκετο εἰς τὰς παραδόσεις των, διὰ νὰ εὐρίσκε-
ται ἐκεῖ.

Πλὴν ὅμως ὑπῆρξεν, εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς
καὶ χαλκετον μυστηριώδες ἐπιφύτων συνωμοσιῶν,
κανονοσάσιον ζωῆς κατὰ τοῦ θανάτου, νέων ἰδεῶν
πολιτικὸν κέντρον κατὰ τοῦ ὁποῖου ἐτόλμησε τότε
νὰ λκκτίσῃ εἰς παντοδύναμος Διευθυντῆς Ἀστυνο-
μίας καὶ ἔθραυσε διὰ παντὸς τοὺς χρυσοῦς ἀστυνο-
μικοὺς πτερνιστῆρας του καὶ μόνον τὴν τρελλὴν
καὶ πυρέσσουσαν κεφαλὴν του κατώρθωσε νὰ σώσῃ
εἰς τῆς Κύθνου τὰ ἱαμακτικὰ λουτρά. — Ἐνθυμεί-
σθε, νομίζω, τὸν πτωχὸν Δημητριάδην, ἐγὼ τοῦ-
λάχιστον δὲν τὸν ἐλησμόνησα.

— Κατόπιν καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ὀλόκληρος
δυναστεία θελήσασα νὰ ἐκδικηθῇ τὸ πάθημα τοῦ
προσφιλοῦς της ἀστυνόμου, ἐλάττιζε καὶ αὐτὴ, τὸ
κατὰ δύναμιν, βλέπετε, ἀλλὰ τὸ κέντρον ἦτο σκλη-
ρὸν, σκληρότερον καὶ των ἐκ χάλυθος πετάλων της,
τὰ ὁποῖα ἐθραύαντο καὶ τῆ ἐπροξένουν πόνους
μόνον πολλοὺς καὶ πείσμα λυσσῶδες. Ἐλαθε δὲ
τὸ μέτρον, ἐνθυμείσθε, ὁ μεγάλθυμος Ἀσθουργίδης
νὰ τρέχῃ καλπάζων ὁσάκις διήρχετο ἐνώπιον τοῦ
ἀηδοῦς αὐτοῦ καφενεῖου, διότι δὲν ἐφαίνετο τόσῳ
καλὸν εἰς τὴν μεγαλειότητά του νὰ ἀντικρύψῃ ἀπὸ
τινος νῶτα ὑπερήφανα, καὶ εἶχε δίκαιον, ἤθελε
πάντοτε νὰ βλέπῃ μέτωπα ταπεινά.

Λοιπὸν «ἄγγελέ μου» εἶπε μίαν αὐγὴν τοῦ
ὀκτωβρίου εἰς τὴν φιλότινον του Ἀμαλίαν καὶ ἐ-
ξῆλθε μετ' αὐτῆς εἰς περίοδειν διὰ νὰ λησμο-
νήσῃ τόσα ἄλλα καὶ ταῖς ἀηθείαις αὐταῖς, φέρων
ὑποσχέσεις καὶ δῶρα εἰς τοὺς πιστοὺς ἐπαργιώτας
του· διέταξε δὲ ἀνυπερθέτως νὰ κλείσῃ τὸ καφε-
νεῖον τῆς Ὠραίας Ἐλλάδος, ἀφοῦ εἶχε κλείσῃ δύο
γυμνάσια καὶ τὸ πανεπιστήμιον.

Ἄλλ' ὁ διάβολος τᾶφερε (ὄχι μόνον ἐγὼ) καὶ
ἀντὶ τούτου ἄεργοι καὶ περιέργοι, ἰδιότροποι καὶ
οἰκοκυραῖοι, νέοι καὶ γέροντες στρατὸς καὶ λαὸς
λαὸς καὶ στρατὸς καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ὁ στρατόλαος
τοῦ ἐκλείσαν τὰς θύρας των παλατιῶν ἐνθα ἔσπευ-
δε νὰ εἰσέλθῃ, διότι ἕνας κᾶποιος Γέρω-Γρίβας ἐξ
Ἀκαρνανίας τὸν ἐδίωκε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ
διὰ τὸ *Bader-Bader*, ὀρκισθέντα νὰ μὴ ἐπανέλθῃ
διὰ παντὸς εἰς τὴν ἀχάριστον Ἐλλάδα ἐκτὸς ἐὰν
τὸν καλέσωσιν πλέον Ἀυτοκράτορα τῆς μεγάλης
ἰδέας.

Ἄ, ἐνθυμήθη' ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Γέρω-Γρίβα.
ἀκούσατε νὰ σὰς ἀναγνώσω ὀλίγου, μὲλις εἰκοσιτέσ-
σκρας στίχους ἐνὸς φίλου μου ποιητοῦ ἐξ ἐκείνων

οἵτινες ἀλλ' ἰδιότροποι γλυκύφθογοι ὡς ἡ φιλομήλα, κρύπτονται διὰ τὴν ψάλλωσι τὸν ἔρωτα ἢ τὴν πατρίδα, καὶ τοὺς ὁποίους εἰχίους ἐννοεῖται δὲν μοὶ ἔδωσαν, ἀλλὰ τῷ ὑπέκλεψα, διὰ τὴν μὴ εἶπω τῷ ἤρασα, ὡς τολμηρὸς ἔραστης ἀπὸ θειλὴν παρθένον φίλημα, διὰ τὸ ὅποσον ἐκείνη μὲν δὲν ἤθελε βεβαίως δυσαρεστηθῆ, ἐνῶ δὲ φίλος μου θὰ θυμώσῃ ἂν τολμήσω καὶ τοὺς δημοσιεύσω ἀκούσατε λοιπὸν καὶ ἄς μένωσι παρκακῶ μεταξὺ μας διότι εἶναι τοῦ φίλου μου Γ. Παράσχου.

Μὲ τὴν ἐλευθερίαν μας ἡ ἀνοίξι γυρίζει,
Καὶ λάμπ' ὁ ἥλιος στὰ βουνὰ κ' ἡ δάφνη λουλουδίσει.
Ἐλάτε νὰ τὸ στρώσωμε, παιδιὰ μου, ἀράδα ἀράδα,
Καὶ νὰ χαροῦμε τὴ ζωὴ, ἐδῶ στὴν πρασινάδα.
Τριάντα χρόνων βιάσανα σὲ μιὰ στιγμή ξεχνᾶμε,
Καὶ δούλοι ἂν ξεκινήσαμε, ἐλεύθερο: γυρνᾶμε!

Ζεστοὶ ἀκόμ' ἀπ' τὴ φριχὴ καὶ τῶν τουρκῶν τὴ νίκη,
Τὸ δαμασκί μαχαίρι μας δὲν ἤχαμε στὴ θήκη,
Καὶ νάσου! μᾶς ἐπλάκωσαν ὁ Μπακαρέζος πάλι,
Τὴ λεβεντιά μας σὲ ζυγὸ χειρότερο νὰ βάλῃ!
Ποῦ εἶναι τώρα νὰ μᾶς δῇ στὰ ἔλατ' ἀποκάτου,
Τὴν ὥρα πῶς σκοτόνομε μὲ τὰ γλυκὰ κρασιά του.

Ταμπουρωμένοι σὰ θερὸν σὲ πέτρινο παλάτι,
Θαρβόυσε πῶς μᾶς ἐπνίγε τὸ φονικὸ τοῦ μάτι,
Πλὴν ἀστράψεν ὁ Ἴτζ Καλὸς, βροντᾷ τὸ Παλαμῆδι,
Κί' ὁ Γέρω Γρίβας ρίχνεται στοὺς βράχους σὰν τὸ φίδι.
Σηκώθηκεν ἡ Ροῦμελή, σηκώθηκ' ἡ Ἀθήνα,
Καὶ παίρνει τὴν ἀναπνοὴν κατὰ τὴ Σαλαμῖνα!

Γυμνὸ τὸν ἐδεγθήκαμε ἀπ' τὰ γυμνά του δάση,
Τοῦδώσαμε τὸ αἷμά μας νὰ πιῇ καὶ νὰ χορτάσῃ.
Πλὴν ἄλλο αἷμα ἤθελε, κ' ἐαδύστηκαν σὰν κρίνοι
Τὰ νειάτα τοῦ Σκαρβέλετ μας καὶ τοῦ Μωραϊτίνη.
Ἄς πάη τὴν ἂν ἀγαπᾷ, τὴν μοῖρᾶ του νὰ κλαίγῃ,
Κί' ἄς πῇ πῶς ἦταν ὄνειρο — κανένας δὲν τοῦ φταίγει!

Ὡ, τὴν ὥραϊαν ἐκείνην ἐποχὴν! ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη, διότι πολλοὶ ἴσως ἐλησημόνησαν, ἐνθυμοῦμαι, ὅταν περὶ τὴν μαρμαρίνην τοῦ καφενείου τούτου τράπεζαν καθήμενοι οἱ ἱππῶται τῶν ἀναργύρων, ἡ ἐκλεκτὴ ἐκείνη καὶ θαλερὰ ἀνθοδέσμη τῆς νεότητος, ἔπεινον τέει, διὰ τὴν νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἀνόητον πείναν των εἰς ὥρας βαθείας νυκτὸς, καὶ ὅτε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ἀδελφικοῦ βαλκαντίου των, καὶ ὅχι τῆς Πατρίδος εἰς ἣν ὤμνουν, δὲν τοῖς ἐπέτρεπον νὰ ἀνησυχῆσωσιν, οὔτε τὸν ξενοδόχον ὅστις ἐκομμάτω οἰκογενειακῶς ὁ τρισόλβιος, οὔτε τὰς περιπολίας, αἵτινες ἦσαν πρόθυμοι, προθυμότεροι

μάλιστα κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν νὰ τοὺς φιλοξενήσωσιν εἰς κἀνὲν ἀστυνομικὸν ὑπόγειον. — Ἄλλως τε ἡ εὐθυμὸς φλυαρία των, τὰ ἀστεῖα ἀνέκδοτα καὶ οἱ εὐφυστάτοι μῦθοι ὅσους ἐκ τοῦ προχείρου ἐπλαττον, ἐνῶ κατεγοήτευον τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ κατὰστήματος καὶ ἐκέρθαινον τὴν πίστην του, ἐπροκάλουν μειδίαμα καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν μέλλον ἠγκυστρωμένον μύστακα τοῦ σοβαρωτέρου χωροφύλακος· οἱ γέροντες οἰκοκυραῖοι ἐσχημάτιζον κύκλον περὶ τὴν ζωηρὰν νεότητα, ἥτις ὑπευθύνιζεν ἴσως εἰς αὐτοὺς ἐποχὴν τινα παραλυμένης ζωῆς των ἢ τοὺς ἐθέρικαινον ἀνεξόδως καὶ διήρχοντο μίαν ἀκόμη τοῦλάχιστον ὥραν τῆς συνήθους ἀπνίας των χωρὶς βεσματισμοὺς καὶ βηζήματα. Καὶ αὐτοὶ τέλος οἱ τόσον ἐξυπνοὶ κατὰσκοποὶ ἀπεκκομῶντο πολλάκις τόσον ἀμέριμοι, ὥστε μόνον τὸ ἠγανακτισμένον σάρωθρον τῶν ὑπηρετῶν τοὺς ἐδίωκεν ἐξω τῆς θύρας καὶ διωγμοὺς ἀνήγγειλλον τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν προῖσάμενον, ὀμνύοντες εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν πάθημα, τὸ ὅποσον δὲν ἐπιστεύετο, μέχρι οὗ, ὦ, τοῦ θαύματος! ἐπαλήθευσε μίαν αὐγὴν.

Ὡ, τὴν ὥραϊαν ἐκείνην ἐποχὴν! ὦ, τὸ λαμπρὸν καφενεῖον τῆς ὥραϊας Ἑλλάδος! Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ σὲ λησημονήσῃ ἡ ἱστορία, ὅπως δὲν θὰ σὲ λησημονήσῃ οὔτε ὁ Ὄθων ποτέ· ἡ μεγάλη Κυρία τῆς τιμῆς του, ἀκόμη θὰ βλέπῃ καθ' ὕπνον τοὺς ἱππῶτας σου μειδιῶντας χαριτωμένα εἰς τὴν διάβασιν τοῦ μορμουλικίου αὐτῆς, ὡς ὁ Καθριώνης εἰς τὴν ἐμφάνησιν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Κυρίας Πιπελέτου. Οἱ ξένοι θὰ σὲ ἐπισκέπτωνται, εἶμαι βέβαιος, ὡς κατὰ τι περιεργον, οἱ νεανίαι ἀδελφοί, μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου εἰς σὲ θὰ φοιτῶσιν ὡς ἄξιον τῆς φιλελευθέρου φήμης σου· καὶ εἰαδήποτε Ἑλληνικὴ ἐξουσία, ἀρκεῖ νὰ πρεσβεύῃ ὡς ἡ παρούσα, τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἥτις τὴν ἐγέννησε, θὰ σεβασθῇ τὸ μέγα προνόμιον, τὸ ὅποσον ὁ Ὄθων καὶ ὁ Δημητριάδης σοὶ ἐχάρισαν καὶ ἡ μεγάλη ἐθνικὴ μεταβολὴ διετήρησεν — ὥστε καὶ εἰς τὸ μέλλον δεκάς κατασκόπων, ἀστυνομικῶν κλητῆρων καὶ χωροφυλάκων ἰστάμενοι ἐξαιρετικῶς ἐκτὸς κατὰ τῶν θυρῶν σου, ὅπως καὶ σήμερον θὰ ἐπιβάλλωσι πάντοτε πρὸς τοὺς φιλησυχούς· ἤδη θαμῶνας σου ἐν εἶδος σεβασμοῦ, τὸ ὅποσον μόνον οἱ εὐσεβεῖς πρὸς τὸ παρεῖθ' ἐννοοῦσι.

ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.

ΟΙ ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΙΗΟΥ.

(Δυνεία, ἴδε φυλλάδιον 26).

— Σεῖς οἱ ταξιδεύοντες ἐν ὄπλοις καὶ διατρέχοντες τὴν γῆν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς σημαίας σας, ὑπὸ τὴν σκέπην δηλαδὴ τῆς πατρίδος σας, σεῖς οἱ καθ' ἑκάστην συγκινούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων ὑποκαίόμενοι δὲν φαντάζεσθε πόσον εἶναι σπαραξικάρδιον τὸ νὰ διατρέχῃ τις τὰς κώμας, τὰς πόλεις καὶ τὰ Ἔθνη μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἐπισκεφθῇ ἐδῶ μὲν ἐκκλησίαν, ἐκεῖ δὲ ἀρχαῖον πύργον ἢ ναὸν· νὰ ἐγειρηται τῆς κλίνης τὴν τετάρτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀφυπνιζόμενος ἀπὸ τὰς φωνὰς ἀνοικτεῖρμονος ὁδηγοῦ καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἴδῃ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν Ἄλπεων ἢ τῆς Αἰτνῆς· νὰ διέρχεται ὡς ἀποθαμῆνον σχεδὸν φάσμα διὰ μέσου τῶν ζώντων ἐκείνων σκιῶν, τῶν ἀνθρώπων ἀποκαλυμμένων· νὰ μὴ ἤξευρῃ ποῦ νὰ σταθῇ, νὰ μὴ εὐρίσκη γῆν ὅπου νὰ καταβάλλῃ ρίζας, νὰ μὴ ἔχη μῆτε ἐν στήριγμα, μὴδεμίαν καρδίαν φιλικήν, ἥτις νὰ παρηγορήσῃ τὴν τεθλιμμένην ψυχὴν του! Λοιπὸν, φίλτατέ μοι Ρολάνδε, χθὲς τὸ ἐσπέρασ αἴφνης, ἐν μιᾷ στιγμῇ, ἐν ἀκαρεῖ, τὸ χάσμα αὐτὸ τοῦ βίου μου διὰ μιᾶς ἐπληρώθη· ἀνέζησα δι' ὑμῶν τὴν χαρὰν τὴν ὅποιαν ἐζήτουν καὶ δὲν εὕρισκον, τὴν ἀπεγέυθητε ἐνώπιόν μου· χθὲς ἐγνώρισα τί ἐστὶν οἰκογένεια, τὴν εἶδον ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ γοητεία περικυκλοῦσάν σε. Ὅταν εἶδον τὴν μητέρα σου, διελογίσθη ὅτι καὶ ἡ μήτηρ μου τοιαύτη βεβαίως θὰ ἦτο, βλέπων δὲ τὴν ἀδελφὴν σου εἶπον κατ' ἑμαυτὸν «Ἐὰν εἶχον ἀδελφὴν ἐπεθύμουν νὰ τῇ ὁμοιάζην. Ὅταν ἐφίλησα τὸν ἀδελφόν σου, εἶπα κατ' ἑμαυτὸν ὅτι ἴσα ἴσα ἠδυνάμην νὰ ἔχω ἐν παιδίον αὐτῆς τῆς ἡλικίας, καὶ νὰ ἀφήσω καὶ ἐγὼ τὴν μετὰ θάνατον εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἐνῶ μὲ αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα τὸν ὅποσον ἔχω, θὰ ἀποθάνω ὡς ἐζήσα, τεθλιμμένος, σκυθρωπὸς μὲν πρὸς τοὺς ἄλλους, ὀχληρὸς δὲ εἰς ἑμαυτὸν. Ἄ! εἶσαι εὐτυχὴς, Ρολάνδε! ἔχεις οἰκογένειαν, ἔχεις δόξαν, ἔχεις νεότητα, ἔχεις πρᾶγμα τὸ ὅποσον καὶ εἰς τὸν ἀνδρα αὐτὸν πηγαίνει, ἔχεις κάλλος. Οὐδεμία χαρὰ σοῦ λείπει, οὐδεμίαν εὐτυχίαν στερεῖσαι· σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, Ρολάνδε, εἶσαι εὐτυχὴς, τρισευτυχὴς!

— Καλὰ! εἶπεν ὁ Ρολάνδος, πλὴν λησημονεῖτε τὸ ἀνεύρυσμά μου, μιλῶρδε!

Ὁ σὴρ Ἰωάννης ἐκύτταξε τὸν νεανίαν μὲ βλέμμα ἀπιστίας, διότι πραγματικῶς ὁ Ρολάνδος ἐφαίνετο ἔχων τρομερὰν ὑγιείαν.

«Τὸ ἀνεύρυσμά σου τὸ ἀνταλλάσσω μὲ τὸ εἰσόδημά μου ἐξ ἐνὸς ἑκατομμυρίου, Ρολάνδε, εἶπε μὲ αἰσθημα βαθείας θλίψεως ὁ λόρδος Τάνλεϋ, ἐὰν μόνον μὲ τὸ ἀνεύρυσμά σου μοὶ δώσης αὐτὴν τὴν μητέρα ἥτις κλαίει ἀπὸ χαρὰν ὅταν σὲ ἐπαναβλέπῃ, αὐτὴν τὴν ἀδελφὴν ἥτις λειποθυμῆ ἀπὸ τὴν χαρὰν ὅταν ἐπιστρέφῃς, αὐτὸ τὸ παιδίον τὸ ὅποσον κρεμάται εἰς τὸν λαιμόν σου ὡς νέα καὶ ὠραία ὀπώρα εἰς νέον καὶ ὠραῖον δένδρον, ἐὰν μόνον μ' ὄλα αὐτὰ μοὶ δώσης ἀκόμη αὐτὸν τὸν πύργον μὲ τὰς ὄροσερὰς σκιάς, αὐτὸν τὸν ποταμὸν μὲ τὰς χλωδαίς καὶ ἠνθισμένας ὄχθας, αὐτὸν τὸν κυανοειδῆ ὀρίζοντα, ὅπου φαίνονται, ὡς ἀγάλαι κύκνων, λευκὰ καὶ ὠραῖα χωρία μὲ τὰ βομβοῦντα κωδονοστάσια των· τὸ ἀνεύρυσμά σου Ρολάνδε, δύναται νὰ φέρῃ τὸν θάνατον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἐντὸς ἐνὸς ἐτους, ἐντὸς ἐξ μηνῶν, ἀλλ' ἐξ μηνῶν τῆς τόσον ἐνεργοῦ, τόσον πολυταράχου, τόσον γλυκείας, τόσον πλήρους συμβάντων, τόσον ἐνδόξου ζωῆς σου! καὶ θὰ λέγω ὅτι εἶμαι εὐτυχὴς.»

Ὁ Ρολάνδος ἐξεκαρδίσθη γελῶν, μὲ ἐκείνον τὸν νευρικὸν γέλωτα ὅστις ἦτο εἰς αὐτὸν ἰδιάζων.

«Ἄ! εἶπεν, ἰδοὺ ὁ περιοδευτὴς, ὁ ἐπιπόλαιος περιηγητὴς, ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος τοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις, μὴ διαμένων εἰς κἀνὲν μέρος, δὲν δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ οὐδὲν, εἰς οὐδὲν νὰ ἐμβαθύνῃ κρίνει ἕκαστον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν αἰσθησιν, τὴν ὅποιαν τῷ προξενεῖ, καὶ λέγει, χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν ἐκείνων τῶν καλυβῶν, ὅπου εἶναι κεκλεισμένοι αὐτοὶ οἱ τρελλοὶ τοὺς ὁποίους λέγουσιν ἀνθρώπους.» Ὅπισθεν τούτου τοῦ τοίχου εἶναι εὐτυχὴς ὁ ἄνθρωπος! Ἄ! εἶπεν, φίλε μου, βλέπετε αὐτὸν τὸν ὠραῖον ποταμὸν; αὐτὴν τὴν ὠραῖαν καὶ ἠνθισμένην χλόην, αὐτὰ τὰ εὐμορφα χωρία; εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς εἰρήνης τῆς ἀθωότητος, τῆς ἀδελφότητος, εἶναι ὁ αἰὼν τοῦ Κρόνου, εἶναι ὁ χρυσοῦς αἰὼν, εἶναι ἡ Ἐδέμ, εἶναι ὁ παράδεισος, καὶ ὅμως ὄλα ταῦτα τὰ κατοικοῦν ἀνθρώποι, οἵτινες σφάζονται μεταξύ των. Οἱ ὄρυμνες τῆς Καλκούτας, οἱ κάλαμοι τῆς Βεγγάλης δὲν γέμουν ἀπὸ τίγρεις θηριωδεςέρας καὶ ἀπὸ πάνθηρας σκληροτέρους ὅσον αὐτὰ τὰ εὐμορφα χωρία, αὐτὴ ἡ ὄροσερὰ χλόη, αἱ ὄχθαι αὐτοῦ τοῦ ὠραίου

ποταμοῦ. Ἄφου ἕκαμαν ἐπικηδεῖους ἑορτάς εἰς τὸν ἀγαθόν, εἰς τὸν μέγαν, εἰς τὸν ἀθάνατον Μαρατόν, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τέλους, δόξα τῷ Θεῷ! ἔρριψαν εἰς τὸν τόπον ὅπου ρίπτουν τὰ φοφίμαῖα ὡς ὄντα καὶ μάλιστα ὑπάρξαντα αἰετοπεφοφίμι, ἀφου ἕκαμαν ἐπικηδεῖους ἑορτάς, εἰς τὰς ὁποίας ἕκαστος ἔφερε κάλπην καὶ ἔχυνεν εἰς αὐτὴν τὰ δάκρυα τοῦ σώματός του, ἰδοὺ οἱ καλοί μας Βρεσσανοί, οἱ ἡπιοί μας Βρεσσανοί, οἱ παχύνοντες ὀρνίθια, ἐσκέφθησαν ὅτι οἱ δημοκρατικοὶ ἦσαν ὅλοι δολοφόνοι, καὶ τοὺς ἐδολοφόνησαν φορτώσαντες ἐξ αὐτῶν ἀμάξας, διὰ νὰ τοὺς διορθώσουν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἐχρεῖον ἀλάττωμα τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ ἄγριος ἢ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος νὰ φονεῖ τὸν ὁμοῖόν του ἄνθρωπον. Ἀμφιβάλλετε; Ὡ! φίλε μου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Λονλεσωνιέρ, καὶ ἂν ἦσθε περιεργός, θέλουν σὰς δεῖξει τὸν τόπον ὅπου, δὲν εἶναι πλέον ἀπὸ ἐξ μῆνας, διωργανίσθη φόνος ὁστις ἤθελε προξενήσει φρίκην καὶ εἰς τοὺς σκληροτέρους μαχαιράδες μας τῶν πεδίων τῆς μάχης. Φαντάσθητε, ἀμαξαν φορτωμένην φυλακισμένους τοὺς ὁποίους ὠδήγουν εἰς Λονλεσωνιέρ, ἀμαξαν μὲ κλίμακας, ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς μεγάλας ἀμάξας μὲ τὰς ὁποίας φέρουν τὰ μωσχάρια εἰς τὸ κρεοπωλεῖον εἰς αὐτὴν τὴν ἀμαξαν τριακοντάδα ἀνδρῶν τῶν ὁποίων ὅλον τὸ ἔγκλημα ἦτο ἄφρων ἐξαφῆς ἰδεῶν καὶ ἀπειλητικῶν λόγων ὅλους δεμένους, μὲ τὴν κεφαλὴν κρεμασμένην κάτω καὶ ἐξωγκωμένην ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀμάξης κτύπους, μὲ τὸ στῆθος ἀσθμαῖνον ἀπὸ τὴν δίψαν, ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, ἀπὸ τὸν τρόμον! Δυστυχεῖς, οἵτινες δὲν ἔχουν, ὡς ἐπὶ Νέρωνος καὶ Κομμόδου, οὐδὲ τὴν πάλην τοῦ ἵπποδρόμου, οὐδὲ τὴν ἐνόπλιον χεῖρὶ συζήτησιν τοῦ θανάτου, τοὺς ὁποίους ὁ θάνατος καταλαμβάνει ἀδυνάτους καὶ ἀκινήτους, τοὺς ὁποίους σφάζουν εἰς τὰ δεσμά των καὶ τοὺς τυμπανίζουν ὄχι μόνον ζῶντας, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν ὁποίων, — ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ σώματα ἢ καρδία ἔπαυσε νὰ κτυπᾷ, — τὸ τύμπανον ἀντηγεῖ ὑπόκωφον καὶ ἀδύνατον, κοπανίζον τὰς σάρκας, συντρίβον τὰ ὄστα γυναικῆς δὲ παρατηρούσας ἡσύχως καὶ εὐθύμως αὐτὴν τὴν σφαγὴν, ὑφονούσας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς των τὰ τέχνα των χειροκροτοῦντα γέροντας, οἵτινες δὲν ἔπρεπε νὰ σκέπτονται παρὰ νὰ ἀποθάνουν ὡς Χριστιανοί, ἀλλ' ὁμως συντελοῦντας, διὰ τῶν κραυγῶν των καὶ τῶν

παρορμήσεών των, νὰ κάμουν ἀπληπισμένον τὸν θάνατον ἐκείνων τῶν δυστυχῶν ἐν μέσῳ δὲ ἐκείνων τῶν γέροντων, ἐβδομηκοντούτην μικρόσωμον, πολὺ καλλωπιστήν, πολὺ κεκοιναμένον, καθαρίζοντα τὸ ἐκ τριχάπτου ἐνδυμᾶ του διὰ τὴν πλέον μικρὰν σκόνην, λαμβάνοντα τὸν Ἰσπανικὸν ταμβάκον του ἀπὸ χρυσῆν ταμβακοθήκην μὲ μονογραφὴν ἐξ ἀδαμάντων, τρώγοντα τοὺς ἀρτίσκους του, τοὺς ὁποίους ἔχει εἰς πυξίδιον τῆς Σέβρης ὅπερ τῷ ἐδώρησεν ἡ Κ. Δονθάβρη, πυξίδιον κεκοσμημένον μὲ τὴν εἰκόνα τῆς δωρητριάς, αὐτὸν τὸν ἐβδομηκοντούτην, πιεροκοποῦντα μὲ τὰ ἐμβάδιά του ἐπὶ ἐκείνων τῶν σωμάτων τὰ ὁποία δὲν ἦσαν πλέον παρὰ ἐν στῶμα ἀνθρωπίνης σαρκός, καὶ κουράζοντα τὸν βραχίονά του, ἠτονισμένον ὅπο τὴν ἡλικίαν, κτυπῶντα μὲ βρῦον ἔχον σφαιρίδιον ἐπίχρυσον ἐκεῖνα τὰ σώματα τὰ ὁποία δὲν τῷ ἐφαίνοντο ἱκανῶς ἀποθαμένα, ἀρκούντως κοπανισμένα. Φεῦ! ἀγαπητέ μου. Εἶδον τὸ Μοντεβέλλον, εἶδον τὴν Ἀρκόλην, εἶδον τὸ Ρίβολι, εἶδον τὰς Πυραμίδας, ἐνόμιζα ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ ἴδω οὐδὲν τρομερώτερον. Καὶ ὁμως ἡ ἀπλή διήγησις τῆς μητρός μου χθές, ὅταν εἰσήλθετε εἰς τὸ δωμάτιόν σας, ἀνώρθωσε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου! Μὰ τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸ ἐξηγεῖ τοὺς σπασμούς τῆς πτωχῆς ἀδελφῆς μου τόσον καλῶς ὅσαν τὸ ἀνεύρημα ἐξηγεῖ τοὺς ἰδικούς μου.

Ὁ σὶρ Ἰωάννης ἐκύτταζε καὶ ἤκουε τὸν Ῥολάνδον μὲ τὴν περίεργον ἐκείνην ἀπορίαν τὴν ὁποίαν τῷ ἐπροξένουν πάντοτε αἱ μισάνθρωποι ὁμίλιαι τοῦ νέου φίλου του· καὶ τῶντι ὁ Ῥολάνδος ἐφαίνετο αἰετοπεφονεῖν εἰς τὴν γωνίαν τῆς συναναστροφῆς διὰ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὴν ἐλαχίστην περίστασιν, ἣτις παρουσιάζετο ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐνόησε τὸ αἶσθημα τὸ ὁποῖον διήγειρεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ σὶρ Ἰωάννου καὶ μετέβαλεν ὅλως ὕφος, ἀντικαθιστῶν τὴν πικρὰν γλεύην εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν ὀργήν.

«Εἶναι ἀληθές, εἶπεν, ὅτι ἐκτὸς ἐκείνου τοῦ ἀριστοκράτου ὅστις ἀπετελείωσεν ὅτι οἱ φονεῖς εἶχον ἀρχίσει καὶ ἔβαφεν εἰς τὸ αἷμα τὰς ἐρυθρὰς ξεβαμμένας πτέρνας του, οἱ ἄνθρωποι οἵτινες κάμνου αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἀνθρωποκτονίας εἶναι ἄνθρωποι τῆς ἐσχάτης τάξεως, ἀστοὶ καὶ χωρικοὶ, ὡς ἔλεγαν οἱ πρόγονοί μας, ὁμιλοῦντες περὶ ἐκείνων

οἵτινες τοὺς ἔτρεφον· οἱ εὐγενεῖς πράττουν αὐτὰ κομψότερον. Ἴδωμεν ἄλλως τε, τί συνέβη εἰς Ἀβινίων, δὲν ἠθέλετε τὸ πιστεῦσαι ἐὰν σὰς τὸ διηγοῦντο, εἶναι ἀληθές; Αὐτοὶ οἱ κύριοι οἱ ληστεύοντες τὰς ταχυδρομικὰς ἀμάξας δεικνύουν ἄκραν φιλοτιμίαν ἔχουν δύο πρόσωπα ἐκτὸς τῆς προσωπίδος τῶν, ὅτε μὲν εἶναι Καρδοῦσοι καὶ Μανδρίνοι, ὅτε δὲ Ἀμάδες καὶ Γαλάροσοι. Διηγοῦνται ἱστορίας μυθώδεις περὶ αὐτῶν τῶν ἡρώων τῆς ληστείας. Ἡ μήτηρ μου μὲ ἔλεγε χθές ὅτι ἦτο εἰς ὀνομαζόμενος Λαυρέντιος, ἐννοεῖτε καλῶς, φίλτατέ μου, ὅτι Λαυρέντιος εἶναι ὄνομα τοῦ πολέμου, χρησιμεῖον νὰ κρύπτη τὸ ἀληθές ὄνομα, ὡς κρύπτει ἢ προσωπὶς τὸ πρόσωπον, ἦτο εἰς ὀνομαζόμενος Λαυρέντιος ὅστις συνήθωνεν ὅλας τὰς ιδιότητάς ἡρώως μυθιστορήματος. Ὁ ῤηθεις Λαυρέντιος ἦτο λοιπὸν ὠραῖος μέγχις ἰδανικότητος, ἦτο μέρος συμμορίας τινος ἐβδομηκοντα δύο ὀπαδῶν τοῦ Ἰηοῦ, τοὺς ὁποίους ἐδίδαξαν πρὸ ὀλίγου εἰς Ἰσσενζῶ ἐβδομηκοντα μὲν ἠθωώθησαν, αὐτὸς δὲ καὶ εἰς ἐκ τῶν συνεταίρων του κατεδικάσθησαν μόνον εἰς θάνατον ἀπέλυσαν τοὺς ἄλλους διαρκούσης τῆς συνεδριάσεως, ἀπὸ τὴν κατηγορίαν, καὶ ἀφῆκαν τὸν Λαυρέντιον καὶ τὸν συνεταῖρόν του διὰ νὰ ἀναβοῦν τὴν λαιμητόμον. Ἀλλὰ τί τὰ θέλετε, ὁ Λαυρέντιος εἶχε πολὺ ὠραῖαν κεφαλὴν καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ πέσῃ ὑπὸ τὴν ἀγενῆ μάχαιραν τοῦ δημίου· οἱ δικασταὶ οἵτινες τὸν ἐδίδαξαν, οἱ περίεργοι οἵτινες περιέμενον νὰ τὸν ἴδουν κατατομούμενον ἐλησμόνησαν ἐκείνην τὴν σωματικὴν σύστασιν τῆς καλλονῆς, ὡς λέγει ὁ Μονταίγνος. Ἦτο γυνή τις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δεσμοφύλακος τῆς Ἰσσενζῶ, θυγάτηρ του, ἀδελφὴ του, ἀνεψία του ἢ ἱστορία, διότι σὰς διηγοῦμαι ἱστορίαν καὶ ὄχι μυθιστόρημα, ἢ ἱστορία δὲν ὀρίζει οὐδὲν ὡς πρὸς τοῦτο ὅπως καὶ ἂν ἦναι ἢ γυνὴ οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦτο ἠράσθη τὸν ὠραῖον καταδίκον τόσον σφοδρῶς ὥστε δύο ὥρας πρὸ τῆς κατατομῆς, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Λαυρέντιος ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἴδῃ εἰσερχόμενον τὸν δῆμιον, καὶ ἐκοιμάτο ἢ προσποιεῖτο ὅτι κοιμάται, ὡς γίνεται πάντοτε εἰς τοιαύτην περίστασιν, εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν ἄγγελον σωτήρα. Νὰ σὰς εἶπω τί ἐμηχανεῦθησαν οὐδὲν περὶ τούτου γνωρίζω, διότι οἱ δύο ἐρασταὶ δὲν εἶπον τὰς λεπτομερείας, καὶ εἶχον τὸν λόγον των· ἀλλὰ τὸ ἀληθές εἶναι, καὶ

σὰς ὑπενθυμίζω πάντοτε, σὶρ Ἰωάννη, ὅτι εἶναι ἀλήθεια καὶ ὄχι μῦθος, τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ Λαυρέντιος εὐρέθη ἐλεύθερος, λυπούμενος ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ σώσῃ καὶ τὸν συναδέλφον του ὅστις ἦτο εἰς ἀλλήν εἰρκτὴν. Ὁ Ζανσονὲ εἰς ἀλλήν ὁμοίαν περίστασιν δὲν ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀλλ' ἔμεινε καὶ συναπέθανε μετὰ τῶν Γιρονδίνων τῶν συνεταίρων του, ἀλλ' ὁ Ζανσονὲ δὲν εἶχε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀντινόου ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Ἀπόλλονος ὅσον περισσότερον ἢ κεφαλὴ εἶναι ὠραία, ἐννοεῖται, περισσότερον τὴν ἀγαπᾷ τις· δεχθεὶς τὴν γενομένην αὐτῷ προσφορὰν ἐδραπέτευσεν ἵππος περιέμενον αὐτὸν εἰς τὸ ἐγγὺς χωρίον ἢ νεᾶνις ἣτις ἠδύνατο νὰ βραδύνη τὴν δραπέτευσίν του ἢ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὴν δυσχερείας, ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν εὐρῆ ἐκεῖ ἅμα φέξῃ. Ἡ ἡμέρα ἦλθεν ἀλλ' ἡ νέα δὲν ἐφάνη· φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἱππότης μας ἠγάπα περισσότερον τὴν ἐρωμένην του παρὰ τὸν συνεταῖρόν του, διότι ἐφυγεν μὲν ἀνευ ἐκείνου δὲν ἠθέλησεν ὁμως νὰ φύγῃ καὶ ἀνευ τῆς ἐρωμένης του. Ἦτο ἡ ἕκτη ὥρα πρὸ μεσημβρίας, ἀκριβῶς ὥρα τῆς κατατομῆς, καὶ ἡ ἀνυπομονησία τὸν ἐκυρίευε· πολλάκις ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου τοῦ πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ἐκάστην φορὰν ἐπλησίασεν εἰς αὐτὴν περισσότερον τὴν τελευταίαν φορὰν τοῦ ἦλθεν ἰδέα τις εἰς τὸν νοῦν, ὅτι συνέλαβον τὴν ἐρωμένην του καὶ ὅτι θὰ τιμωρηθῇ ἀντ' αὐτοῦ, εἶχεν ἐλθει ἐν τούτοις ἕως εἰς τὰς πρώτας οἰκίας, κεντὰ λοιπὸν τὸν ἵππον του, εἰσερχεται εἰς τὴν πόλιν, διέρχεται μὲ τὸ πρόσωπον ἀσκεπὲς καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀνθρώπων οἵτινες τὸν ὀνομάζον μὲ τὸ ὄνομά του, ὅλως ἐκθαμβοὶ βλέποντες αὐτὸν ἐλεύθερον καὶ ἐφιππον, ἐνῶ περιέμενον νὰ τὸν ἴδωσι δεδεμένον καὶ ἐφ' ἀμάξης· διέρχεται τὴν πλατείαν τῆς λαιμητόμου ὅπου ὁ δῆμιος ἔμαθεν ὅτι εἰς ἐκ τῶν καταδίκων του ἐγεινεν ἄφαντος, βλέπει τὴν ἐλευθερώσασαν αὐτὸν διασχιζούσαν μετὰ μεγάλης δυσκολίας τὸ πλῆθος, ὄχι διὰ νὰ ἴδῃ τὴν κατατομὴν αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν ἰδὼν δὲ αὐτὴν κεντὰ τὸν ἵππον του, ὄρμα πρὸς αὐτὴν, ἀνατρέπει τρεῖς ἢ τέσσαρας κεληνότητας περιεργούς κτυπῶν αὐτοὺς μὲ τὸ στῆθος τοῦ Βουκεφάλου του, τὴν φθάνει, τὴν ρίπτει ἔμπροσθεν τοῦ ἐφιππίου του, φωνάζει ἀπὸ χαρὰν καὶ γίνεται ἄφαντος σείων τὸν πῖλον του, ὡς ὁ Κονδὲ εἰς τὴν ἐν Λάν μάχην, ὁ δὲ λαὸς ἐπευφῆ-

μει καὶ αἱ γυναῖκες ἔλεγαν ὅτι ἡ πράξις ἦτο ἥρωϊκὴ καὶ ὅτι συνέλαβον ἔρωτα διὰ τὸν ἥρωα.»

Ὁ Ρολάνδος ἐσιώπησε, καὶ βλέπων ὅτι ὁ σὶρ Ἰωάννης δὲν ὠμίλει, τὸν ἠρώτησε μὲ τὸ βλέμμα.

« Ἀκολούθει, ἀπεκρίθη ὁ Ἀγγλος, σὲ ἀκούω, καὶ ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτὰ μοῦ τὰ λέγεις διὰ τὴν φθᾶσιν εἰς ἓν συμπέρασμα τὸ περιμένω.

— Λοιπὸν, ἐπανελάβε γελῶν ὁ Ρολάνδος, ἔχετε δίκαιον, φίλτατε, καὶ μὲ γνωρίζετε, τῆ ἀληθείᾳ ὡς ἐάν εἴμεθα φίλοι τοῦ σχολείου. Λοιπὸν γνωρίζετε ποῖαν ἰδέαν ἔστρεψα ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸν νοῦν μου; νὰ ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τί εἶναι αὐτοὶ οἱ κύριοι τοῦ Ἰηοῦ.

— Ἄ!! μάλιστα, ἐννοῶ δὲν ἠδυνήθησεν νὰ φονευθῆσιν ἀπὸ τὸν Κ. δὲ Βαρζῶλ, καὶ θὰ ὑπάγῃς νὰ δοκιμάσῃς; νὰ θανατωθῆσιν ἀπὸ τὸν Κ. Μοργάν.

— Ἡ ἀπὸ ἄλλον, φίλτατε σὶρ Ἰωάννη, ἀπήντησεν ἡσύχως ὁ νέος ἀξιωματικός, διότι σὰς βεβαιῶ ὅτι ἰδιαιτέρως δὲν ἔχω οὐδεμίαν αἰτίαν κατὰ τοῦ Κ. Μοργάν, ἀπεναντίας, μολονότι, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἡ πρώτη ἰδέα ἦτις μοῦ ἦλθεν ἦτο νὰ πηδῆσω εἰς τὸν λαιμόν του καὶ μὲ τὴν μίαν μὲν χεῖρα νὰ τὸν πνίξω, μὲ τὴν ἄλλην δὲ νὰ τοῦ ἀποσπάσω τὴν προσωπίδα.

— Τώρα ὅποτε σὲ γνωρίζω, ἀγαπητέ μου Ρολάνδε, ἀπορῶ τῶντι πῶς δὲν ἐξετέλεσας τόσο ὠραῖον σχέδιον.

— Δὲν πταίω ἐγώ, σὰς ὀμνύω, εἶχα σηκωθῆ, ὁ συνετχῆρός μου μὲ ἀνεχαίτισεν.

— Εἶναι λοιπὸν ἄνθρωποι οἱ τινες σὲ ἀναχαιτίζου;

— Ὅχι πολλοὶ, αὐτὸς μόνον.

— Ὡστε λυπεῖσαι διὰ τοῦτο;

— Ὅχι, σὰς βεβαιῶ ἐκεῖνος ὁ ἀνδρεῖος ληστής τῶν ταχυδρομικῶν ἀμαξῶν ἔκαμε τὸ ἔργον του μὲ θρασύτητα ἣτις μὲ ἤρесе· φύσει ἀγαπῶ τὰ παλληκάρια· ἐάν δὲν ἐθανάτονα τὸν Κ. Βαρζῶλ, ἐπεθύμουν νὰ ἦμην φίλος του. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ γνωρίσω πόσον ἦτο ἀνδρεῖος παρὰ θανάτων αὐτόν. Ἄλλ' ἄς ὀμιλήσωμεν ἄλλο τι. Αὐτὴ ἡ μονομαχία εἶναι μία ἀπὸ τὰς κακὰς ἀναμνήσεις μου. Διατί ἀνέβην λοιπὸν; Βεβαίως, ὄχι διὰ νὰ σὰς ὀμιλήσω περὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰηοῦ, οὐδὲ περὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Λαυρεντίου... Ἄ! ἀνέβην διὰ

νὰ συνεννοηθῶ μεθ' ὑμῶν δι' ὅ,τι σκοπεύετε νὰ πράξετε ἐδῶ. Θὰ καταβάλλω πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ σὰς διασκεδάσω, ἀγαπητέ μου ξένε· ἀλλ' εἰς τοῦτο βλέπω δύο δυσκολίας, τὸν τόπον μου ὅστις δὲν εἶναι παντάπασιν διασκεδαστικός, τὸ ἔθνος σας τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι παντάπασιν εὐδιασκεδάστον.

— Σὲ εἶπα, Ρολάνδε, ἀπεκρίθη ὁ λόρδος Τάνλεϋ, τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὸν νεανίαν, ὅτι θεωρῶ τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης ὡς παράδεισον.

— Πολὺ καλά. Πλὴν, φοβούμενος μήπως μετ' οὐ πολὺ εὗρητε τὸν παράδεισόν σας μονότονον, θὰ κάμω ὅ,τι δύναμαι διὰ νὰ διασκεδάσῃτε. Ἀγαπάτε τὴν ἀρχαιολογίαν, τὸ Οὐεστμίνστερ, τὴν Καντορβερήν; Ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἐκκλησίαν τῆς Βρού, ἐν θαῦμα, τρίχαπτον γεγλυμμένον ὑπὸ τοῦ τεχνίτου Κολομβάνου· ὑπάρχει περὶ τούτου ἐν συναξάριον τὸ ὁποῖον θὰ σὰς ἀναγνώσω ἐν ἐσπέρας ὅταν δὲν θὰ δύνασθε νὰ κοιμηθῆτε. Θὰ ἴδῃτε τοὺς τάφους τῆς Μαργαρίτας δὲ Βουρβῶν, τοῦ Φιλίππου τοῦ ὠραίου καὶ τῆς Αὐστριακῆς Μαργαρίτας. Ἀγαπάτε τὴν ἀλιεῖαν, ἀγαπητέ μου ξένε; ἔχετε τὸν Ρεβδούσον ὅλως διόλου πλησίον σας; νὰ ἀπλόσῃτε τὴν χεῖρά σας εὐρίσκετε συλλογὴν καλαμιδῶν καὶ ἀγκιστρῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Ἐδουάρδον, συλλογὴν δικτύων ἀνηκόντων εἰς τὸν Μιχαῆλον. Περὶ τῶν ἰχθύων δὲ γνωρίζετε καλῶς ὅτι φροντίζω πολὺ ὀλίγον. Ἀγαπάτε νὰ κυνηγῆτε; ἔχομεν τὸ δάσος τοῦ Σειλλῶνος ἑκατὸν βήματα μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς· ὄχι τὸ κυνήγιον διὰ τῶν λαγωνικῶν, παραδείγματος χάριν, πρέπει νὰ ἀφήσωμεν αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ κυνήγιον μὲ πυροβόλον. Φαίνεται ὅτι τὰ δάση τῶν παλαιῶν μοναχῶν μας βρῶουσιν ἀγριοχοίρων, αἰγάγων, λαγωῶν, ἀλωπέκων. Οὐδεὶς κυνηγεῖ εἰς αὐτὰ, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἡ κυβερνήσις εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶναι οὐδεὶς. Καθὸ ὑπασπιστῆς τοῦ στρατηγοῦ Βονοπάρτου, θὰ πληρώσω ἐγὼ τὸ κενόν, καὶ ἄς ἴδωμεν ποῖος θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι κακὸν ἀφοῦ ἐκυνήγησα τοὺς μὲν αὐστριακοὺς ἐπὶ τοῦ Ἀδίξη, τοὺς δὲ μαμαλοῦκους ἐπὶ τοῦ Νείλου, νὰ κυνηγῆσω τοὺς ἀγριοχοίρους, τὰς δορκάδας, τοὺς αἰγάγρους, τὰς ἀλώπεκας καὶ τοὺς λαγούς ἐπὶ τοῦ Ρεβδούσου. Μίαν ἡμέραν ἀρχαιολογίαν, μίαν ἡμέραν ἀλιεῖαν καὶ μίαν κυνήγιον. Ἰδοὺ ἤδη τρεῖς ἡμέρας.

Βλέπετε, φίλε ξένε μου, δὲν μᾶς μένει νὰ ἀνησυχῶμεν πλέον παρὰ διὰ δεκαπέντε ἢ διὰ δεκαῆξ.

— Ἀγαπητέ μου Ρολάνδε, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης μετὰ βαθείας λύπης καὶ χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ πολυῤῥημον σχεδίασμα τοῦ νεανίου ἀξιωματικοῦ, δὲν θὰ μοῦ εἴπῃς τί πυρετὸς σὲ καίει, τί θλίψις σὲ τῆκει;

— Ἄ! παραδείγματος χάριν; εἶπεν ὁ Ρολάνδος μετὰ γέλωτος ὀξέος καὶ ὀδυνηροῦ, ποτέ δὲν ἤμην τόσο φαιδρός ὅσον σήμερον τὸ πρωτὶ, ὑμεῖς ἔχετε τὸ σπλὴν μιλόρδε, καὶ βλέπετε ὅλα μελανὰ.

— Μίαν ἡμέραν θὰ γίνω πραγματικῶς φίλος σου, ἀπεκρίθη σοβαρῶς ὁ σὶρ Ἰωάννης· ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν θὰ μοῦ εἴπῃς τὰ μυστικά σου, ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν θὰ λάβω ἐν μέρος τῶν δεινῶν σου.

— Καὶ τὸ ἤμισυ τοῦ ἀνευρισματός μου... Πεινάτε, μιλόρδε;

— Διὰ τί μὲ ἐρωτᾶτε;

— Διότι ἀκούω εἰς τὴν κλίμακα τὰ βήματα τοῦ Ἐδουάρδου, ὅστις ἔρχεται νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι τὸ πρόγευμα εἶναι ἔτοιμον.

Καὶ τῶντι, μόλις ὁ Ρολάνδος ἐπρόφερε τὴν τελευταίαν λέξιν, καὶ ἡ θύρα ἠνεώχθη καὶ τὸ παιδίον ἔλεγεν:

«Μεγάλε ἀδελφέ Ρολάνδε, ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ Ἀμαλία περιμένουν τὸν μιλόρδον καὶ σὲ εἰς τὸ πρόγευμα.» Ἐπειτα λαβὼν τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Ἀγγλοῦ, παρετήρησε μετὰ προσοχῆς τὴν πρώτην φάλαγγα τοῦ μεγάλου δακτύλου, τοῦ δείκτου καὶ τοῦ δακτυλιώτου.

«Τί παρατηρεῖς, μικρὲ φίλε μου; ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ σὶρ Ἰωάννης.

— Παρατηρῶ ἐάν ἔχετε μελάνην εἰς τοὺς δακτύλους.

— Καὶ ἐάν εἶχον μελάνην εἰς τοὺς δακτύλους, τί θὰ εἴπῃ αὐτὴ ἡ μελάνη;

— Ὅτι θὰ ἐγράψετε εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Θὰ ἐξητήσατε νὰ σὰς στείλουν τὰ πιστόλιά μου καὶ τὸ ξίφος μου.

— Ὅχι δὲν ἐγράψα, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης, ἀλλὰ θὰ γράψω σήμερον.

— Ἀκούεις, μεγάλε ἀδελφέ Ρολάνδε, μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας θὰ ἔχω τὰ πιστολάκια μου καὶ τὸ σπαθάκι μου!»

Καὶ ὁ μικρὸς, ὅλος εὐχαρις, ἐπαρουσίασε τὰς ροδόχρους καὶ στερεὰς παρειὰς του εἰς τὸν σὶρ Ἰωάννην, ὅστις τὸν ἐφίλησε τόσο τρυφερῶς ὅσον ἤθελε τὸν φιλήσει πατήρ.

Ἐπειτα κατέβησαν καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἐστιατόριον, ὅπου τοὺς περιέμενον ἡ Ἀμαλία καὶ ἡ Κυρία δὲ Μοντρεβέλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΛΙ ΗΛΘΟΝΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ.

Αὐθημερόν ὁ Ρολάνδος ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν μέρος τοῦ ἀποφασισθέντος σχεδίου· ὠδήγησε τὸν σὶρ Ἰωάννην νὰ ἴδῃ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Βρού.

Ὅσοι δὲν τὸ εἶδον, ἤκουσα νὰ τὸ λέγουν.

Ὁ Ρολάνδος, ὅστις ἐσκόπευε νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ δείξῃ εἰς τὸν σὶρ Ἰωάννην τὸν ἱστορικὸν τοῦ ἀδάμαντα καὶ τὸν ὁποῖον δὲν εἶχεν ἰδεῖ πρὸ ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ἐτῶν, ἐξεπλάγη ὅταν, φθάσας ἐνώπιον τοῦ προσώπου, εὗρε τοὺς σηκοὺς τῶν ἀγίων κενούς, καὶ τὰ εἰκονίδια τοῦ πυλῶνος κατατομημένα.

Ἐξήτησε τὸν σκευοφύλακα· τὸν περιεγέλασαν. Δὲν ἦτο πλέον σκευοφύλαξ.

ἠρώτησεν εἰς ποῖον ἔπρεπε νὰ διευθυνθῇ διὰ νὰ λάβῃ τὰ κλειδιά. Τῶ εἶπον εἰς τὸν λοχαγὸν τῆς χωροφυλακῆς ὅστις δὲν ἦτο μακρὰν τὸ μοναστήριον τὸ παρακείμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ εἶχαν κάμει στρατῶνα.

Ὁ Ρολάνδος ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ λοχαγοῦ, καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς ὑπασπιστῆς τοῦ Βονοπάρτου. Ὁ δὲ λοχαγός, μὲ τὴν παθητικὴν ὑπακοὴν ὑποδεεστέρου πρὸς τὸν ἀνώτερόν του, τῶ ἐνεχείρισε τὰ κλειδιά καὶ τὸν ἠκολούθησε κατόπιν. Ὁ σὶρ Ἰωάννης περιέμενε εἰς τὸ προπύλαιον, θαυμάζων, μὲ ὅλους τοὺς ἀκρωτηριασμούς τοὺς ὁποίους ἔλαβον, τὰς ἀξιοθαυμάστους λεπτομερείας τῆς προσόψεως τοῦ ναϊδίου.

Ὁ Ρολάνδος ἀνοίξας τὴν θύραν ὠπισθοδρόμησεν ἀπὸ ἐκπληξίν ἡ ἐκκλησία ἦτο ἀκριβῶς στοιβασμένη μὲ χορτόρι, ὡς τηλεβόλον γεμισμένον ἕως τὸ στόμα.

«Τί εἶναι τοῦτο; ἠρώτησε τὸν λοχαγὸν τῆς χωροφυλακῆς.

— Κύριε ἀξιωματικὲ, τοῦτο εἶναι μέτρον προφυλάξεως τῆς δημαρχίας.

— Πῶς, μέτρον προφυλάξεως τῆς δημαρχίας;

— Μάλιστα.

— Πρὸς τίνα σκοπὸν;

— Νὰ προφυλάξῃ τὴν ἐκκλησίαν. Ἦθελον νὰ τὴν κατεδαφίσουν, ἀλλ' ὁ δήμαρχος ἐψήφισεν ὥστε πρὸς ἀγνισμόν τῆς λατρείας τῆς

πλάνης εἰς ἣν εἶχε χρησιμεύσει, νὰ μετατραπῆ εἰς χορτοβολῶνα.»

Ὁ Ρολάνδος ἐξεκαρδίσθη γελῶν, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν σὶρ Ἰωάννην:

« Ἀγαπητέ μου λόρδε, εἶπεν, ἡ ἐκκλησία ἦτο ἀξία περιεργείας, ἀλλὰ νομίζω ὅτι αὐτὸ τὸ ὅποιον μᾶς διηγείται ὁ κύριος οὗτος δὲν εἶναι ὀλιγώτερον περιεργον. Θὰ εὑρετε πάντοτε, εἴτε εἰς Στρασβούργον, εἴτε εἰς Κολωνίαν, εἴτε εἰς Μεδιόλανα ἐκκλησίαν ἢ δῶμον οἵτινες θὰ ἀξίζουν τὸ ναίδιον τοῦ Βούργου, ἀλλὰ δὲν θὰ εὑρετε πάντοτε διαχειριστὰς τόσον ζῶα ὥστε νὰ θελήσουν νὰ κατεδαφίσουν ἀριστοτέχνημα, καὶ δήμερον πόσον πνευματώδη ὥστε νὰ τὴν κάμη χορτοβολῶνα. Σὰς ὑπερευχαριστῶ, λοχαγέ, ἰδοὺ τὰ κλειδιά σας.

— Ὡς ἔλεγον εἰς Ἀβινιόν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ σὰς ἰδῶ ἀγαπητέ μου Ρολάνδε, ἀπεκρίθη ὁ σὶρ Ἰωάννης, εἶναι λαὸς πολὺ νόστιμος ὁ γαλλικὸς λαός. — Τώρα, μιλῶρδε, εἰσθε πολὺ φιλόφρων, πολὺ βλάξ πρέπει νὰ εἶπητε ἀκούσατε ἐννοῶ τοὺς πολιτικοὺς κατακλισμοὺς τοὺς ἀνατρέψαντας τὴν κοινωνίαν μας ἀπὸ χίλια ἔτη καὶ ἐδῶ, ἐννοῶ τὰς Κοινοτήτας, τὴν Ζακερίαν, τοὺς Μαλλοτίνους, τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, τὴν Λίγαν, τὴν Σφενδόνην, τὰς δραγονάδας, τὴν Ἐπανάστασιν ἐννοῶ τὴν 14 Ἰουλίου, τὴν 5 καὶ 6 Ὀκτωβρίου, τὴν 20 Ἰουνίου, τὴν 10 Αὐγούστου, τὴν 2 καὶ 3 Σεπτεμβρίου, τὴν 30 Ὀκτωβρίου καὶ 9 θερμοδότου ἐννοῶ τὴν δάδα τῶν ἐμφυλίων πολέμων μετὰ τὸ Ἑλληνικόν τῆς πῦρ ἀνάπτον εἰς τὸ αἷμα ἀντὶ νὰ σθέσῃ ἐννοῶ τὴν πλημμυρίδα τῶν ἐπαναστάσεων, ἧτις ἀναβαίνει πάντοτε μετὰ τὴν ἀμπωτίδα τῆς, τὴν ὅποιαν οὐδὲν δύναται νὰ ἀναχαιτίσῃ, καὶ τὴν παλιόροϊάν τῆς τὴν κυλίουσαν τὰ λείψανα τῶν θεσμοθεσιῶν τὰς ὁποίας ἡ ἀμπωτις ἐκείνης ἀνέτρεψεν ὅλα ταῦτα τὰ ἐννοῶ, ἀλλὰ λόγῃ κατὰ λόγῃς, ξίφος κατὰ ξίφος, ἄνδρες κατ' ἀνδρῶν, λαὸς κατὰ λαοῦ ἐννοῶ τὴν ἀσπονδον ὄργην τῶν νικητῶν, ἐννοῶ τὰς αἵματηρὰς ἀντιδράσεις τῶν ἠττημένων, ἐννοῶ τὰ πολιτικὰ ἠφαιστεια τὰ ὅποια βρέμονται εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, σείουσιν αὐτήν, ἀνατρέπουσι τοὺς θρόνους, ῥίπτουσι τὰς μοναρχίας, κυλίουσι κεφαλὰς καὶ διαδήματα ἐπὶ τῶν λαιμητόμων ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἐννοῶ εἶναι ἡ ἀκρωτηρίασις τοῦ συνηθίτου λίθου, ἡ ἀποκήρυξις τῶν μνημείων, ἡ κατα-

στροφή τῶν ἀφύχων πραγμάτων, τὰ ὅποια δὲν ἀνήκουσιν οὔτε εἰς τοὺς καταστρέφοντας αὐτὰ οὔτε εἰς τὴν ἐποχὴν, ἧτις τὰ καταστρέφει. Εἶναι τὸ αὐτὸ νὰ πυρπολῶσι πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην ὅπου ὁ ἀρχαιολόγος δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἱστορίαν μιᾶς χώρας. Ὡ! οἱ βάνδαλοι καὶ οἱ βάρβαροι! μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, οἱ βλάκες, οἱ ἐκδικούμενοι ἐπὶ τῶν λίθων τὰ ἐγκλήματα τοῦ Βοργία καὶ τὰς ἀκολασίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Πόσον καλῶς ἐγνώριζαν τὸν ἄνθρωπον ὡς τὸ μοχθηρότατον, τὸ καταστρεπτικώτατον, τὸ κακοποιώτατον πάντων τῶν ζῶων, οἱ Φαραῶ, οἱ Μένητες, οἱ Χέοπες, οἱ Ὀουμανδῶναι, οἵτινες ὠκοδόμουν πυραμίδας, ὅχι μὲ κλάδους λινοῦφεις ἢ μὲ λόφους ἐκ τριχάπτου, ἀλλὰ μὲ ὀλότμητον συνηθίτην λίθον πενήχοντα ποδῶν μήκους. Θὰ ἐγέλασαν καλὰ ἐκ τοῦ βάθους τῶν τάφων αὐτῶν ὅταν εἶδον τὸν μὲν χρόνον νὰ φθίρῃ ἐπ' αὐτῶν τὸ δρέπανόν του, τοὺς δὲ σατράπας νὰ κατατρίβουν ἐπ' αὐτῶν τοὺς ὄνυχάς των. Ἄς οἰκοδομῶμεν πυραμίδας, φίλτατέ μου μιλῶρδε, ὅπερ δὲν εἶναι μὲν δύσκολον ὡς ἀρχιτεκτονικὴ, δὲν εἶναι ὠραῖον ὡς τέχνη, ἀλλ' εἶναι στερεόν, καὶ ἐπιτρέπει, εἰς στρατηγὸν νὰ εἴπη μετὰ τέσσαρας χιλιάδας ἐτῶν: « Στρατιῶται, ἀπὸ τὴν κορυφὴν αὐτῶν τῶν μνημείων σὰς θεωροῦν τεσσαράκοντα αἰῶνες! » Σὰς λέγω, ἐν τιμῇ ἀγαπητέ μου λόρδε, ἐπεθύμουν εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἀπαντήσω ἀνεμόμυλον διὰ νὰ πολεμήσω μετ' αὐτόν ».

Καὶ ὁ Ρολάνδος, γελάσας μετὰ τὸν βροντώδη συνήθη του γέλωτα, ἔσυρε τὸν σὶρ Ἰωάννην πρὸς τὸν δρόμον τοῦ πύργου.

Ὁ σὶρ Ἰωάννης τὸν ἐσταμάτησεν. « Πῶς! εἶπε, δὲν ἦτο ἄλλο ἀξιοθέατον εἰς ὅλην τὴν πόλιν παρὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Βροῦ; »

— Ἄλλοτε φίλτατέ μου, ἀπήντησεν ὁ Ρολάνδος, πρὶν τὴν μετατρέψωσιν εἰς χορτοβολῶνα ἤθελα καταβῆ με ὑμᾶς εἰς τὰ σωματοφυλάκια τῶν δουκῶν τῆς Σαβοΐας, ἠθέλαμεν ζητήσει ὁμοῦ διάβασιν τινα ὑπόγειον, ἧτις ὑπάρχει, ὡς λέγουν, ἔχουσα περίπου μίαν λεύγαν μῆκος, καὶ συγκαίνοισα, ὡς βεβαίους, μετὰ τοῦ σπηλαίου τῆς Καυσηρίας σημειώσατε ὅμως ὅτι δὲν ἠθελα προτείνειν τοιαύτην διασκέδασιν εἰς οὐδένα ἄλλον εἰμὴ εἰς Ἁγγλον ἐμβαίνοντες ἐκεῖ θὰ ἐνεθυμείσθε τὰ Ἀπόκρυφα τοῦ Οὐδὸ λ ο φ ο υ, τῆς περιφήμου Ἄννης Ραδικλῆ,

ἀλλὰ βλέπετε ὅτι εἶναι ἀδύνατον. Εἶναι λυπηρὸν, πλὴν τί νὰ γείνη, ἀγῶμεν.

— Αἱ! ποῦ ἀγομεν;

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πρὸ δέκα ἐτῶν ἠθελα σὰς ὀδηγήσει εἰς τὰ καταστήματα ὅπου παχύνουν τὰ ὀρνίθια. Τὰ ὀρνίθια τῆς Βρέσσης, τὸ γνωρίζετε, εἶχαν εὐρωπαϊκὴν ὑπόληψιν τὸ Βούργον ἦτο ὑποκατάστημα τοῦ μεγάλου σιτευτηρίου τοῦ Στρασβούργου. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς Τρομοκρατίας ἐννοεῖτε ὅτι οἱ ὀρνιθιοπαχυνταὶ ἐκλείσαν τὴν ἀποθήκην των ὅστις ἔτρωγον ὀρνιθιον ἐνομιζέτο ἀριστοκράτης, καὶ γνωρίζετε τὴν ἀδελφικὴν ἐπωδὴν: « Α! ταρὰ ρὰ, ταρὰ ρὰ, ταρὰ ρὰ, οἱ ἀριστοκράται εἰς τὴν ἀγγλίαν! Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τοῦ Ροβεσπιέρου, ἤνοιξαν πάλιν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς 18 τοῦ Καρποδότου, ἐξεδόθη διαταγὴ εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ μὴ τρώωσι πλέον ὀρνίθια. Ἄδιόφορον, ἔλθετε, εἰς ἔλλειψιν ὀρνιθίων, θὰ σὰς δεῖξω ἄλλο τι, τὴν πλατείαν ὅπου ἐκαταμοῦντο ὅσοι ἔτρωγον ὀρνίθια, παραδείγματος χάριν. Ἐπειτα, ἀφοῦ λείπω ἀπὸ τὴν πόλιν, αἱ ἀγυαὶ μας μετέβαλον ὄνομα.

— Αἱ δὰ, ἠρώτησεν ὁ σὶρ Ἰωάννης, δὲν εἶσαι λοιπὸν δημοκράτης;

— Ἐγὼ, μὴ δημοκράτης, τί λέγετε! νομίζω ὅτι εἶμαι ἀξιόλογος δημοκράτης, ἀπεναντίας καὶ εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἀφήσω νὰ καθῆ ὁ καρπὸς τῆς χειρὸς μου ὡς ὁ Μούκιος Σκεβόλας, ἢ νὰ πέσω εἰς βόθρον ὡς ὁ Κοῦρτιος, διὰ νὰ σώσω τὴν δημοκρατίαν, ἀλλ' ἔχω τὴν δυστυχίαν ὁ νοῦς μου νὰ ἦναι πολὺ καλὰ καμωμένος τὸ γελοῖον καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω μετὰ γαργαλίξει εἰς τὰ πλευρὰ ὥστε με κάμνει νὰ σκάζω γελῶν. Παραδέχομαι ἀσμένως τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791· ἀλλ' ὅταν ὁ πτωχὸς Χερὼ δὲ Σεσέλ ἐγραφε εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης νὰ τῷ πέμψῃ τοὺς νόμους τοῦ Μίνκος ὥστε νὰ δυνηθῆ νὰ κάμη Σύνταγμα ἔχων ὡς τύπον τὸ τῆς Κρήτης, ἐφρόνουν ὅτι ἐζήτει τύπον ὀλίγον μακρὰν καὶ ὅτι ἠδυνάμεθα νὰ εὐχαριστηθῶμεν μετὰ τὴν πολιτείαν τοῦ Λυκούργου. Φρονῶ ὅτι Ἰανουάριος Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος, καίτοι μυθολογικοὶ ὄντες, ἦσαν προτιμότεροι τοῦ χιονιστοῦ, ὑετώδους καὶ ἀνεμώδους. Δὲν ἐννοῶ δὲ διὰ τί, ἐνῶ ἐκαλεῖτο τις Ἀντώνιος ἢ Χρυσόστομος τῷ 1789, καλεῖται Βροῦτος ἢ Κάσιος τῷ 1793. Ἴδου παραδείγματος χάριν, μιλῶρδε, μία καλὴ ἀγυὰ ἧτις ὀνομάζετο, ἀγυὰ τῶν Ἀγορῶν τῶν ὠνίων,

ὅπερ δὲν εἶχε τι ἀπρεπές οὐδὲ ἀριστοκρατικόν, δὲν εἶναι ἀληθές; Αὐτὴ λοιπὸν σήμερον ὀνομάζεται, περιμένετε, (ὁ Ρολάνδος ἐκύτταξε τὴν ἐπιγραφὴν) ὀνομάζεται σήμερον ἡ ἀγυὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἴδου μία ἄλλη ἧτις ὀνομάζετο ἡ ἀγυὰ τῆς Παναγίας μας καὶ τώρα ὀνομάζεται ἡ ἀγυὰ τοῦ Τέμπλου. Διὰ τί ἡ ἀγυὰ τοῦ Τέμπλου; Πιθανὸν διὰ νὰ διαιωίσωσι τὸ μέρος ἐνθα ἐκεῖνο τὸ κάθαρμα, ὁ Σίμων ἐπεχείρησε νὰ διδάξῃ τὴν τέχνην τοῦ ἐμβαλλωματοῦ εἰς τὸν κληρονόμον ἐξήκοντα τριῶν βασιλέων ἀνελησμόνησα ἐν ἡ δύο μὴ με συνερισθῆτε διὰ τοῦτο. Τέλος, ἰδέτε αὐτὴν τὴν τρίτην ἀγυὰν ὀνομάζετο ἡ ἀγυὰ Κρεθῆερ, ὄνομα ἐνδοξον εἰς τὴν Βρέσσην, εἰς τὴν Βουργονίαν καὶ εἰς τὰς Φλάνδρας ὀνομάζεται τώρα ἡ ἀγυὰ τῆς Ὀμοσπονδίας. Ἡ Ὀμοσπονδία εἶναι ὠραῖον πρᾶγμα, ἀλλὰ Κρεθῆερ ἦτο ὠραιότερον ὄνομα. Καὶ ἔπειτα, βλέπετε ὅτι αὐτὴ ἀγυὰ κατευθεῖαν σήμερον εἰς τὴν πλατείαν τῆς λαιμητόμου, τὸ ὅποιον εἶναι ἀδικον, κατ' ἐμὴν γνώμην. Ἐπιθυμῶ νὰ μὴ ὑπάρχωσιν ἀγυαὶ ἀγούσαι εἰς ἐκείνας τὰς πλατείας. Αὐτὴ ὁμως ἔχει ἐν πλεονέκτημα, ἀπέχει τοῦ δεσμοτηρίου ἑκατὸν βήματα, καὶ δι' αὐτὸ οἰκονομεῖ καὶ οἰκονομεῖ ἔτι καὶ τώρα ὁ Κ. δὲ Βούργ (1) μίαν ἄμαξαν καὶ ἑνα ἵππον. Σημειώσατε ὅτι ὁ δῆμιος ἐμεινεν εὐγενής. Ἄλλως τε, ἡ πλατεία εἶναι θαυμασία, καλῶς διατεταγμένη διὰ τοὺς θεατὰς, καὶ ὁ πάππος μου ὁ Μοντρεβέλ, τοῦ ὁποίου αὐτὴ εἶναι φερώνυμος, προβλέπων βεβαίως τὸν προορισμὸν τῆς, ἔλυσε τὸ μέγα πρόβλημα τὸ εἰσέτι ἀνεπίλυτον ὡς πρὸς τὰ θεάτρα, εἰς αὐτὴν δηλ. βλέπει τις καλῶς πανταχόθεν. Ἐάν ποτε μοῦ κόψουν τὸν λαιμόν, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι διόλου παράδοξον εἰς τοὺς καιροὺς καθ' οὓς ζῶμεν, ἐν μόνον θὰ με λυπῆ, ὅτι θὰ ἦμαι εἰς θέσιν ὀλιγώτερον καλὴν καὶ θὰ βλέπω χειρότερα παρὰ οἱ ἄλλοι. Α! ἄς ἀναβῶμεν τώρα αὐτὴν τὴν μικρὰν ἀνάβασιν ἰδοὺ εἴμεθα εἰς τὴν πλατείαν τοῦ σταδίου. Οἱ ἐπαναστάται μας τῆ ἀφῆσαν τὸ ὄνομα τῆς διότι πολὺ πιθανόν ὅτι δὲν ἐγνώριζον τί σημαίνει οὐδ' ἐγὼ τὸ ἤξεύρω καλῆτερα ἀπὸ ἐκείνους, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς κύριος τῆς Ἐσταβαέρης ἐκάλεσεν εἰς μονομαχίαν δὲν ἤξεύρω ποῖον κόμητα Φιαμίγγον, καὶ ἐμονομάχησαν ἐπὶ ταύτης τῆς

(1) Ὁ δῆμιος τοῦ Βούργου πρὸς χλιεὴν τῆς ἀριστοκρατίας ὀνομάσθη de Bourg.

πλατείας. Τώρα, φίλτατέ μου λόρδε, τὸ δεσμοτήριον εἶναι οικοδόμημα τὸ ὅποιον θὰ σὰς δώσῃ ἰδέαν τινὰ τῶν ἀνθρωπίνων περιπετειῶν. Ὁ Ζιλ Βλάς δὲν ἤλλαξε τοσάκις ἐπάγγελμα ὅσον αὐτὸ τὸ μνημεῖον ἤλλαξε προορισμόν. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Καίσαρος, ἦτο γὰρ τῶν Γαλατῶν ὁ Καίσαρ τὸ ἔκαμε Ῥωμαϊκὸν φρούριον ἄγνωστος τις ἀρχιτέκτων τὸ μετεμόρφωσεν εἰς ὀχύρωμα τοῦ μεσαιῶνος· οἱ κύριοι τῆς Βαίης, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Καίσαρος, τὸ μετεποίησαν πάλιν φρούριον. Οἱ πρίγκηπες τῆς Σαβοΐας εἶχαν εἰς αὐτὸ κατοικίαν· ἐκεῖ κατοίκει ἡ θεὰ τοῦ Καρόλου Ε'. ὅταν ἐπεσκέπτετο τὴν ἐκκλησίαν τῆς Βρού, τὴν ὅποιαν δὲν ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδῃ τελειωμένην. Τέλος μετὰ τὴν ἐν Λουγδούμφῳ συνθήκην, ὅταν ἡ Βρέσσα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, μετεποίησαν τὸ μνημεῖον τοῦτο εἰς δεσμοτήριον. Περιμένετε με ἐδῶ, μιλόρδε, ἐὰν δὲν σὰς ἀρέσκουν ὁ κριγμός τῶν κιγκλίδων καὶ ὁ τρισμός τῶν μοχλῶν. Ἐγὼ νὰ κάμω ἐπίσκεψιν εἰς μίαν φυλακὴν.

— Ὁ τρισμός τῶν μοχλῶν καὶ ὁ κριγμός τῶν κιγκλίδων δὲν εἶναι κρότος πολὺ εὐχάριστος, πλὴν ἀδιάφορον! ἐπειδὴ θέλεις νὰ ἀναδεχθῆς τὴν ἀνατροφήν μου, ὀδήγησέ με εἰς τὴν φυλακὴν σου.

— Λοιπὸν ἄς ὑπάγωμεν εὐθύς· με φαίνεται ὅτι βλέπω πλῆθος ἀνθρώπων οἵτινες δεικνύουν ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ μοι ὀμιλήσωσιν.

Καὶ τῶνόντι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐφαίνετο ὅτι διεδίδετο θόρυβος εἰς τὴν πόλιν. Οἱ ἀνθρώποι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰς οἰκίας των, ἐσημάτιζον ὁμάδας εἰς τὸν δρόμον, καὶ ἐδεικνυον ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον τὸν Ῥολάνδον μετὰ περιεργίας.

Ὁ Ῥολάνδος ἐσήμανε τὸν κώδωνα εἰς τὴν κιγκλίδα, ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅπου εἶναι καὶ σήμερον, ἀλλ' ἤνοιγεν εἰς τὸ προαύλιον τῆς φυλακῆς.

Πυλωρός τις ἦλθε καὶ ἤνοιξε.

«Ἄ! ἄ! εἶσαι σὺ πάντοτε, παπᾶ Εὐγένιε;» ἠρώτησεν ὁ νέος. Ἐπειτα στραφεῖς πρὸς τὸν σὴρ Ἰωάννην:

«Ὁραῖον ὄνομα δεσμοφύλακος, δὲν εἶναι ἀληθές, μιλόρδε;»

Ὁ δεσμοφύλαξ παρετήρησε με ἀπορίαν τὸν νεανίαν.

«Πῶς συμβαίνει τοῦτο, ἠρώτησεν, ὥστε ὀπίσω ἀπὸ τὴν κιγκλίδα, νὰ γνωρίζητε τὸ ὄνομά μου καὶ ἐγὼ νὰ μὴ γνωρίζω τὸ ἰδικόν σας;

— Καλὰ! ὄχι μόνον γνωρίζω τὸ ὄνομά σου ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸ φρόνημά σου; εἶσαι παλαιὸς βασιλόφρων, παπᾶ Εὐγένιε!

— Κύριε, εἶπε περίφοβος ὁ δεσμοφύλαξ, μὴ κακοὺς ἀστεϊσμούς, παρακαλῶ, καὶ εἰπέτε τί ἀγαπᾶτε.

— Λοιπὸν, καλὲ παπᾶ Εὐγένιέ μου, ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὴν φυλακὴν ὅπου ἔβαλαν τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἀδελφὴν μου, τὴν Κ. Μοντρεβέλ καὶ τὴν θυγατέρα τῆς.

— Ἄ! ἀνέκραξεν ὁ θυρωρός, πῶς! εἰσθε ὁ κύριος Λουδοβίκος; ἤξεύρετε ὅτι ἐγείνετε ἕνα φοβερόν ὄρατον παλληκάρι;

— Καλὲ τί λέγεις, παπᾶ Εὐγένιε; Λοιπὸν σὲ λέγω καὶ ἐγὼ τὸ αὐτὸ, ἡ θυγάτηρ σου, ἡ Καρλότα, εἶναι μὰ τὴν ἀλήθειαν ὄρατα νέα. Ἡ Καρλότα μιλόρδε, εἶναι ἡ θαλαμηπόλος τῆς ἀδελφῆς μου.

— Καὶ εἶναι πολὺ εὐτυχῆς διὰ τοῦτο· ἐκεῖ εἶναι καλῆτερα παρὰ ἐδῶ, κύριε Ῥολάνδε· εἶναι ἀληθές ὅτι εἰσθε ὑπασπιστῆς τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου;

— Φεῦ! Εὐγένιε, ἔχω αὐτὴν τὴν τιμὴν. Σὺ δὲ ἤθελες μᾶλλον νὰ ἦμην ὑπασπιστῆς τοῦ Κ. κόμητος δ' Ἄρτουα ἢ τοῦ Κ. δουκὸς δ' Ἀγγουλέμ;

— Σιωπᾶτε δὰ, κύριε Λουδοβίκε. Ἐπειτα πλησιάσας εἰς τὸ ὠτίον τοῦ νέου,

«εἰπέτε μου, ἠρώτησεν, εἶναι βέβαιοι;

— Τί, παπᾶ Εὐγένιε;

— Ὅτι ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ Λυὸν χθές;

— Φαίνεται ὅτι κάτι θὰ ἦναι, διότι τώρα τὸ ἀκούω δευτέραν φοράν. Ἄ! ἐννοῶ τώρα διὰ τί με ἐκύτταζαν με περιέργειαν ἐκεῖνοι οἱ καλοὶ ἀνθρώποι καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἤθελαν νὰ μοῦ κάμουν ἐρωτήσεις τινάς. Εἶναι ὡς σὲ, παπᾶ Εὐγένιε, ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν τί πρέπει νὰ πιστεύσουν περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου.

— Δὲν ἤξεύρετε τί λέγουν ἀκόμη, κύριε Λουδοβίκε;

— Εἶναι τίποτ' ἄλλο, παπᾶ Εὐγένιε;

— Νομίζω ὅτι, εἶναι κάτι ἄλλο, πλὴν σιγά.

— Τί λοιπὸν;

— Λέγουν ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸ Διευθυντήριον τὸν θρόνον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. διὰ νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ εἰς αὐτόν, καὶ ὅτι ἐὰν ὁ πολίτης Γοχιέρος δὲν στερῆθῃ καθὸ πρόεδρος, νὰ τοῦ τὸν ἀποδώσῃ ἐκουσίως, θέλει τοῦ τὸν ἀποδώσει με τὴν βίαν.

(Ἀκολουθεῖ).